

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYOTELİZMİN İNCELENMESİ

Şule Nur BALLI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye ... En İyiyeye ...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYOTELİZMİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE PHUBBING AMONG UNDERGRADUATE STUDENTS

Şule Nur BALLI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Şule Nur BALLI'nın hazırladığı “¼niversite ¼đrencilerinde Sosyotelizmin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Y¼ksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri BaŐkanı	Doç. Dr. Meliha TUZG¼L DOST	İmza
J¼ri ¼yesi (Danışman)	Prof. Dr. T¼rkan DOğAN	İmza
J¼ri ¼yesi	Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ	İmza
J¼ri ¼yesi	Dr. ¼đr. ¼yesi Olcay YILMAZ	İmza
J¼ri ¼yesi	Dr. ¼đr. ¼yesi Nurten KARACAN ¼ZDEMİR	İmza

Bu tez Hacettepe ¼niversitesi Lisans¼st¼ Eğitim, ¼đretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından 11/12/2020 tarihinde uygun g¼r¼lm¼Ő ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

Teşekkür

Lisans eğitimimden bugüne bir psikolojik danışman, eğitimci ve araştırmacı olarak kendime örnek aldığım, farklı bakış açılarıyla tezimi zenginleştiren, geribildirimleri ve katkıları ile başarmamı sağlayan her konuda yanımda olduğunu hissettiğim danışmanım sayın Prof. Dr. Türkan DOĞAN'a teşekkürlerimi borç bilirim. Tezimi detaylı bir şekilde incelediğiniz, her zaman ulaşılabilir olduğunuz ve en küçük ayrıntıları bile atlamadan verdiğiniz geribildirimleriniz, kaygılandığımda yalnız olmadığımı hissettirerek güzel bir işe imza atmamızı sağladığınız için çok teşekkür ederim. Yüksek lisans tezime olan katkılarınızın her biri çok değerliydi benim için, iyi ki varsınız.

Tez savunma jürimde yer alan, lisans ve yüksek lisans eğitimimde bana her zaman katkılarını sunan ve desteğini her zaman hissettiğim değerli hocam Doç. Dr. Meliha TUZGÖL DOST'a, örnek aldığım değerli hocam Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ'a, lisans eğitimimde tanıdığım tezimi zenginleştiren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Olcay YILMAZ'a, detaylı açıklamaları ve geribildirimleri için değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Nurten KARACAN ÖZDEMİR'e tezimin daha iyi olması için verdikleri geribildirim, katkı ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Tez jürime katılamayan lisans eğitimimden bu yana benden desteğini esirgemeyen sayın Prof. Dr. Tuncay ERGENE hocama şükranlarımı bir borç bilirim.

Hacettepe Üniversitesi'nde yedi yıl süren eğitim hayatımda tanıdığım lisans ve yüksek lisans eğitimimde bana katkılarını sunan, yardımlarını esirgemeyen sayın Prof. Dr. Filiz Bilge'ye, sayın Doç. Dr. İbrahim Keklik'e, sayın Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI'ya, sevgili Dr. Tülin ACAR'a ve tüm Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğretim üyeleri ve araştırma görevlilerine teşekkürlerimi birer borç bilirim.

Tezimin veri analizi aşamasında katkılarını esirgemeyen değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Bilge SULAK AKYÜZ, Dr. Öğr. Üyesi Sema SULAK ve Cem Güzey'e teşekkürlerimi birer borç bilirim.

Lisans eğitimimde tanıdığım dostlarım aynı zamanda meslektaşlarım sevgili Emine TOKLU BAŞKAK, sevgili Pembe Pınar ZEYBEK GÖZÜYAŞLI ve sevgili Fatma ÇÜRÜK bana olan inancınız için teşekkür ederim, sizleri iyi ki tanıdım.

Yüksek lisans döneminde tanıdığım dostlarım Özlem ERİKLİ ve Arş. Gör. Burcu YAPAR, tez yazma sürecindeki destekleriniz ve bana olan inancınız için teşekkür ederim, iyi ki varsınız.

Yaşadığım her ana şükretmemi sağlayan, bugünlere gelmemde büyük bir emeği olan, beni her koşulda destekleyen, birer eğitimci olarak her zaman bana katkılarını sunan ve model aldığım canım annem Esin BALLI'ya, canım babam İshak BALLI'ya, bana inanç veren, destek olan biricik kardeşim Muhammet Fahri BALLI'ya ve bu süreçte beni destekleyen akrabalarımın teşekkür ederim, siz olmadan başaramazdım, iyi ki varsınız.

Son olarak tez yazma sürecinde manevi desteğini her zaman hissettiğim yol arkadaşım Yusuf Can İNANÇ her zaman yanımda olduğun için teşekkür ederim, sen olmadan başaramazdım. Bana güç, inanç ve umut kattın, iyi ki varsın.

Öz

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin, iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığının ve sosyotelizm düzeyinde araştırmada ele alınan değişkenlere göre gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesidir. Bu araştırma nicel yöntem temel alınarak korelasyonel ve betimsel modele uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu uygun örnekleme yöntemi ile yaşları 18-30 arasında değişen 495 (%58.6 kadın ve %41.4 erkek) üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Kişisel Bilgi Formu, Genel Sosyotelist Olma Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25.0 ve AMOS 23.0 programlarından yararlanılmıştır. Sosyotelizm ve iletişim becerilerinin ilişkisinin belirlenmesinde Pearson korelasyonu, iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığının incelenmesinde yapısal eşitlik modellemesi yol analizi yapılmıştır. Araştırmanın diğer değişkenlerine yönelik veri analizi için ilişkisiz örneklemler *t* testi ve tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre sosyotelizm ve iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. İletişim becerileri sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Sosyotelizm düzeyinde cinsiyet, arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerinde gruplar arasında fark bulunmazken; haftalık kitap okuma sayısı ve serbest zaman etkinliğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Haftada birden fazla kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması, haftada birden az kitap okuyarlardan düşüktür. Serbest zaman etkinliğine göre video oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması; spor yapan ve kitap okuyarlardan yüksektir. Elde edilen bulgular, alanyazın çerçevesinde tartışılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: sosyotelizm, sosyotelist, iletişim becerileri

Abstract

The aim of this study is determine the predictive power communication skills on phubbing and also examine to whether correlate between phubbing and communication skills. And in this study examine to whether the level of phubbing differ based on selected variables. This study was designed with correlational and descriptive model based on the quantitative method. The study group composed of 495 university students (58.6% female and 41.4% male) aged between 18-30. Personal Information Form, The Generic Scale of Phubbing and The Communication Skills Scale were used as data collection tools. SPSS 25.0 and AMOS 23.0 softwares were used for data analysis. Pearson was used examine to whether correlate between phubbing and communication skills. Structural equation modeling and path analysis were used examine to whether communication skills predict phubbing. Independent samples *t* test and Univariate ANOVA were used to determine whether phubbing differ based on selected variables. As a result, it was found that significant negative low correlation between phubbing and communication skills. And also communication skills were predicting phubbing. And phubbing didn't differ gender, number of friends, contact time with firends a week, but it differs reading habits a week and leisure time activity. According to Tukey test results who read more than one book a week phubbing level was lower than who read less than one book a week and who play video games phubbing level was higher than who do sports and read book. Findings are discussed in light of the literature.

Keywords: phubbing, phubber, communication skills

İçindekiler

Teşekkür.....	ii
Öz.....	iv
Abstract.....	v
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	x
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xi
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	7
Araştırma Problemi.....	9
Sayıltılar.....	9
Sınırlılıklar.....	10
Tanımlar.....	10
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	12
Sosyotelizm.....	12
Sosyotelizmin Kuramsal Temeli.....	23
İlgili Araştırmalar.....	27
Bölüm 3 Yöntem.....	42
Araştırmanın Yöntemi.....	42
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	42
Veri Toplama Süreci.....	45
Veri Toplama Araçları.....	46
Verilerin Analizi.....	51
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar.....	56
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	72
Sonuç.....	72

Tartışma.....	73
Öneriler	84
Kaynaklar	89
EK-A: Genel Sosyotelist Olma Ölçeği (GSO) Kullanım İzni.....	104
EK-B: İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) Kullanım İzni.....	106
EK-C: Gönüllü Katılım Formu	107
EK-Ç: Kişisel Bilgi Formu (KBF).....	108
EK-D: Genel Sosyotelist Olma Ölçeği (GSO) Madde Örnekleri.....	109
EK-E: İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) Madde Örnekleri.....	110
EK-F: Yol Modelinde Gözlenen Değişkenler Arasındaki Korelasyon Matrisi	111
EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	112
EK-Ğ: Etik Beyanı	113
EK-H: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	114
EK-I: Thesis Originality Report	115
EK-İ: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	116

Tablolar Dizini

Tablo 1	<i>Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerine Ait Bilgilerin Frekans ve Yüzde Dağılımları</i>	43
Tablo 2	<i>Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinin Betimsel İstatistik Değerleri</i>	52
Tablo 3	<i>İletişim Becerileri Ölçeğinin Betimsel İstatistik Değerleri</i>	52
Tablo 4	<i>Sosyotelizm ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Sonuçları</i>	56
Tablo 5	<i>Sosyotelizm ve İletişim Becerileri Yol Modeline Ait Gizil ve Gözlenen Değişkenler</i>	57
Tablo 6	<i>Yol Modelinde Gözlenen Değişkenlere İlişkin Ortalama, Standart Sapma, Varyans, Minimum ve Maksimum Değerleri</i>	58
Tablo 7	<i>Yol Modelinde Gizil ve Gözlenen Değişkenlere İlişkin Standartlaştırılmış Regresyon Katsayısı, Regresyon Katsayısı, Standart Hata, Kritik Oran ve Anlamlılık Değerleri</i>	59
Tablo 8	<i>Üniversite Öğrencilerinde İletişim Becerilerinin Sosyotelizm Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Standartlaştırılmış Regresyon Katsayısı, Regresyon Katsayısı, Standart Hata, Kritik Oran ve Anlamlılık Değerleri</i>	61
Tablo 9	<i>Sosyotelizm ve İletişim Becerileri Yol Modeli İçin Uyum İndeksleri</i>	61
Tablo 10	<i>Cinsiyete Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Örneklem t Testi Sonuçları</i>	62
Tablo 11	<i>Haftalık Kitap Okuma Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin n, X ve SS Değerleri</i>	63
Tablo 12	<i>Haftalık Kitap Okuma Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	64
Tablo 13	<i>Haftalık Kitap Okuma Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tukey HSD Çoklu Karşılaştırma Değerleri</i>	64
Tablo 14	<i>Arkadaş Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin n, X ve SS Değerleri</i>	65
Tablo 15	<i>Arkadaş Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	66
Tablo 16	<i>Haftalık Arkadaşla Görüşme Sıklığına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin n, X ve SS Değerleri</i>	66

Tablo 17 <i>Haftalık Arkadaşla Görüşme Sıklığına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	67
Tablo 18 <i>Serbest Zaman Etkinliğine Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin İlişkin n, X ve SS Değerleri</i>	68
Tablo 19 <i>Serbest Zaman Etkinliğine Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	69
Tablo 20 <i>Serbest Zaman Etkinliğine Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tukey HSD Çoklu Karşılaştırma Değerleri</i>	69

Şekiller Dizini

Şekil 1. Newcomb abx modeli.	24
Şekil 2. Beklenti ihlali kuramı.....	26
Şekil 3. Sosyotelizm ve iletişim becerileri yol diyagramı.....	54
Şekil 4. Sosyotelizm ve iletişim becerileri yol modeli bulguları.	60

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

DSM-V: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition

EDSOİ: Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim

ES: Ebeveyn Sosyotelizmi

GSO: Genel Sosyotelist Olma Ölçeği

İBÖ: İletişim Becerileri Ölçeği

İİTB: İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler

İKİ: İletişim Kurmaya İsteklilik

KBF: Kişisel Bilgi Formu

KİE: Kendini İfade Etme

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Bölüm 1

Giriş

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi ve alt problemler açıklanmıştır. Sayıtlar, araştırmanın sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Teknolojinin hızla gelişmesi sonucu internet kullanımının artması, sosyal medya platformları, oyun ve uygulamaların çeşitlenmesi ile akıllı telefon kullanımı günümüz dünyasında önemli hale gelmiştir. Akıllı telefonlar; iletişim, gündemi ve gelişmeleri takip edebilme, alışveriş, eğlence, eğitimlere katılabilme, iş toplantıları ve e-postaları takip edebilme, sosyal medya ağlarından haberdar olabilme, bankacılık işlemleri, sağlık ve spor rutini oluşturabilme açısından farklı ve çok çeşitli imkânlar sunmaktadır. Akıllı telefonlar gün geçtikçe insan yaşamının ayrılmaz bir unsuru haline gelmekte ve bilgi, iletişim, eğlence, eğitim alanlarında hayatı kolaylaştırmaktadır (Aydemir, 2016). Günümüzde akıllı telefon önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir ve akıllı telefonlar gittikçe insan yaşamında bir zorunluluk haline gelmektedir (Lee, Chang, Lin ve Cheng, 2014). Küresel Dijital Raporu 2019 verilerine göre Türkiye’de nüfusun %93’ü cep telefonu kullanmaktadır ve 76.34 milyon cep telefonu aboneliği bulunmaktadır (Kemp, 2019). Bu durum nüfusun büyük bir çoğunluğunun cep telefonu kullanıcısı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte akıllı telefonların mobil internet aracılığıyla sunduğu imkânlar akıllı telefon kullanımını çekici hale getirmektedir. Bu nedenle günümüzde internet kullanımı ve cep telefonu kullanımı arasında bir doğrusallığın olduğu söylenebilir. Türkiye nüfusunun %75’i internet kullanırken (TÜİK, 2019); 16-74 yaş arasındaki bireylerde mobil internet kullanımı günde ortalama 4 saattir (Kemp, 2020). Bu verilere göre bir birey gününün büyük bir çoğunluğunu akıllı telefonu ile geçirmektedir. Bir başka deyişle internet erişimi olan diğer dijital araçlara oranla akıllı telefonlar daha çok tercih edilmektedir. Bu durumu destekleyen bir şekilde Deloitte Global Mobil Kullanıcı Anketi verilerine (2019) göre 28 ülkeden 44150 kişinin katılımının sağlandığı araştırmada Türkiye’den katılan 1000 kişinin %90’ının akıllı telefon, %76’sının dizüstü

bilgisayar ve %59'unun tablete erişimi olduğu bildirilmiştir. Türkiye'de cep telefonu kullanım oranı diğer dijital araç kullanımlarına göre oldukça fazladır.

Cep telefonu kullanımında önemli bir etken yaştır. Akıllı telefon kullanımı Y ve Z kuşağındaki bireylerde yüksektir (Choudhary, 2014). Bu durum gençlerin problemlili telefon kullanımı nedeniyle risk grubunda olabileceğinin göstergesidir. Bianchi ve Phillips (2005) gençlerin, ileri yaştaki bireylere göre teknolojik bağımlılıklara daha yatkın olduğunu ifade etmiştir. Kuyucu'nun (2017) üniversite öğrencilerinde akıllı telefon kullanımını ve akıllı telefon bağımlılığını araştırdığı çalışmasında 390 erkek ve 230 kadın olmak üzere toplamda 620 katılımcıdan alınan veriler doğrultusunda 21-23 yaş aralığındaki akıllı telefon kullanıcılarının 27 yaş üzerindeki akıllı telefon kullanıcılarına göre cep telefonlarına daha bağlı olduğu ve yaş düştükçe akıllı telefon bağımlılığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla yaşları küçük olan bireylerin akıllı telefon kullanımı daha yüksektir. Bununla birlikte cep telefonu kullanımında yaş ile birlikte cinsiyetin de önemli bir etken olduğu söylenebilir. Bir araştırmada Van Deursen ve diğerleri (2015) kadınların sosyalleşme amacıyla akıllı telefon kullanımının erkeklerden daha yüksek olduğunu bununla beraber erkeklere göre daha çok bağımlılık geliştirebileceklerini belirtmiştir. Sonuç olarak akıllı telefon kullanımında yaş ve cinsiyetin ele alındığı bu araştırmalarda akıllı telefonların birtakım sorunlara yol açtığı görülmektedir.

Hayatı kolaylaştırmasına rağmen cep telefonlarının üzerimizde negatif etkileri bulunmaktadır (Hidayat ve Putu, 2016). Akıllı telefonların olumlu birçok işlevinin yanı sıra olumsuz durumlara da yol açabileceği bilinmektedir. Akıllı telefon bağımlılığı (Kuyucu, 2017), dijital oyun bağımlılığı (Güvendi, Demir ve Keskin, 2019), sosyal medya bağımlılığı (Çiftçi, 2018), internet bağımlılığı (Savcı ve Aysan, 2017) ve teknoloji bağımlılığı dışında akıllı telefonlar siber zorbalık (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007), fizyolojik problemler (Keskin, Ergan, Başkurt ve Başkurt, 2018; Yıldırım ve Kişioğlu, 2018), mobil telefon yoksunluğu korkusu: Nomofobi (Türen, Erdem ve Kalkın, 2017), internetsiz kalma korkusu: Netlessfobi (Kalip ve Çöl, 2020), gelişmeleri kaçırma korkusu: Fomo (Przybylski, 2013; Yıldırım ve Kişioğlu, 2018), siberkondri (Kalip ve Çöl, 2020) ve obsesyon-kompulsiyon (Özen ve Topçu, 2017) akıllı telefonların insan yaşamına getirdiği olumsuzluklar içerisinde yer almaktadır.

Birer cep bilgisayarına benzetilen, çeşitli uygulama ve program özellikleri bulunan akıllı telefonlar insan hayatında yeni bir probleme sebep olmaktadır: Sosyotelizm (Karadağ vd., 2016). Sosyotelizm; bir bireyin dikkatini beraber olduğu kişiye vermesi yerine bu bireyi görmezden gelerek dikkatini telefonuna vermesidir (Cambridge Dictionary, 2020). Sydney Üniversitesi'nden bir grup sözlük bilimci, yazar ve şairin katılımıyla gerçekleştirilen bir konsorsiyum toplantısında "karşıdaki insanı görmezden gelerek dikkati telefona verme" olgusunu tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Pathak, 2013). Sosyotelizm (phubbing); telefon (phone) ve yok saymak/görmezden gelmek (snubbing) kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşan yeni bir birleşik kelimedir (Ivanova vd., 2020). Ülkemizde bu kavram yurt içi alanyazına "sosyotelizm" olarak eklenmiştir (Karadağ vd., 2015). Sosyotelizm akıllı telefon kullanımının kişilerarası ilişkilerde iletişim kurmaya olan olumsuz etkisi ile ortaya çıkan bir kavramdır. Sosyotelizm davranışında aynı bağlamda bulunan gönderici/göndericiler ve alıcı arasındaki mesaj iletimi sırasında mesajı alan kişi gönderici yerine akıllı telefonu ile ilgilendiğinden yüz yüze iletişimin doğrudanlığı zedelenebilmektedir. Goswami ve Singh'e (2016) göre bireyler yüz yüze iletişim kurmaktan ziyade daha çok çevrimiçi ağ ve uygulamaları tercih etmektedirler. Bunun bir nedeni sosyotelizm ile açıklanabilmektedir. Sosyotelizm, birçok teknoloji bağımlılığına göre gizil tehlikeleri barındırmaktadır (Parmaksız, 2019). Bu düşünceyi destekleyen bir biçimde; sosyotelizmin etkilerinin daha rahatsız edici olduğu ve düşünülenin aksine daha yaygın görülen bir davranış olduğu belirtilmektedir (Verma, Kumar ve Kumar Yadav, 2019).

Birey farklı sebeplerle telefon ile ilgilenirken yüz yüze iletişim kurduğu bireyi ihmal ettiğinde sosyotelizm ortaya çıkmaktadır. Karadağ ve diğerlerinin (2016) araştırmasına göre sosyotelizm davranışını sergileyen bireylerde iletişim becerilerinin eksikliği ile ilgili bulgulara rastlanılmıştır. İletişim becerileri; başkalarını önyargısız bir biçimde dinleyerek karşıdaki kişinin duygularının anlaşıldığını farklı sözcüklerle açıklayabilmek ve uygun bir şekilde karşıdaki bireye kendini açabilmek (Kaya, 2015), iletişim kurmada önyargısız ve saygı ile hareket etmek (Yaman, 2007), değişik şekillerde gözle iletişim kurmak, yakından ilgilenme davranışı gösterebilmek, soru sormak, konuşmaya açık davet ve duygu ve düşünceleri sözel olarak ifade edebilmek (Voltan Acar, 2013), ses tonunu ve beden duruşunu doğru ayarlayabilmek (Baltaş ve Baltaş, 1992), sözlü olmayan iletişim bileşenlerini doğru

algılamak (Hartley, 2014) gibi farklı birtakım becerilerden oluşmaktadır. Etkili iletişim becerilerinden empati, yakından ilgilenme, beden dili, göz teması gibi iletişimde önemli olan bu beceriler sosyotelizm nedeniyle kişilerarası ilişkilerde karşıdaki bireye iletilemediğinden sosyotelizmin yapısının incelenmesi çatışma çözümü ve kişilerarası ilişkilerden alınan doyumun artmasında etkili bir hale gelmektedir. Karşılıklı iletişim kuran bireyler birbirlerini doğru bir şekilde anlayıp bunu birbirlerine ilettiklerinde, birbirlerine saygılı davranarak anlaşıldıklarını hissettiklerinde sağlıklı bir iletişimden söz edilebilmektedir (Korkut-Owen ve Bugay, 2014).

Kişilerarası iletişim, bireylerin çeşitli mesajları aldığı, gönderdiği, çıkarımlarda bulunduğu başı ve sonu bulunmayan bir süreç olarak tanımlanabilir (Ersanlı ve Balcı, 1998). Bu süreçte sosyotelizm nedeniyle karşılıklı iletişimde birtakım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Cao, Jiang ve Liu (2018) üniversite öğrencilerinin %92'sinin telefonları yanlarında olmadığına huzursuz olduklarını, %90'ının ders esnasında telefonlarıyla ilgilendiklerini, yüz yüze iletişimi tercih eden öğrencilerin oranının %40 olduğunu tespit etmiştir. Sosyotelizmde karşılıklı iletişim sırasında göndericinin iletmediği mesajı yok sayma, görmezden gelme olduğundan dönüt verilememektedir. İletişimin öğeleri, mesaj alıp verme, etkileşimde bir aksama meydana gelebilmektedir.

Kişilerarası iletişimde sosyotelizm görüldüğünde bireyler yüz yüze iletişim kurarken aralarında ne olduğuna dair yeterli açıklamalar bulunmamakla birlikte, sosyotelizm davranışı gösteren bireylerin sanal bağımlılıklara ve birtakım teknolojik sorunlara sahip olabilecekleri belirtilmektedir. Sanal bağımlılıkların sosyotelizmin bir yordayıcısı olabileceği ile ilgili Karadağ ve diğerleri (2015) internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, oyun ve kısa mesaj bağımlılığının sosyotelizme etki eden değişkenler olduğu bulmuştur. Chotpitayasunondh ve Douglas (2016) gelişmeleri kaçırma korkusu, internet bağımlılığı ve özkontrolün akıllı telefon bağımlılığını etkilediğini, akıllı telefon bağımlılığının ise sosyotelizme sebep olduğunu açıklamıştır. Alanyazındaki bu araştırmaların eksik olduğu düşünülen bir yönü sosyotelizm davranışı gösterilirken yüz yüze iletişimde ne olduğuna dair herhangi bir çalışmanın yapılmamasıdır. Bir başka deyişle sosyotelizm sosyal bir ortamda, birden fazla kişi arasında meydana gelen bir davranıştır. Bu nedenle şimdi ve burada kurulan iletişimde neler

olduğuna yönelik birtakım çalışmalara ihtiyaç vardır. Göksun (2019) sosyotelizmin sosyal ilişkilerde ortaya çıkan bir sorun olduğunu akıllı telefon bağımlılığının ve sosyotelizmin farklı kavramlar olduğunu açıklamıştır. Alanyazın incelendiğinde sosyotelizmin ilişki doyumunu azalttığına yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir (izmecici, 2017a; Roberts ve David, 2016). Buna ek olarak sosyotelizmin iletişimsel sorunlara yol açabileceği (Aagard, 2020; Kadylak vd., 2018; Nazir ve Pişkin, 2016) farklı çalışmalarda belirtilmiştir. Sosyotelizme maruz kalan birey karşı karşıya kaldığı bu davranışı olumsuz algılamakta ve sosyotelist birey ile çatışma yaşayabilmektedir. Bu nedenle genç bireylerin sosyotelizm ve iletişim becerilerinin incelenmesi önem taşımaktadır.

Sosyotelizm davranışının sosyal destek sisteminde hangi bireylere gösterildiğini inceleyen Al-Saggaf ve MacCulloch (2019) sosyotelizmin en çok aile ve arkadaşlara daha sonra yabancılara gösterildiğini bulmuştur. Bununla birlikte birey yakınındakilerden başlayarak uzak olan bireylere doğru sosyotelizm göstermektedir (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019a; Al-Saggaf ve MacCulloch, 2019). Dunbar (2010) bir bireyin kurabileceği anlamlı ilişki sayısının 150 kişi ile sınırlı olduğunu ve bir bireyin çevresindeki 0-5 kişinin onun dostları, 5-15 kişinin yakın arkadaşları, 15-50 kişinin arkadaşları, 50-150 kişinin uzak arkadaşları ve 150'den fazla kişinin tanıdıkları olabileceğini ifade etmiştir. Alanyazın incelendiğinde yakından uzağa doğru bireylerin en çok dostlarına, daha sonra sırasıyla yakın arkadaşlarına, arkadaşlarına, uzak arkadaşlarına ve tanıdıklarına sosyotelizm göstermesi beklenmektedir. Arkadaşi olmayan ve çok fazla arkadaşi olan bir bireyin sosyotelizm düzeyi kurulan ilişkinin yakınlık derecesine bağlı olarak farklı olabilir. Bununla birlikte arkadaşları ile hiç görüşmeyen ve haftanın her günü arkadaşları ile görüşen bireylerin sosyotelizm düzeyi arkadaş sayısı değişkeni ile beraber ele alındığında arkadaşlık ilişkilerinde sosyotelize dair daha iyi bir açıklama yapılabilir. Bu nedenle bu araştırmada arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenleri ele alınarak sosyotelizm düzeyinde gruplar arasında fark olup olmadığı incelenecektir.

Bireylerin teknoloji kullanım alışkanlıklarına ve serbest zamanda meşgul oldukları etkinliklerine göre sosyotelizm düzeyinin incelendiği bir araştırmaya rastlanılmaması alanyazındaki araştırmaların eksik olduğu düşünülen bir diğer yönüdür. Serbest zaman etkinliği ve sosyotelizm ile ilgili yapılan araştırmalarda

serbest zamanda dijital araçla geçirilen süre (Karaş, 2019), serbest zamanda partner sıkıntısı ve tatminine (McDaniel, Galovan ve Drouin, 2020) odaklanılmıştır fakat alanyazında serbest zaman etkinliklerinin sosyotelizm düzeyinde fark gösterip göstermediği ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Serbest zaman etkinliği olarak bilgisayar, internet gibi teknoloji kullanımı üniversite öğrencilerinde yüksektir (Minaz ve Bozkurt, 2017; Sağır ve Eraslan, 2019). Serbest zamanda teknoloji kullanım alışkanlıkları sosyotelizm düzeyinde farka sebep olabilir. Bununla birlikte serbest zaman etkinliği olarak kitap okuma alışkanlığının geliştirilememiş olmasının bir sebebi teknoloji kullanımı ile ilişkili olabilir. Alanyazında bilgisayarların (Lyons, 1999), telefon ve internetin (Alan, 2020; Çizmeçi, 2017b; Minaz ve Bozkurt, 2017) kitap okumayı olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir. Bu araştırmalardan yola çıkılarak kitap okuma alışkanlığına göre bireylerdeki sosyotelizm düzeyinin incelenmesi önemlidir çünkü sosyotelizm teknolojik araç kullanımını içerdiğinden alanyazınla uyumlu bir şekilde kitap okuma alışkanlığı düşük olan bir bireyin teknoloji kullanımı yüksek olduğundan sosyotelizm düzeyinin de yüksek olabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle bu araştırmada serbest zaman etkinliği ve haftalık kitap okuma sayısı değişkenleri ele alınmıştır.

Sosyotelizm ile ilgili araştırmalar incelendiğinde cinsiyet değişkeninin birçok araştırmada ele alındığı söylenebilir. Bu araştırmalarda sosyotelizm düzeyinde cinsiyete göre fark olduğuna (Al-Saggaf ve MacCulloch, 2019; Blachnio ve Przepiorka, 2019; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016; Ivanova vd., 2020; Karadağ vd., 2015) ve fark olmadığına (Abeele, Hendrickson, Pollmann ve Ling, 2019; Al-Saggaf, MacCulloch ve Wiener, 2018; Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b; Guazzini vd., 2019; Krasnova vd., 2016; Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019; Roberts ve David, 2020) ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda kadınların erkeklere oranla daha fazla sosyotelizm davranışı sergiledikleri ifade edilmiştir (Blachnio ve Przepiorka, 2019). Bu araştırmada da üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyotelizm düzeylerinde fark olup olmadığı incelenecektir.

Sonuç olarak bu araştırmanın amacı sosyotelizm ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin ve iletişim becerilerinin sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığının incelenmesidir. Bununla birlikte cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve

serbest zaman etkinliği değişkenlerine göre üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığı incelenecektir. Araştırmaya dâhil edilen bu değişkenlerin alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kullanımının işlevselliği ve kullanıcılarına farklı özellikleri bir arada sunabilen akıllı telefonlar küreselleşen dünyada popülerliğini arttırmaya devam etmektedir. Sosyal medya ağları, gündemi takip etme isteği ve gelişmelerden anında haberdar olma akıllı telefonlar ile daha hızlı bir şekilde sağlanabilmektedir. Oyun ve uygulamaların çeşitlenmesi, bilgisayarlara göre daha kolay taşınması, kolay erişim imkânlarını sunması akıllı telefonların çekiciliğini arttırmaktadır. Akıllı telefon kullanımının avantajlarına rağmen dezavantajları da bulunmaktadır (Elhai vd., 2016). Günün her anında bir cep uzaklıkta bulunan akıllı telefonların problemlili kullanımı önemli bir sorun haline gelmektedir. Problemlili akıllı telefon kullanımı, fazla ve kontrolü olmayan bir kullanım neticesinde bireyin günlük iş ve aktivitelerini ertelemesi ve gün içindeki akışın bir bölümünün yerine geçmesi şeklinde tanımlanabilir (Altundağ ve Bulut, 2017). Kişiler arasında karşılıklı veya teknolojik araç kullanmak koşuluyla kurulan çeşitli iletişim süreçlerinde bireylerin mesajı algılaması, zihinsel süreçlerden geçirmesi, yorumlaması ve aldığı mesajları farklı açılardan yorumlayarak beden dili ile veya sözel bir şekilde geribildirim vermesi ile iletişim devam ettirilmektedir (Ergün, 2019). Sosyotelizmde ise yüz yüze iletişimde bir problem meydana geldiğinden ilişki doyumu sarsılabilmektedir. Sosyotelizm davranışı aşırı ve problemlili telefon kullanımının neden olduğu bir sorun olarak günümüzde araştırmalara konu olmaktadır.

Sosyotelizmin bir bağımlılık türü olduğu ile ilgili net veriler bulunmamaktadır fakat sosyotelizmi etkileyen önemli bir faktörün problemlili telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı olduğunu destekleyen araştırmalar mevcuttur (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018a; Karadağ vd., 2015). Bunun bir sonucu olarak akıllı telefonların aşırı veya problemlili kullanımının iletişim becerilerinde sorunlara yol açtığı birtakım iletişim sorunlarını beraberinde getirebileceği düşünölmektedir. Dijital çağın getirilerinden olan telefon kullanımının en önemli problemlilerinden biri sanal ve gerçek dünya arasındaki gel gitlerde var olan gerçek

ilişkileri bozan sosyotelizmin hızla yayılarak normalleşmeye başlamasından kaynaklanmaktadır.

Sosyotelizm davranışını sergileyen sosyotelist birey, kişilerarası ilişkilerde karşısındaki kişi veya kişilerle ilgilenmemekte adeta karşısındaki bireyi görmezden gelmektedir. Günümüz DSM-V sisteminde yer almamasına rağmen dijital çağın getirdiği davranışsal sorunlardan biri sosyotelizmdir. Sosyotelizmin kişilerarası ilişkilerde bir iletişim sorununa yol açabileceği ele alındığında psikolojik danışma alanında önemle incelenmesi gerektiği söylenebilir. Yüz yüze iletişimde etkin dinleme, empati, yakından ilgilenme beden dilini, doğru ve etkili kullanma, karşıdaki bireyle gözle teması sağlama iletişimin kalitesini ve ilişki doyumunu arttırabilmektedir. Karşılıklı iletişimde sosyotelizm ortaya çıktığında ise iletişim sırasında bu beceriler gösterilemediğinden sorunlara neden olmaktadır. Günümüzde okullar, toplum ruh sağlığı merkezleri ve psikolojik danışma merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanlar genç ve dinamik kuşağa ulaşabilir niteliktedir. Sosyotelizm eğilimi olan bireylere sunulacak iletişim becerileri eğitimi ile toplumun desteklenmesi bu noktada önem kazanmaktadır. İletişimsel problemlere neden olabilen sosyotelizm ile iletişim becerilerinin incelenmesine ihtiyaç vardır. Alanyazında iletişim becerileri ve sosyotelizm ile ilgili bir araştırmaya rastlanılmadığından bu araştırma önemli bir boşluğu kapatacaktır. Sosyotelizm güncel bir konudur. Türkiye’de yapılan ilk tez çalışmalarından biri olan bu araştırmanın alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı ve bundan sonraki araştırmalara öncülük edeceği düşünülmektedir.

Nihai olarak bu araştırmanın amacı sosyotelizm ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin ve iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığının incelenmesidir. Bununla birlikte cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenlerine göre sosyotelizm düzeyinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmanın sosyotelizm davranışının ve bu davranışa neden olan değişkenlerin belirlenmesi üniversite öğrencilerinin yaşamında cep telefonunun yerini ve telefonla geçirilen zamanda artışın nedenlerini anlamaya yönelik bir fikir sunması açısından gençlere, öğrencilere ve alanda çalışan bireylere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sosyotelizm ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki ilişkinin, iletişim becerileri düzeylerinin sosyotelizm düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığının ve cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenlerine göre üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeylerinde anlamlı fark olup olmadığının incelenmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıda yer alan araştırmanın alt problemlerine yanıt aranmıştır:

Alt problemler.

1. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyi ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri sosyotelizm düzeyini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde haftalık kitap okuma sayısına göre anlamlı bir fark var mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde arkadaş sayısına göre anlamlı bir fark var mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre anlamlı bir fark var mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde serbest zaman etkinliğine göre anlamlı bir fark var mıdır?

Sayıtlar

Bu çalışmada ele alınan sınırlılıklar aşağıda açıklanmıştır:

1. Araştırmaya katılım gösteren üniversite öğrencilerinin veri toplama amacıyla kullanılan *Kişisel Bilgi Formu*, *Genel Sosyotelist Olma Ölçeği* ve *İletişim Becerileri Ölçeğini* içtenlikle cevapladığı kabul edilmiştir.

2. Bu araştırmada araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin gelişmeleri kaçırma korkusu, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, nomofobi ve netlessfobi gibi teknoloji ile ilgili davranışsal sorunlara sahip olmadıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmada ele alınan sınırlılıklar aşağıda açıklanmıştır:

1. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılının ikinci yarısında iki büyükşehir ve bir şehir statüsünde bulunan yedi farklı üniversitede lisans eğitimine devam eden 18-30 yaş arasında 495 üniversite öğrencisinin katılımı ile oluşan örnekleme sınırlıdır.
2. Araştırmanın temel konusu sosyotelizm, Türkiye'ye tanıtılan yeni bir kavram olduğundan araştırmada kullanılan alanyazın temel alınarak sınırlı bir şekilde açıklanmıştır.
3. Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri düzeyi *İletişim Becerileri Ölçeğinden* aldıkları puan ile sosyotelizm düzeyi *Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinden* aldıkları puan ile sınırlıdır.
4. Araştırmaya dâhil edilen örneklem 18 yaşından büyük ve herhangi bir ruh sağığı tanısına sahip olmayan üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Bunun için araştırmadan elde edilen veriler benzer örneklere genellenebilmektedir.
5. Üniversite öğrencilerinden elde edilen bilgiler Kişisel Bilgi Formunda yer alan maddeler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bu araştırmada ele alınan tanımlar aşağıda açıklanmıştır:

Sosyotelizm. Sosyalleşmenin gerçekteştiğı bir ortamda şimdi ve burada kişilerarası iletişim sağılanırken bireyin ilgisini akıllı telefona yönlendirerek sosyal ortamda bulunan diğer veya diğerleri ile olan iletişimini bozmasıdır. Sosyotelizm (telefonla görmezden gelme), bir bireyin şimdi ve burada sizinle iletişim kurması yerine cep telefonu tarafından dikkati dağıldığında gerçekteşir (Roberts ve David, 2020).

Sosyotelist. Sosyotelizm davranışını sergileyen bireydir; karşısındaki bireyle iletişimi isteyerek veya istemeyerek bozmakta, gözle iletişime geçmemekte, karşısındaki bireyi etkin bir şekilde dinleyememektedir. Sosyotelist, sosyotelizm davranışını sergileyen bireyler için kullanılmaktadır (Karadağ vd., 2016).

İletişim becerileri. İletişim becerileri; başkalarını önyargısız bir biçimde dinleyerek karşıdaki kişinin duygularının anlaşıldığını farklı sözcüklerle açıklayabilmek ve uygun bir şekilde karşıdaki bireye kendini açabilmek (Kaya, 2015) ve sözlü olmayan iletişim bileşenlerini doğru algılamak (Hartley, 2014) gibi farklı birtakım becerilerden oluşmaktadır. Korkut-Owen ve Bugay'a (2014) göre *İletişim Becerileri Ölçeği*nden alınan puanlar 25'e yaklaştıkça bireylerdeki iletişim becerileri azalırken 125'e yaklaştıkça bireylerdeki iletişim becerileri düzeyi artmaktadır.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle sosyotelizm kavramının tarihçesi, tanımları ve sosyotelizmi açıklayan kuramsal bakış açısına yer verilmiştir. Sosyotelizm ile bu çalışmada ele alınan değişkenleri içeren araştırmalara ilgili araştırmalar başlığında tarihsel bir sıra izlenerek değinilmiştir. Sosyotelizm ile ilgili diğer araştırmalar ise farklı bir başlık altında konu bütünlüklerine dikkat edilerek tarih sıralamasına göre verilmiştir.

Sosyotelizm

Anlamak, ilgilenmek ve dinlemek... İnsan iletişime geçerek birbirini anlar, ilgilenir ve kendisini ait hisseder. İletişimin temelinde ihtiyaçları giderme; sevme, sevilme, ait olma, saygınlık bulunmaktadır. Gelişen iletişim teknolojileri sayesinde insanlar gelişmeleri yakından takip edebilmekte, ihtiyaçlarını gidermekte, sosyalleşmektedir. Dijital çağın ve iletişim teknolojilerinin beraberinde getirdiği sorunlardan biri gerçek dünyada kurulan iletişimin yapısının değişmesidir. Akıllı telefonlar önemli bir iletişim aracı iken aynı zamanda yüz yüze iletişimde sorunlara yol açmaktadır. Sosyalleşmenin gerçekleştiği ortamda telefonla ilgilenen insanları zihninizde canlandırdığınızda sosyotelizm fenomeni belirgin hale gelmektedir. Son yıllarda akıllı telefon kullanımının artması ile daha görünür hale gelen sosyotelizm ilk defa 2012 yılında McCann Melbourne reklam ajansının düzenlediği bir konsorsiyum toplantısı sırasında Sydney Üniversitesi'ndeki bir grup sözlük bilimci, yazar ve şair tarafından "karşıdaki insanı görmezden gelerek dikkati telefona verme" olgusunu tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Pathak, 2013). Ulusal Avusturalya Sözlüğü Macquarie'nin güncellenen basımında kullanılması amacıyla McCann Melbourne reklam ajansı tarafından kampanyalarda yeni bir kelime olarak kullanılmıştır (Pathak, 2013). Reklam ajansında görev yapan Alex Haigh tarafından sosyotelizm kelimesinin türetildiği farklı kaynaklarda ifade edilmiştir; sözlüğe eklenen bu tanıma göre sosyotelizm, telefon ve görmezden gelme kavramlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur (Chatfield, 2013; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016; Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019). Sosyotelizm sosyal ortamda iki kişi arasında veya grup içinde yaygın hale gelmektedir. Bu açıklamalardan hareketle sosyotelizmin kesin bir şekilde sosyal

ortamda telefonla görmezden gelme eylemini içerdiğini söylemek mümkündür. Karadağ ve diğerleri (2015) sosyal ortamda telefonla görmezden gelmeyi alanyazına sosyotelizm olarak tanıtmıştır. Sosyotelizm ile ilgili alanyazın incelendiğinde çeşitli tanımlara yer verildiği görülmektedir.

Sosyotelizm ile ilgili benzer tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımlarda araştırmacıların odak noktası iletişimin kopması ve dikkatin dağılmasına yoğunlaşmıştır. Sosyotelizm, bireyin başka birey veya bireylerle karşılıklı iletişim hâlindeyken bireyin algısını kişilerarası iletişimden kaçırarak dikkatini ve ilgisini akıllı telefonuna yöneltmesidir (Karadağ vd., 2016). Bu tanımda sosyotelizm yaşanırken dikkatin dağıldığı ve karşıdaki bireye ilginin azaldığı ifade edilmiştir. İlk tanımla benzer bir şekilde iletişimi odağa alan başka bir tanımda McDaniel ve Coyne (2016) dijital ve mobil teknoloji cihazları nedeniyle meydana gelen kişilerarası etkileşimlerde yaşanan kesintileri sosyotelizm ile açıklamaktadır. Bu tanımda ise karşılıklı iletişimde kopmaların meydana geldiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak sosyotelizm ile ilgili tanımlarda cep telefonu kullanımının sosyotelist bireyin davranışına yansıdığı açıklanmıştır. Bu tanımların birinde sosyotelizm, başka bir kişiyle görüşme sırasında cep telefonuna bakan veya kişilerarası iletişim sırasında cep telefonu ile ilgilenen bir kişinin davranışı olarak tanımlanabilir (Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019). Benzer bir şekilde sosyotelizm bir kişinin sosyal ortamdaki mevcut diğer kişi veya kişiler yerine akıllı telefonu ile etkileşime geçmesidir (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016). Farklı bir tanımda ise şimdi ve burada iletişim kurmaya odaklanılmıştır; sosyotelizm, bir bireyin şimdi ve burada sizinle iletişim kurması yerine cep telefonu tarafından dikkati dağıldığında gerçekleşir (Roberts ve David, 2020). Bireyin cep telefonu ile ilgilenirken ne yaptığına odaklanıldığı iki tanımdan birinde sosyotelizm, Facebook, Whatsapp ve diğer uygulamaların kullanımına bakılmaksızın sosyal etkinlikler için akıllı telefon kullanarak uzun süre başkalarını görmezden gelme eylemidir (Nazir ve Pişkin, 2016). Diğerinde, aynı bağlamdaki bireylerin birbirleriyle sohbet etmekten ziyade telefonlarına odaklanmaları ve gerçek bağlamdaki iletişim yerine sanal ortamı tercih etmeleri anlamına gelir (Aslan ve Küçükvardar, 2020). Bu iki tanım bir arada ele alınacak olursa birey telefonla o anda sosyalleşebilir, sosyal medyada vakit geçirebilir, işi ile ilgili durumları inceleyebilir, hiçbir şey yapmadan telefon ekranını inceleyebilir; tüm bunlar telefonla ilgilenmesi ve karşısındakini görmezden

gelmesinden dolayı sosyotelizm olarak nitelendirilmektedir. Açıklanan tüm tanımlar bir arada ele alındığında sosyotelizmin telefon kullanımını içerdiği, kişilerarası iletişimde kopmaya neden olduğu, şimdi ve buradaki iletişimde ortaya çıktığı söylenebilir. Sosyotelizm davranışını kişilerarası ilişkilerde gösteren birey ilgisini ve algısını telefona verdiği için iletişimde kopmalar olduğu araştırmalarda açıklanmıştır.

Sosyotelizm günlük hayatın birçok alanında ortaya çıkmaktadır. Sosyotelizm insanların günlük aktiviteleri sırasında; yemek, toplantı, konferans veya arkadaş ve aile ile geçirilen sosyal toplantılarda görülebilmektedir (Nazir ve Pişkin, 2016). Konuşurken akıllı telefona güçlü bakışlar, bir çağrı almak, bir metne yanıt vermek veya bir mesaj göndermek için konuşmayı kesintiye uğratmak ya da birlikteyken bir bireyin varlığını görmezden gelmek sosyotelizm davranışını açıklamaktadır (David ve Roberts, 2017). Konuşurken “Bir dakika, bir saniye bekler misin, telefonda acil bir durum var sana hemen döneceğim, buna bakmam lazım acil olmasa bakmazdım, bu çağrı benim için çok önemli hemen telefona bir bakayım.” gibi çeşitli açıklamalarla veya herhangi bir açıklama yapmadan sürekli telefonla ilgilenme hali ile gösterilen sosyotelizm davranışının karşıdaki bireyi rahatsız etmesi beklenen bir durumdur. Karşılıklı iletişim sırasında sosyal destek sisteminden kimlere sosyotelizmin gösterildiğinin incelendiği bir araştırmada birey kendisine yakın olanlardan başlayarak sosyotelizm göstermektedir. İnsanlar en çok aile üyelerine ve arkadaşlarına, daha sonra yabancılara sosyotelizm göstermektedirler (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019a). Bir başka deyişle, yakın ilişkilere sahip olan insanlar, daha uzak ilişkilere sahip olanlara göre sosyotelizm davranışını daha fazla göstermektedir ve sosyotelizm insan iletişimini olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Birey partneri, aile üyeleri, arkadaşları ve çocuklarına sosyotelizm nedeniyle zarar vermektedir.

Özetle açıklanan tüm tanımlarda ortak olan iki durum bulunmaktadır. Birinci durumda sosyotelizm davranışının ortaya çıkabilmesi için sosyalleşmenin gerçekleştiği bir ortam gerekmektedir, ikinci durumda ise karşılıklı etkileşimin gerçekleşmesinin beklendiği ortamda bulunan en az bir kişinin telefonu ile ilgilenerek diğerlerini görmezden gelme davranışı göstermesi beklenmektedir (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019a; Aslan ve Küçükvardar, 2020; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016, 2018a, 2018b; Karadağ vd., 2015, 2016; Latifa, Mumtaz ve

Subchi, 2019; Nazir ve Pişkin, 2016; Roberts ve David, 2016, 2020). Tüm bu tanımlardan hareketle genel bir tanım yapılacak olursa sosyotelizm; sosyalleşmenin gerçekleştiği bir ortamda şimdi ve burada kişilerarası iletişim sağlanırken bireyin ilgisini, algısını ve dikkatini diğer kişilerden ziyade akıllı telefona yönlendirerek sosyal ortamda bulunan diğer veya diğerleri ile olan iletişimini bozmasıdır. Sosyal bağlamda aile, arkadaş, yabancı, iş arkadaşı, partnerler arasında sosyotelizm davranışı ortaya çıkmaktadır.

Bir birey sosyal ortamda telefonla görmezden gelme davranışını gösterdiğinde kavramın yapısı içeren sosyal ortamda görmezden gelme davranışı; sosyotelizm davranışı (phub-) olarak açıklanmıştır. Bu davranışa aynı zamanda sosyotelist davranış denilmektedir. Sosyo (toplumsal bağlam) ve tel (telefonla ilgilenme); sosyotelizm sosyal ortamda telefonla ilgilenmeyi içeren en geniş olgudur. Alanyazın incelendiğinde sosyotelizm ile eş anlamlı bir şekilde kullanılan birtakım kavramlar bulunmaktadır. Tüm bireyler için kullanıldığında sosyotelizm, “genel sosyotelizm” şeklinde eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Sosyotelizmle tam olarak eş anlamlı olmasa da sosyotelizmi içeren bir diğer kavram McDaniel ve Coyne (2016) tarafından oluşturulan tekno-fandır (technoferece). Bir başka deyişle çeşitli dijital ve mobil cihazlarla meşguliyet sonucu iletişim kopması olarak nitelendirilen bu kavram iletişim sırasında hem telefonla görmezden gelme davranışını hem de diğer dijital cihazların kullanımından kaynaklanan bir görmezden gelme davranışını içermektedir. Teknofan günümüze teknoloji hayranlığı şeklinde çevrilebilir fakat bu kavramın yapısı sosyotelizmi net bir şekilde açıklamamaktadır. Bununla birlikte sosyotelizmi türleri açısından açıklamak mümkündür. Genel sosyotelizm bütün bireyleri sosyal ortamda telefonla görmezden gelme ile ilişkilidir (Özdemir, 2020); türlerine ayrıldığında ise her bir bağlam ve ilişkiye uygun bir şekilde partner sosyotelizmi romantik ilişkileri, ebeveyn sosyotelizmi, ergen sosyotelizmi ve anne sosyotelizmi aile ilişkilerini, arkadaş sosyotelizmi arkadaşlık ilişkilerini ve son olarak yönetici sosyotelizmi ise iş ilişkilerini içermektedir. Sosyotelizmde ilişki türü ve davranışı gösteren kişinin diğeri ile olan ilişkisinden ve rollerinden yola çıkılarak tanımlar oluşturulmuştur.

Buna ek olarak sosyotelizmin boyutlar açısından açıklandığı görülmektedir. Karadağ ve diğerleri (2015) sosyotelizmin iletişim bozukluğu ve telefon takıntısı olmak üzere iki alt boyuttan oluştuğunu açıklamıştır:

- a. İletişim bozukluğu.** Yüz yüze iletişim ortamında cep telefonlarıyla uğraşarak mevcut iletişimi sık sık bozmakla ilgilidir. Etkileşimin gerçekleştiği ortamda karşılıklı iletişimin sosyotelist tarafından bir veya birden çok kez bölünmesi sonucu iletişimde bir kopukluk meydana gelmektedir. Karşılıklı konuşma sırasında gözle iletişimin kısa sürmesi veya kurulamaması, dikkati iki yöne verme, alıcıdan gelen iletinin anlaşılması ve geribildirim verememe ile ilişkili davranışları içermektedir.
- b. Telefon takıntısı.** Yüz yüze iletişim olmayan ortamlarda dahi sürekli olarak cep telefonlarına ihtiyaç duymakla ilgilidir. Telefonun her an ulaşılabilir bir noktada olması, dikkati farkında olmadan veya bilinçli bir şekilde telefona yönlendirme, telefonla ilgilenirken geçen sürenin farkında olmama, karşılıklı iletişim sırasında iletiden ziyade telefonda gelen bildirimlerin daha cazip ve doyurucu olması, planlanan sürelerden daha fazla telefonla ilgilenme ile ilişkili davranışların tümüdür.

Sosyotelist. Sosyotelizm davranışını gösteren birey sosyotelist olarak tanımlanmaktadır (Karadağ vd., 2016). Sosyotelist (phubber) karşısındaki bireyle iletişimi isteyerek veya istemeyerek bozmakta, gözle iletişime geçmemekte, karşısındaki bireyi etkin bir şekilde dinleyememektedir bunun yerine algısını akıllı telefonuna vermektedir. Sosyotelistler genellikle başkalarıyla iletişim kurarak ilişkileri sürdürmenin veya geliştirmenin önemini ihmal eder ve görmezden gelir (Nazir ve Pişkin, 2016). Sosyotelizm ile ilgili önemli çalışmaları bulunan araştırmacılar sosyotelizm davranışının problemleri telefon kullanımından tamamen ayıramayabileceğini ve problemleri akıllı telefon kullanımının davranışsal bir bağımlılık olarak değerlendirildiğini belirtmiştir (Blachnio ve Przepiorka, 2019; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018a). Nevrotizm düzeyi yüksek olan bireylerin daha çok telefon bağımlılığı eğilimleri gösterdiği (Ehrenberg vd., 2008) ve akıllı telefon bağımlılığının sosyotelizm davranışının önemli bir yordayıcısı olduğu ele alındığında (Argan vd., 2019; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016; Davey vd., 2018; Karadağ vd., 2015) nevrozizm düzeyi yüksek olan bireylerde sosyotelizm düzeyinin daha fazla görülebileceği söylenebilmektedir. Beş Faktör Kişilik Kuramının temel alındığı bir araştırmada nevrozizmin sosyotelizmi pozitif yönde, sorumluluğun ise negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Erzen, Odacı ve Yeniçeri, 2019) ve nevrozik yetişkinlerde görülen sosyotelizm davranışının, sosyal

yaşam kazanımları ve hazcı istekleri arasında mesafeye yol açabileceği (Çıkrıkçı, Griffiths ve Erzen, 2019) belirtilmektedir. Bir başka deyişle cep telefonu kullanımı nedeniyle bireyin kişilerarası ilişkilerden aldığı doyum ve sosyal destek kazanımları, telefonda anında bildirim verme özelliği ile uyarın alma isteği sonucunda elde edilen haz nedeniyle olumsuz etkilenebilmektedir. Kısaca, kişilerarası iletişimde karşıdaki kişiyi ihmal eden sosyotelistlerin kişilik özellikleri ele alındığında nevrozizm düzeylerinin yüksek olabileceği ve davranışsal bağımlılıklara daha yatkın olabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyotelist bireyler, sosyotelizm davranışını kişilerarası ilişkilerde göstermektedirler. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018a) sosyotelist bireylerin sergiledikleri sosyotelist olmayı nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma ve problemin farkında olma şeklinde dört alt boyutta açıklamıştır:

- 1. Nomofobi (nomophobia).** Sosyotelistlerde telefonun yakında olmamasından kaynaklanan gergin, huzursuz, endişeli hissetme; telefonu görülen bir yere koyma ve bırakıp gidememe nomofobi ile ilgili olabilmektedir. Nomofobi kısaca “telefonsuz kalma korkusu” olarak bilinir.
- 2. Kişilerarası çatışma (interpersonal conflict).** Sosyal bir ortamda telefon kullanımı nedeniyle diğer bireylerle tartışmak, onlara sinirlenmek, başkalarını rahatsız ettiğini bilerek yine de telefonla ilgilenmeyi tercih etmek kişilerarası çatışmayı beraberinde getirmektedir. Sosyotelist istekleri ve amaçları uğruna karşısındaki bireyin ait olma, sevgi ve saygı gibi birtakım ihtiyaçlarını göz ardı edebilmektedir.
- 3. Kendini yalnızlaştırma (self-isolation).** Bir bireyin kendini diğerlerinden izole edebilmesi ve sosyal aktivitelerden kaçabilmesi için telefon kullanması ile ilgilidir. Sosyotelist sosyal bir ortamda telefonu ile ilgilendiğinde rahatlamakta, stres atmakta ve kendini iyi hissetmektedir.
- 4. Problemin farkında olma (problem acknowledgement).** Sosyotelizm problemin farkında olma ile ilişkilidir. Sosyotelist iletişim fırsatlarını kaçırdığının ve telefonu ile planladığından daha fazla zaman geçirdiğinin farkında olabilir veya sosyal ortamda telefonla görmezden gelme davranışını gösterdiğinin farkında olmayabilir. Problemin farkında olma, bireyin ne derece sosyotelizm davranışı gösterdiğini bildiği ile ilişkilidir.

Sosyotelizme maruz kalan. Bir sosyotelist ile karşılıklı iletişimde bulunan başka bir kişinin, kendisiyle ilgilenilmediğini fark etmesi ve kişilerarası iletişimin gerçekleşmesinin beklendiği sosyal bağlamda telefonla görmezden gelme sonucu etkili zaman geçirilememesinden dolayı bu kişinin yaşadığı durumdan olumsuz etkilenmesi sosyotelizme maruz kalma olarak tanımlanmaktadır (Göksun, 2019). Sosyotelizme maruz kalma en iyi şekilde açıklanacak olursa aşağılanmış, hafif sosyal ret biçimleri ile görmezden gelinmiş, reddedilmiş, diğer kişiler tarafından dışlanmış hissetme ile vuku bulan sosyal dışlanmaya neden olabilen olumsuz bir durumdur (David ve Roberts, 2017). Sosyotelizme maruz kalma (being phubbed) iletişimde sosyal dışlanmaya neden olabildiğinden, sosyal ortamda dışlanan bireyler ait olmayı hissetme, diğerlerinden kabul görme ve dikkat çekme gibi amaçlarla akıllı telefona yönelebilmektedir (David ve Roberts, 2017). Sosyotelizme maruz kalan birey karşısındaki kişinin kendisine dikkat vermemesinden dolayı ilgilenilme ihtiyacını farklı şekillerde gerçekleştirebilmek için bir tepki olarak telefona yönelebilmektedir. Kısaca, birey hem sosyotelizme maruz kalırken hem de sosyotelist olma özelliğine sahip olabilir. Sosyotelizme maruz kalmanın görülebilmesi için sosyal ortamda en az iki kişinin karşılıklı sohbeti sırasında, birinin telefonla ilgilenmesi nedeniyle diğerinin ihmal edilmesi gerektiğinden; ortamda bir sosyotelistin bulunması ve sosyotelizm davranışının gösterilmesi önkoşuldur. Bu nedenle sosyotelist ve sosyotelizme maruz kalanlar için tanımların bir arada verildiği görülmektedir. Bu tanımlardan ilkinde fail-kurban ilişkisine dikkat çekilmiştir. Sosyotelist sosyotelizm davranışını sergileyen kişidir, fail; sosyotelizme maruz kalan ise sosyotelizm davranışının alıcısı olan sosyotelistin diyalog kurduğu partneri kabul edilmektedir, kurban (Yasin vd., 2020). Bir diğer tanımda ise sosyotelizme maruz kalan bireyin ihmal edildiği vurgusu yapılmıştır. Sosyotelist sosyal bir durumda dikkatini kendi telefonuna vererek bir başkasını görmezden gelen kişi olarak tanımlanabilir ve sosyotelizme maruz kalan (phubbee) ise sosyal bir durumda kendisine eşlik eden kişinin telefonunu kontrol etmesi veya kullanması nedeniyle bu kişi tarafından ihmal edilen kişi olarak tanımlanabilir (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016). Bu tanımlar bir arada değerlendirildiğinde sosyotelizme maruz kalan bireyin iletişim gerçekleşirken olumsuz etkilenebileceğine ve ihmal edildiğine dikkat çekilmiştir. Sosyotelizme maruz kalan bireyler yaşadıkları durumu saygısız bir davranış olarak algılayabilmektedir ve bir konuşma içerisindeyken dikkati karşıdaki kişiden veya konuşmadan telefona

kaydırmanın kaba bir davranış olduğunu belirtmektedirler (Stathatos, 2020). David ve Roberts'a (2017) göre sosyotelizme maruz kalma öznel iyi oluş düzeyini düşürmektedir. Kişilerarası ilişkilerde deneyimlenen görmezden gelme bireysel refahı olumsuz etkilemektedir.

Sosyotelizme maruz kalma çeşitli boyutlar açısından açıklanmaktadır. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018a) sosyotelizme maruz kalmanın algılanan normlar, ihmal edilmiş hissetme ve kişilerarası çatışma olmak üzere üç alt boyutta açıklanabileceğini ifade etmiştir:

- 1. Algılanan normlar (perceived norms).** Sosyotelizme maruz kalan bireyin sosyotelist birey hakkındaki gözlem ve düşüncelerini içermektedir. Yüz yüze iletişim sırasında karşıdaki bireyin telefonu sürekli kontrol etme, görebileceği bir yere koyma, gelişmeleri kaçırma korkusuna sahip olma, çevreye yönelik farkındalığı kaybetme gibi davranışlarını fark etmekle ilişkilidir.
- 2. İhmal edilmiş hissetme (feeling ignored).** Karşılıklı iletişim sırasında karşıdaki bireyin telefon kullanmasından kaynaklanan ihmal edilmişlik hissi ile ilgilidir. Sosyalleşmenin gerçekleştiği bağlamda sosyotelizme maruz kalan birey kendisi ile ilgilenilmediğini, karşıdaki bireyin telefonla ilgilendiğinde rahatladığını, sıkılmaktan kurtulduğunu ve stres attığını fark etmektedir.
- 3. Kişilerarası çatışma (interpersonal conflict).** Sosyal bir ortamda karşılıklı ve yüz yüze iletişim sırasında telefonu ile ilgilenen birey ve diğerleri arasındadır. Sosyotelizme maruz kalan birey iletişimde sorun olduğunu fark etmektedir. Tartışma, öfke duygularını ifade etme, kendisi ile ilgilenilmesini isteme, ret cevapları almakla ilişkilidir. Sosyotelizm nedeniyle kişilerarası ilişkilerde birtakım gerginlik, huzursuzluk hissi ve dinlenilmeme sonucunda yaşanan karşılıklı çatışma bulunmaktadır.

Sosyotelizm Türleri. Sosyotelizm genel bir davranışı içermektedir. İş yerinde, evde, okulda ve sosyalleşmenin gerçekleşebileceği birçok bağlamda ortaya çıkmaktadır. Sosyotelizm evli bireyler, ebeveyn ve çocuk, yönetici ve çalışan, iş arkadaşları, flört eden bireyler, arkadaşlar ve birbirini tanımayan bireyler arasında ortaya çıkmaktadır. Günümüzde genel sosyotelizm partner sosyotelizmi,

yönetici sosyotelizmi ve ebeveyn sosyotelizmi olmak üzere üç başlıkta gruplandırılmıştır. Aşağıda sosyotelizm türleri açıklanmaktadır.

a. Partner sosyotelizmi (partner phubbing). Partner sosyotelizmi en iyi şekilde, bireyin partneri kendisine eşlik ettiğinde ne ölçüde cep telefonunu kullandığı veya dikkatinin dağıldığı olarak anlaşılabilir (Roberts ve David, 2016). Partner sosyotelizmi evli veya flört eden bireyler arasında ortaya çıkmaktadır. Wang, Zhao ve Lei (2019) evli bireylerde flört edenlere göre partner sosyotelizminin yüksek olduğunu bulmuştur. Wang ve diğerlerine (2017) göre yedi yıldan fazla evli olan yetişkinlerin partner sosyotelizminin ilişki doyumu üzerinden depresyonu etkileme düzeyi yedi yıldan az evli olanlara göre daha fazladır. Bu araştırmalardan yola çıkılarak partner sosyotelizminin ilişki türü ve uzunluğundan etkilendiği söylenebilir. Romantik bağlamda partnerler arasında karşılıklı olumlu iletişime engel olan partner sosyotelizmi çatışmaya neden olmakta, ilişki doyumunu düşürmekte ve bireysel refah zedelemektedir (Krasnova vd., 2016). Yer Değiştirme Teorisini temel alan Wang ve diğerleri (2017), cep telefonlarına harcanan zamanın partnerlerin anlamlı etkileşimlerini değiştirebileceğini veya azaltabileceğini ve bu durumun ilişki memnuniyetlerini zayıflatabileceğini açıklamıştır. Partner sosyotelizminde bağlanma stiline önemi bulunmaktadır. Bağlanma stiline partner sosyotelizmi ile ilişkisini araştırmayı amaçlayan Roberts ve David'e (2016) göre partner sosyotelizmi yaşayan yetişkinler içinde kaygılı bağlanma stiline sahip olanların güvenli bağlanma stiline sahip olanlara göre daha fazla çatışma yaşadığı belirtilmiştir. Partner sosyotelizmi ve ilişki doyumu arasındaki ilişki ile ilgili alanyazında ortak bir görüş bulunmamaktadır. Partner sosyotelizmi ve ilişki doyumu arasında dolaylı bir ilişki bulan Wang, Zhao ve Lei (2019) medeni halin partner sosyotelizmi ve ilişki doyumu arasında aracı rolü olduğunu ve benlik saygısı yüksek olan yetişkinlerin ilişki doyumlarının partner sosyotelizmi ile negatif yönde ilişkili olduğunu belirtmiştir. Başka bir deyişle bireylerin evli olup olmaması, ilişki doyumu ve sosyotelizm arasındaki ilişkide belirleyici bir rol üstlenmektedir.

b. Yönetici sosyotelizmi (boss phubbing). Genel sosyotelizm, karşılıklı sohbet sırasında telefonla ilgilenme sonucunda ortaya çıkarken, yönetici sosyotelizmi çalışan ile yöneticinin karşılıklı iletişimde yöneticinin telefonuna dikkatini vermesi olarak tanımlanabilir (Özdemir, 2020). Yönetici sosyotelizmi o

anki amir, yönetici veya süpervizörün dikkatinin akıllı telefonu sonucu dağılmasının bir çalışan tarafından algılanması olarak tanımlanmaktadır (Roberts ve David, 2020). Yönetici sosyotelizmi çalışanın verimliliğini ve performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin; bir çalışan kendisinden üst konumdaki kişiye çalışmalarını anlatırken karşısındaki kişinin sürekli telefonla ilgilendiğini ve kendisini dinlemediğini fark ettiğinde ihmal edilmiş hissedebilmektedir. Bağlam olarak iş yerinde gerçekleşen karşılıklı iletişimde görmezden gelme ve ilgilenmeme sonucunda kişinin kendisini değersiz, huzursuz, öfkeli hissetmesi, kendisiyle ilgilenilmesini istemesi, ast-üst ilişkilerinde saydamlık ve takdir görme ihtiyacı yönetici sosyotelizmine maruz kalma sonucunda çalışanlarda görülebilmektedir. Roberts ve David (2020) Karşılıklı Sosyal Mübadele Kuramını temel alarak yöneticiye olan güvenin sarsılmasının bir nedeninin sosyotelizm olduğunu ve çalışanın iş doyumunu düşürdüğünü belirtmiştir. Örgütlerde karşılıklı mübadele, kurum ve kuruluşlarda görev yapan bireylerin birbirlerini anlamaları ve iş veriminin artmasında önemli bir role sahiptir (Özdemir, 2020). Yasin ve diğerleri (2020) yönetici sosyotelizminin, yönetici-çalışan iletişiminin olumsuz algılanmasına ve çalışanlar arasında daha az ilişki doyumuna yol açmasına sebep olabileceğini ve bu durumun kurum ve kuruluşlara zarar verebileceğini ifade etmiştir. Alanyazında konuyla ilgili ilk çalışmaları yürüten Roberts ve David (2017) ilk olarak yönetici sosyotelizmine maruz kalan ve kendinden üst konumdakilere daha az güven duyan çalışanların, iş yerindeki çalışmalarının mesleki gelişimlerine katkıda bulunmadığını (psikolojik anlamlılık) ve yaptıkları işin değersiz olduğunu hissetme olasılığının yüksek olduğunu bulmuştur ve ikinci olarak güvenilmeyen sosyotelist bir yöneticinin gözetimindeki çalışanların işlerini yürütme yeteneklerine (psikolojik kullanılabilirlik) daha az güven duyduğunu ifade etmiştir. Bir başka deyişle çalışanların yönetici sosyotelizmine maruz kalması işlerini yürütmede kendilerine duydukları güveni sarsmaktadır ve yaptıkları iş kendilerine anlamsız gelmektedir. Bu iki durum işe kendini adamayı olumsuz yönde etkilemektedir.

c. Ebeveyn sosyotelizmi (parent phubbing/parental phubbing). Aile ilişkilerinde eşler, kardeşler, ebeveynler ve çocuklar arasında sosyotelizm görülebilmektedir. Çocukların yetişmesinde önemli birer rol model olan anne, baba veya bakım verenin çocuğun ihtiyaçlarını görmezden gelmesi, gözle iletişimi sürdürmemesi, çocuğu etkin bir şekilde dinlemek yerine dikkatini telefona vermesi

sonucunda ebeveyn sosyotelizmi ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn sosyotelizmi (ES), çocukları yanındayken cep telefonu kullanan veya cep telefonu tarafından dikkati dağılan ebeveyn olarak tanımlanmaktadır (Bai, Bai, Dan, Lei ve Wang, 2020). Ebeveyn sosyotelizmi, ergenlerin cep telefonu bağımlılığını önemli ölçüde etkileyen ebeveyn davranışlarının bir türüdür (Fu vd., 2020). Bu davranış ebeveynler, ebeveyn-çocuk iletişimi veya etkileşimi sürecinde cep telefonu kullanımı nedeniyle çocuklarını ihmal ettiğinde ortaya çıkmaktadır (Xie, Chen, Zhu ve He, 2019). Aile ilişkileri incelendiğinde sosyotelistler eşlerini ve çocuklarını ebeveynlerine; ebeveynlerini, eşlerini ve çocuklarını büyükanne ve büyükbabalarına göre daha fazla sosyotelizme maruz bırakmaktadırlar (Al-Saggaf ve MacCulloch, 2019). Bu durum çocukların ve eşlerin sosyotelizm nedeniyle iletişimlerinin bozulmasında risk grubunda olabileceklerini göstermektedir. Liu, Chen ve Lei'ye (2020) göre yaşları 12-16 arasında değişen 303 ergenin %87'si ebeveyn sosyotelizmine maruz kaldığını bildirmiştir. Fu ve diğerleri (2020) çocukların, ebeveynlerinin medya kullanımına yönelik tutum ve davranışlarının farkında olduklarını ve kendi tutum ve davranışlarını ebeveynlerinin davranışlarına göre ayarladıklarını ifade etmiştir. Başka bir deyişle çocuklar ebeveyn veya kendilerine bakım veren bireyleri gözlemleyerek kendi davranışlarını düzenlemektedirler. Bandura ve Walters (1977) bir kişinin gözlemleyeceği ve derinlemesine öğreneceği davranış türlerinin düzenli olarak bir arada olduğu kimseler tarafından sınırlandırıldığını açıklamıştır. Ebeveynlerinin davranışlarını gözlemleyen, model alan ve taklit eden çocuklarda sosyotelizm ortaya çıkabilmektedir. Hong ve diğerleri (2019) ebeveynlerinin daha fazla sosyotelizm davranışı gösterdiğini bildiren ergenlerin problemlili akıllı telefon kullanım oranının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Xie, Chen, Zhu ve He'ye (2019) göre ebeveyn sosyotelizminin cep telefonu bağımlılığı üzerindeki dolaylı etkisi erkek ergenlerde kadın ergenlere göre daha yüksektir. Fu ve diğerlerine (2020) göre ergenlerin problemlili cep telefonu kullanımında kendilerini kontrol edebilmeleri ebeveyn arabuluculuğu sayesinde gerçekleşmektedir. Ebeveyn-çocuk iletişimi, çocukların cep telefonlarını olumlu algılamasına, sorunlu cep telefonu kullanımına olan isteklerinin azalmasına ve cep telefonu kullanımına yönelik öz denetimin artmasına yardımcı olabilir (Fu vd., 2020). Ebeveynler sosyotelizm nedeniyle kendi sorumluluklarında olan çocukların ihtiyaçlarını ihmal etmekte, yeterince bakım vermemekte ve onları desteklememektedir böylece çocukların ruhsal sağlıklarının

olumsuz etkilenebileceği üzerinde durulmuştur (Bai, Lei, Hsueh, Yu, Hu, Wang ve Wang, 2020). Alanyazın incelendiğinde ebeveyn sosyotelizminin ergen depresyonunu doğrudan arttırdığına ulaşılmıştır (Xie ve Xie, 2020). Ebeveyn sosyotelizmi korkulu bağlanma stiline sahip ergenlerde güvenli bağlanma stiline sahip ergenlere göre ilişki doyumunu daha olumsuz etkilemektedir ve ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki zararlı etkisi nedeniyle korkulu bağlanma stiline sahip ergenlerde yaşam doyumunun daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Liu, Chen ve Lei, 2020). Sonuç olarak ebeveyn sosyotelizminde bağlanma ve aile ilişkilerinin önemi çocukların ruh sağlığında önemli bir etkiye sahip olmakla birlikte çocuklar üzerindeki risk durumlarında önemli hale gelebilmektedir. Ebeveyn-çocuk arasındaki sağlıklı iletişim çocukların davranışsal problemlerinin önlenmesinde önemlidir.

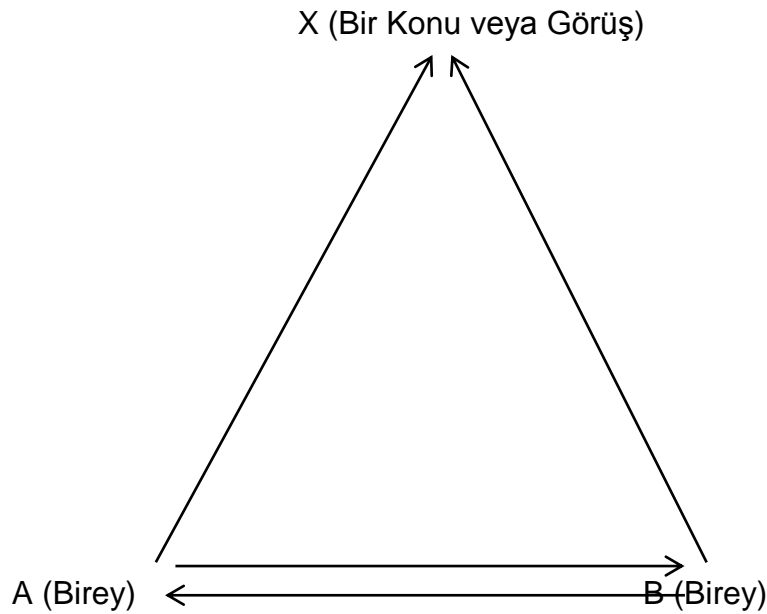
Sosyotelizmin Kuramsal Temeli

Sosyotelizm bir iletişim modeli olan Newcomb ABX modeli ve Beklenti İhlali Kuramı ile açıklanmaktadır.

a. Newcomb abx modeli. Heider'in (1946) denge kuramından hareketle Newcomb (1953) benzer bir modeli iletişim için önermiştir. Newcomb'un ilk varsayımına göre insanlar arasındaki iletişim iki veya daha fazla bireyin iletişimci olarak birbirine ve iletişim nesnelere doğru eşzamanlı yönelimi sürdürmelerine olanak tanıyan temel işlevi yerine getirdiğidir. Bu varsayımına göre iletişimde bulunan iki kişi ile nesne arasındaki dengenin sağlıklı olabilmesi ve iletişimin devam edebilmesi için nesne hakkında ortak bir görüşün olması gerektirir. Kişilerarası etkileşim düzeyinin ve objeler hakkındaki görüşlerin incelendiği bu modelde en basit ilişki bir bireyin (A), bir konu veya görüş hakkında (X) bir başka bireye (B) görüşünü iletmesidir. Burada A-B arasında, A-X arasında ve B-X arasında bilişsel yönelimlerden ve seçici algılardan doğan bir sistem oluşarak iletişimi belirlemektedir. A ve B'nin X hakkındaki görüşü ortak olmadığında A ve B'den en az biri X hakkındaki görüşünü değiştirerek diğerine uyum sağlarsa sistem dengede kalmaktadır. Bu model diğer iletişim modellerinin aksine doğrusal bir süreç sunmaktansa toplumsal sistem içindeki dengenin sürmesinde üçgen şeklinde bir model sunmaktadır (bkz. Şekil 2). Buna göre A ve B arasındaki iletişim birbirine bağlı olarak gelişmektedir. Objeye karşı hoşlanma durumu bir birey için

geçerli diğeri için geçerli olmadığında ortak bir tutum geliştirilene kadar bireyler kendisini dengede ve sağlıklı bir iletişim içinde hissedememektedir. Bu nedenle obje hakkında ortak görüşe ulaştıklarında sistem içinde dengede kalınmakta ve sağlıklı iletişim kurulmaktadır.

Newcomb'un ABX Modeli sosyotelizme uyarlanacak olursa A iletişimci birey, B iletişimci birey, X ise yüz yüze iletişim sırasında akıllı telefon kullanımının normal olduğuna dair görüş olduğunda; A ve B karşılıklı iletişim sırasında akıllı telefon kullanımının normal olduğunu algılıyor ve bilişsel yönelim olarak bu durumun kişilerarası iletişimde sağlıklı olduğunu düşünüyorsa bu iletişim sağlıklı ve normaldir. İkinci olarak A ve B karşılıklı iletişim sırasında akıllı telefon kullanımının sağlıksız olduğuna dair bir görüşe sahipse ve iletişimi bozduğunu düşünüyorsa bu durumda görüşler ortak olduğundan dolayı sağlıklı bir iletişime sahip oldukları söylenebilmektedir. Fakat üçüncü durumda iletişimcilerden biri karşılıklı iletişimde telefon kullanımının olumsuz olduğunu düşünüyor ve diğeri ise bu durumu normal karşılıyorsa ortak bir görüş birliği olmadığından dolayı burada sağlıklı bir iletişim söz konusu değildir. İletişimin etkili olabilmesi için iletişim kuran bireylerden birinin görüşünü değiştirmesi gerekmektedir. Sosyotelizm üçüncü durumda ortaya çıkmaktadır ve karşılıklı iletişimde sosyotelizme maruz kalan birey kendisini ihmal edilmiş hissedebilmektedir.

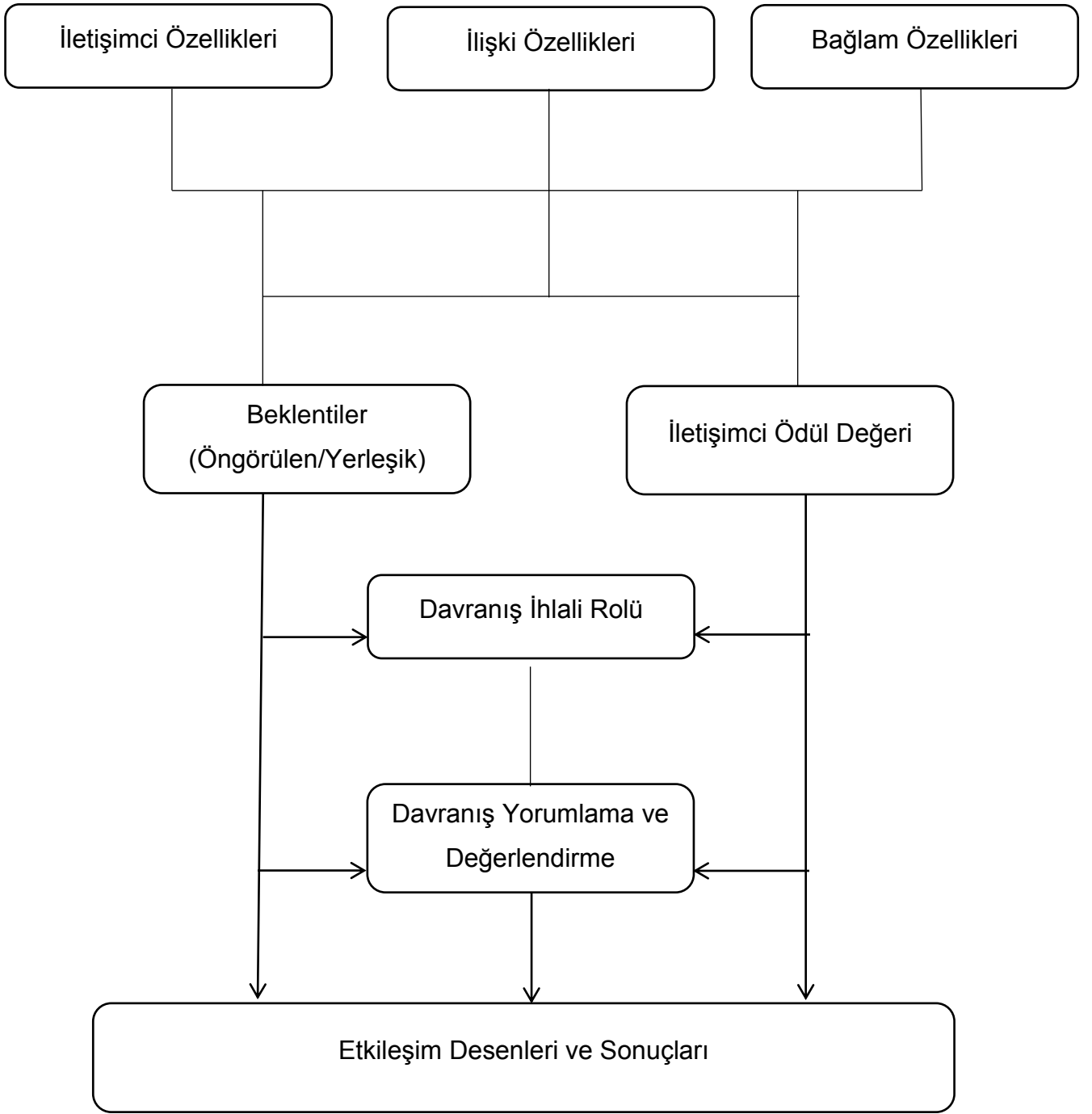

Şekil 1. Newcomb abx modeli.

(Newcomb, 1953)

b. Beklenti ihlali kuramı. Beklenti İhlali Kuramı (Expectancy Violation Theory) ilk defa Burgoon ve Jones (1976) tarafından ortaya atılmıştır. Beklenti, bir bireye, bağlama veya ilişkiye özgü olabilen tutarlı bir öngörülebilir davranış kalıbıdır (Burgoon, 1993). İnsanlar kişilerarası ilişkilerde diğerleri ile olan etkileşimlerinden belirli anlamlar çıkararak bu davranışları bilişsel süreçlerinde anlamlandırır ve ilişkilerinde belirli kalıp ve beklenti içinde olarak bilgiyi algılama, işleme ve davranış süreçlerinde belirli beklenti kalıpları içerisinde davranmaktadırlar. Kişilerarası iletişimde beklentilerin karşılanmaması, karşıdaki kişinin beklenenden farklı davranması sonucunda beklenti ihlali meydana gelmektedir. Afifi ve Metts (1998) beklenti ihlalini yaşayan bireylerin bu durumu nasıl yorumladığına odaklanmaktadır: (1) Karşıdaki birey hangi ölçüde olumlu ve olumsuz davranış gösterdi ve bu davranışlar hangi ölçüde beklentiye aşıyor?, (2) Beklenti ihlali olası davranıştan ne derecede saptı?, (3) İhlalin ilişki üzerindeki etkisi nedir? Burgoon ve Hale (1988) beklenti ihlallerinin oluşumunda ilişki üzerindeki beklenti ihlalini incelerken bireylerin yakınlık derecesi ve sözel olmayan iletişime odaklanmıştır. Beklenti İhlali Kuramında iletişimci, bağlam ve ilişki özellikleri bir arada ele alınarak daha önce bilişsel süreçlerden geçirilerek kişilerarası ilişkilerde öngörülen yerleşik kalıplar oluşturulmaktadır. Beklenen davranış kalıbı sergilenmediğinde davranışın ihlali rol oynayarak birey bu süreci yorumlamakta ve değerlendirmekte son olarak etkileşim deseni ve sonuca varmaktadır.

Sosyotelizm sürecine göre değerlendirildiğinde karşılıklı iletişim sırasında iletişim kuran bireylerin birtakım beklentileri bulunabilmektedir. Bunlar; karşılıklı iletişim sırasında gözle temas kurulması, söylenenlerin etkin bir şekilde dinlenilmesi, iletinin gönderilmesi sonucu beklenen düzeyde geribildirim alma sosyotelizme maruz kalan bireyin ilgilenilme ihtiyacının sonucunda karşılıklı iletişim sırasında olması beklenen davranışlardır. Fakat sosyotelizme maruz kalan birey; kendisine sözel ve sözel olmayan bir biçimde herhangi bir tepki verilmemesi, yakından ilgilenme davranışını görememesi, gönderdiği iletinin tam ve doğru bir biçimde anlaşılması, geribildirim verilmemesi, sosyotelizm eğilimi olan bireyin karşılıklı iletişim sırasında anlatılanlardan sürekli kopması, karşısındaki kişi yerine telefonla ilgilenmesi sonucunda beklenti ihlali yaşayarak incinmektedir. Şekil 2’de Beklenti İhlali Kuramının kavramsal yapısı açıklanmıştır.

Şekil 2. Beklenti ihlali kuramı.

(Burgoon, 1993)

İlgili Araştırmalar

Sosyotelizm alanyazında güncel bir konudur. Sosyotelizmin boyutları, sosyotelizmi etkileyen durumlar, türleri, ortaya çıktığı bağlamlar hakkında yapılan birçok araştırmada yeni modeller önerilmiştir ve sosyotelizmin çeşitli değişkenlerle ilişkisi incelenerek araştırmalar yapılmıştır. İlgili araştırmalar başlığında öncelikle bu araştırmada ele alınan sosyotelizm ile ilişkisinin ve sosyotelizmi yordayıp yordamadığının araştırıldığı iletişim becerileri değişkeni ile ilgili araştırmalar tarihsel sıraya uygun bir şekilde açıklanmıştır. Bu araştırmada ele alınan değişkenlerden cinsiyet ve serbest zaman etkinliği ile ilgili araştırmalar tarihsel bir sıraya uygun bir biçimde açıklanmıştır. Alanyazında arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve haftalık kitap okuma sayısı ile ilgili araştırmaya rastlanılmamıştır. Arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerinde arkadaşlık ilişkilerinin incelendiği araştırmalar tarihsel bir sıraya uygun bir biçimde açıklanmıştır. Diğer araştırmalar başlığında yaş, ilişki doyumu, kişilik, yalnızlık, can sıkıntısı, aile ilişkileri, teknoloji bağımlılıkları, gelişmeleri kaçırma korkusu, toplumsal normlar ve depresyon değişkenleri ele alınarak sosyotelizmin incelendiği araştırmalar tarihsel sıraya uygun bir şekilde açıklanmıştır.

Sosyotelizm ve iletişim becerileri ile ilgili araştırmalar. Sosyal bir ortamda dikkat karşındaki kişi yerine telefona verildiğinden göz teması, beden dili, mesaj iletimi durumlarında iletişim becerileri ile ilgili birtakım sorunlar ortaya çıkabilmektedir. İletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığı ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bu araştırmada iletişim becerileri değişkeni ele alınmıştır. Alanyazında sosyotelizmde iletişimsel problemler, iletişim doyumu, empati, samimiyet ve dikkatin dağılması ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır ve bununla birlikte iletişim becerileri değişkeninin ele alındığı bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Araştırmanın bu başlığında iletişim becerileri ile ilgili olan alanyazındaki araştırmalara tarihsel bir sıraya uygun bir şekilde yer verilmiştir.

Karadağ ve diğerleri (2016) genç yetişkinlerde sosyotelizm davranışları, sosyotelizm davranışının sebepleri ve sosyotelizmin günlük yaşama etkisini incelemek amacıyla üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü nitel yöntemin kullanıldığı araştırma bulgulara göre çevre ile iletişim temasında anlatılanların

tamamını kaçırmaya ve iletişimde kopmaların yaşanması sosyotelizm düzeyi yüksek olan bireylerin en sık belirttikleri yanıt olmuştur. Sosyotelist bireyler sosyotelizm davranışı ile karşılaştığında göz temasının kurulamamasının kendilerini olumsuz hissettirdiği, empati kurma, tepkili davranma ve olumsuz düşünceler hissetme gibi tepkiler verdikleri, kızgınlık ve değersizlik hissi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak araştırmanın bulgularından hareketle sosyotelizm davranışında iletişim becerilerinin önemli olduğu söylenebilir. İletişim becerilerinden göz teması kurma, anlatılanları etkin bir şekilde dinleme ve geribildirim verme konusunda sosyotelist bireylerin sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bunlardan en önemlisi sosyotelist bireylerde etkin dinleme yapılamadığından anlatılanların tamamını kaçırmaya durumunun varlığı iletişim becerilerinde bir sorun olabileceğini düşündürmektedir.

İletişim becerilerinden empatinin ele alındığı bir araştırmada Latifa, Mumtaz ve Subchi (2019) empati, öz-kontrol, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal normlar ve cinsiyetin sosyotelizme etkisini incelemeyi hedeflemiştir. Araştırma bulgularına göre model %49.6 varyans oranıyla sosyotelizmi açıklamaktadır. Sosyotelizmin güçlü yordayıcılarının sosyal normlar, akıllı telefon bağımlılığı ve öz-kontrol olduğu sonucuna ulaşılırken empati ve cinsiyet değişkenlerinin sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak iletişim becerilerinden biri olan empati sosyotelizmi yordamamaktadır. Empati düzeyi sosyal ortamda telefonla görmezden gelme davranışında belirleyici bir role sahip değildir.

Abeele, Hendrickson, Pollmann ve Ling (2019) karşılıklı konuşma sırasında telefon kullanımı ve sıklığı, samimiyet ve dikkatin dağılması ile sosyotelizm arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla karma yöntemin kullanıldığı bir araştırma yürütmüştür. Araştırma bulgularına göre katılımcıların karşılıklı konuşma sırasında partnerlerinin telefonla ilgilenmesi ile samimiyet arasında negatif yönde düşük bir ilişki olduğuna ve dikkatin dağılması ile ilgili çelişkili sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuç olarak yüz yüze iletişim sırasında telefonla ilgilenme içten bir davranış olarak algılanmamaktadır. Samimiyet ve sosyotelizm arasında düşük bir ilişki tespit edildiğinden dolayı bu araştırmada bireylerin birbirlerine karşı dikkatini içtenlikle verebilmesi, karşısındaki bireyi olduğu gibi dinleyerek onunla yakından ilgilenmesi önem kazanmaktadır. Buna ek olarak dikkati başka bir obje yerine karşıdaki bireye

verme, ona yönelme yakından ilgilenme becerisi ile yakından ilişkilidir. Sosyotelizm davranışında dikkatin telefona yöneltilmesi veya dikkatin hem karşıdaki kişi hem de telefona verilerek ikiye bölünmesi karşıdaki bireyle kurulan iletişimde birtakım sorunlara neden olabilmektedir.

Sosyotelizm ve iletişim doyumu ile ilgili araştırmalar. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018b) tarafından yapılan araştırma temel ihtiyaçlar (ait olma, öz-güven, kontrol ve varoluşsal anlamlılık), ilişki doyumu, iletişim doyumu, sosyal dâhil olma ve dışlanma, sosyal dışlanma hassasiyeti, pozitif ve negatif duygulanım ve algılanan sosyotelizm normları değişkenlerinin sosyotelizmle olan ilişkisini incelemek amacıyla yürütülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre sosyotelizm ilişki ve iletişim doyumunu istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde negatif yönde yordamaktadır ve ait olma temel ihtiyacı ile pozitif ve negatif duygulanım bu ilişkilerde aracı rolü üstlenmektedir. Sonuç olarak sosyotelizm düzeyi arttıkça iletişim doyumunun azalacağı söylenebilir.

Özetle iletişim becerileri ve sosyotelizm ile ilgili araştırmalar incelendiğinde iletişim doyumu ve samimiyet ile sosyotelizm arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna ek olarak iletişim becerilerinden biri olan empatinin sosyotelizmi yordamadığına ulaşılmıştır. Sosyotelizmin sosyal bir ortamda ortaya çıkmasından dolayı iletişim becerilerinin araştırılması önemlidir. Özellikle sosyal bir ortamda telefonla görmezden gelme davranışı gösterilirken sosyotelizm davranışı gösteren bireylerin iletişim becerileri, beden dili ile karşı tarafa gönderdiği sözel olmayan davranışlar, karşıdaki bireyle iletişim kurmanın istekliliği önemlidir.

Sosyotelizm ve cinsiyet ile ilgili araştırmalar. Sosyotelizm konusundaki araştırmalar incelendiğinde araştırmaların büyük bir çoğunluğunda cinsiyet değişkeninin ele alındığı söylenebilir. Bu başlıkta sosyotelizm ve cinsiyet ile ilgili yapılan araştırmalara tarihsel bir sıra izlenerek yer verilmiştir. Sosyotelizm ve cinsiyet ile ilgili yapılan ilk araştırmada kadınlarda sosyal medya, kısa mesaj ve cep telefonu bağımlılığının, erkeklerde ise internet ve oyun bağımlılığının sosyotelizm düzeyini istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordadığı bulunmuştur (Karadağ vd., 2015). Sosyotelizme maruz kalma ve sosyal norm olarak sosyotelizm arasında cinsiyetin aracı rolü olduğu, kadınların erkeklere oranla sosyotelizm davranışını daha sık ve uzun süre gösterdiği ve daha fazla sosyotelizme maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Chotpitayasunondh ve Douglas,

2016). Bununla birlikte sosyotelizm, internet bağımlılığı, dışadönüklük, vicdanlılık, olumsuz duygulanım düzeylerinde erkek ve kadınlar arasında fark olmamakla birlikte yeni yaşantılara açıklık, sorun odaklı ve duygusal odaklı başa çıkma düzeylerinde erkek ve kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır (T'ng, Ho ve Low, 2018). Tüm bu araştırmalardan farklı olarak alanyazında genel sosyotelizm düzeyinde kadın ve erkekler arasında farkın olmadığı belirtilmiştir. (Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019). Sosyotelizmin alt boyutlarının incelendiği bir araştırmada ise iletişim bozukluğu ve telefon takıntısı değerlerinin, kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Blachnio ve Przepiorka, 2019). Cep telefonu bağımlılığı ve depresyon arasındaki ilişkide sosyotelizmin aracı rolünün ve bu etkinin yalnızlık tarafından kontrolünün incelendiği bir araştırmada erkek katılımcıların yalnızlık değerlerinin yüksekliği sosyotelizmin aracı rolünün gücünü artırırken, kadın katılımcılardaki arabuluculuk etkisinin zayıfladığı bulgulanmıştır (Ivanova vd., 2020). Özetle sosyotelizm ve cinsiyet değişkeni arasında yapılan araştırmalar incelendiğinde erkek ve kadınlar arasında sosyotelizmin sıklık ve süresi, sosyotelize maruz kalma, sosyal norm olarak sosyotelizm, sosyal medya, kısa mesaj ve cep telefonu bağımlılığı, internet ve oyun bağımlılığı değişkenlerinde farkın olduğu araştırmalar bulunmaktadır. Farklı olarak erkek ve kadınlar arasında sosyotelizm bakımından farkın olmadığı araştırmalar da mevcuttur. Sonuç olarak alanyazında sosyotelizmin cinsiyete göre incelendiği araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir. Bu araştırmada alanyazın temel alınarak cinsiyet değişkeninin dâhil edilmesinin uygun olduğu görülmektedir.

Sosyotelizm ve serbest zaman etkinliği ile ilgili araştırmalar.

Sosyotelizm ve serbest zaman etkinliği değişkenlerinin bir arada incelendiği araştırmalar alanyazında sınırlı sayıda bulunmakla birlikte tarihsel bir sıra izlenerek iki araştırmaya yer verilecektir. Bununla birlikte serbest zaman etkinliğinde araştırmacıların teknolojik araçlarla geçirilen süreye odaklandıkları görülmektedir. Karaş'a (2019) göre bireylerin günlük zaman geçirme aktivitesi olarak telefon, diğer teknolojik araçlar (bilgisayar, tablet) ve sosyal medya uygulamalarında geçirdikleri süre arttıkça sosyotelizm düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Kısaca, bu araştırmada gün içinde serbest zaman aralıklarında bireylerin teknoloji kullanımına yönelmesi sonucunda daha fazla

sosyotelizm davranışı geliştirdikleri ifade edilmiştir. Alanyazında sosyotelizm ve serbest zaman etkinliği ile ilgili yapılan bir diğer araştırmada kadın ve erkeklerin teknoloji kullanımında, serbest zaman tatmini ve serbest zaman çatışması değişkenleri ele alınarak; partnerin teknolojik araçlar nedeniyle dikkatinin dağılmasının, birlikte geçirilen süreden alınan tatmini ve serbest zaman tatminini yordadığı bulunmuştur (McDaniel, Galovan ve Drouin, 2020). Sonuç olarak romantik ilişkiye sahip bireylerin birlikte geçirdiği zaman ve kendilerine ait serbest zamanda aldıkları tatmin azaldığında partner sosyotelizminin ortaya çıktığı söylenebilir. Özetle serbest zaman etkinliği ile ilgili araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların serbest zamanda geçirilen süreye ve serbest zamandan alınan tatmine odaklandıkları görülmektedir. Alanyazındaki araştırmalardan farklı olarak bu araştırmada serbest zaman etkinliğine göre sosyotelizm düzeyinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Sosyotelizm ve arkadaşlık ilişkileri ile ilgili araştırmalar. Arkadaşlık ilişkisi ve sosyotelizm ile ilgili araştırmaların ilgili alanyazında sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda yakın ilişkilerde sosyotelizmin hangi düzeyde görüldüğü ve arkadaşlar arasında sosyotelizm nedeniyle ortaya çıkan sorunlara odaklanılmıştır. Bu başlıkta arkadaşlık ilişkisi ile ilgili araştırmalara tarihsel bir sıraya uygun bir şekilde yer verilmiştir. Sosyotelizmin arkadaşlık ilişkilerine etkisi incelendiğinde; sosyotelist bireyler sosyotelizm davranışı göstermeleri sonucunda arkadaşlarından uyarı almaktadır ve karşı tarafın ciddiye alınmama gibi olumsuz hislerini fark etmektedir. Bununla birlikte sosyotelist bireyler arkadaşları ile yüz yüze iletişim sırasında göz teması kuramama, ortamdaki soyutlanma, muhabbete katılamama gibi problemler yaşamakla birlikte karşılarındaki bireyin dinlenilme ihtiyacının farkında olduklarını bildirmişlerdir (Karadağ vd., 2016). Sosyotelist bireylerin arkadaşlık ilişkileri ile ilgili yapılan bir diğer araştırmaya göre yakın ilişkilere sahip bireyler uzak ilişkilere sahip bireylere göre daha fazla sosyotelizm davranışı göstermektedir (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019a; Al-Saggaf ve MacCulloch, 2019). Çok kültürlü bir araştırmada sosyotelistlerin en çok ailelerine ve arkadaşlarına, daha sonra yabancılara sosyotelizm davranışını gösterdiği bulunmuştur (Al-Saggaf ve MacCulloch, 2019). Sosyotelizm düzeyinde arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerine göre gruplar arası farkları incelemek amacıyla bu değişkenler araştırmaya dâhil edilmiştir.

Sosyotelizm ile ilgili diğer araştırmalar. Alanyazın incelendiğinde yaş, ilişki doyumunu, kişilik, yalnızlık, can sıkıntısı, teknoloji bağımlılıkları, gelişmeleri kaçırmaya korkusu, aile ilişkileri, depresyon ve toplumsal normlar değişkenlerinin ele alınarak çalışmalar yapıldığı incelenmiştir. Aşağıda tarihsel sıraya uygun bir şekilde bu araştırmalara yer verilmiştir:

Sosyotelizm ve yaş ile ilgili araştırmalar. Sosyotelizm ve sosyotelizme maruz kalma konusunda alanyazın incelendiğinde yaş değişkeninin araştırmalarda önem verilen bir konu olduğu söylenebilir. Bu başlıkta sosyotelizm ve yaş ile ilgili araştırmalara tarihsel bir sıra izlenerek yer verilmiştir. Sosyotelizm ve yaş ile ilgili yapılan ilk araştırmada genç bireylerin ileri yaştaki bireylere göre daha fazla genel sosyotelizme sahip olduğu fakat partner sosyotelizmi bakımından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur (izmeci, 2017a). Buna ek olarak gençlerin sosyotelizm davranışını sergileme sıklığıının ileri yaştaki bireylere oranla daha yüksek düzeyde ortaya çıktığı belirtilmiştir (Al-Saggaf ve MacCulloch, 2019). Bu bulguyu destekleyen bir şekilde ileri yaşlara sahip bireylerin gençlere oranla daha az sosyotelizm gösterdiği bulunmuştur (Schneider ve Hitzfeld, 2019). Sonuç olarak genç ve ileri yaştaki bireyler arasında sosyotelizm düzeyi bakımından önemli bir fark olduğu çeşitli araştırmalarda bulgulanmıştır (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b; Guazzini, Duradoni, Capelli ve Meringolo, 2019). Sosyotelizmin yaşla beraber azaldığı (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b), öz-yeterlik ve yaş değişkenlerinin sosyotelizm ile istatistiksel olarak anlamlı ve negatif düzeyde yüksek bir ilişkiye sahip olduğu (Guazzini, Duradoni, Capelli ve Meringolo, 2019) belirtilmiştir. Ergenlerin okul türlerinin ve cinsiyetlerinin sosyotelizm davranışı üzerinde bir farklılık göstermediğı, telefonun akıllı olup olmasının sosyotelizmi etkilediğı, ayrıca telefon kullanmayan ergenlerin de sosyotelizm davranışı sergilediğı fakat bu oranın daha düşük olduğu belirtilmiştir (Parmaksız, 2019). Özetle alanyazındaki birçok araştırmada yaş değişkeninin ele alınarak araştırma yapıldığı ve çeşitli sonuçlara ulaşıldığı incelenmiştir. Araştırmalarda genç bireylerde sosyotelizmin durumunun ve milenyum kuşağıının incelendiğı görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde genç bireyler ile ileri yaştaki bireyler arasında sosyotelizm düzeyinde farkın olduğu araştırmalar bulunmaktadır. Genç bireyler, ileri yaştaki bireylere göre sosyotelizmi daha fazla göstermektedir. Bununla birlikte genç ve ileri yaştaki bireyler arasında farkın olmadığı araştırma

sonuçları mevcuttur. Sonuç olarak yaşa göre sosyotelizmin incelendiği araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir.

Sosyotelizm ve ilişki doyumu ile ilgili araştırmalar. Bu başlıkta sosyotelizm ve ilişki doyumu ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarına tarihsel bir sıra izlenerek değinilmiştir. Bu araştırmaların ilkinde sosyotelizm ve ilişki doyumu arasında cep telefonu çatışmasının aracı rolü üstlendiği ve sosyotelizm ile cep telefonu çatışması arasındaki ilişkiyi bağlanma kaygısının yönettiği sonucuna ulaşılmıştır (Roberts ve David, 2016). Bu araştırmadan hareketle sosyotelizm ve ilişki doyumu arasında doğrudan bir ilişki bulunmamakla birlikte cep telefonu çatışmasının aracı rolü sayesinde ilişki doyumunu negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşıldığı söylenebilir. Sosyotelizmin artması ilişkiden alınan memnuniyet derecesini düşürmektedir. Bir diğer araştırmada partner sosyotelizminin ilişki doyumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde negatif bir etkiye sahip olduğu ve ilişki doyumu üzerinden depresyonu dolaylı bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşılrken ilişki uzunluğunun partner sosyotelizmi ve ilişki doyumu arasında aracı bir rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Wang vd., 2017). Sosyotelizm ilişkiden alınan doyumu olumsuz etkilemektedir. Bu durum romantik partnerler arasında iletişim problemlerine sebep olabilmektedir. Sosyal ortamda partneri görmezden gelme sonucunda sosyotelize maruz kalan partner ilgilenilmediğini düşünülebilir. Bu araştırma sonuçlarından farklı olarak partner sosyotelizmi ve ilişki doyumu arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı (Çizmeci, 2017a) sonucuna ulaşılmıştır. Diğer araştırma sonuçlarından farklı olarak bu araştırmada romantik partnerler arasındaki ilişki doyumu ile sosyotelizm arasında bir ilişki yoktur. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018b) ait olma temel ihtiyacının sosyotelizm ve ilişki doyumu arasında aracı rolü olduğunu bulmuştur. Wang, Zhao ve Lei'nin (2019) araştırmasına göre ise partner sosyotelizmi ve ilişki doyumu arasında doğrudan bir ilişki bulunmazken benlik saygısının aracı rolü sayesinde istatistiksel olarak anlamlı dolaylı bir ilişkinin olduğu açıklanmıştır. Özetle araştırma bulgularından hareketle sosyotelizm ve ilişki doyumu arasında doğrudan bir ilişki bulunmazken farklı değişkenlerin aracı rolü sayesinde dolaylı bir ilişkinin var olduğu görülmektedir. İlişki uzunluğu, ait olma temel ihtiyacı ve benlik saygısı değişkenlerinin aracı rolü sayesinde sosyotelizm ve ilişki doyumu arasında dolaylı

bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Sosyotelizmin kişilerarası ilişkilerden alınan doyumunu düşürdüğü söylenebilir.

Sosyotelizm ve kişilik ile ilgili araştırmalar. Bu başlıkta sosyotelizm ve kişilik ile ilgili yapılan araştırmalara tarihsel bir sıra izlenerek yer verilmiştir. Kişilik özellikleri, başa çıkma tarzları, internet bağımlılığı, cinsiyet ve sosyotelizm değişkenlerinin ele alındığı T'ng, Ho ve Low'un (2018) önerdiği modele göre internet bağımlılığı, yeni deneyimlere açıklık ve olumsuz duygulanım değişkenlerinin sosyotelizm davranışının önemli birer yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada güvengenlik ile sosyotelizm arasında negatif yönde, çekingenlik ve sosyotelizm arasında ise pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Parmaksız, 2019). Sosyotelizm ve kişilik ile ilgili yapılan araştırmalarda Beş Faktör Kişilik yapılarından uyumluluk, dışadönüklük ve deneyimlere açıklık boyutlarının sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordamadığı; sorumluluk ve nevrotizmin sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Erzen, Odacı ve Yeniçeri, 2019). Buna ek olarak bu araştırmada nevrotizmin sosyotelizmi pozitif yönde, sorumluluğun ise negatif yönde etkilediğı sonucuna ulaşılmıştır. Kişilik ile ilgili yapılan farklı bir araştırmada uyumluluk düzeyinin anne sosyotelizmi ve ergen ruh sağlığı arasındaki bağlantıyı azalttığı, nevrotizm düzeyinin anne sosyotelizminin ruh sağlığı aracılığıyla ergen akademik tükenmişliği üzerindeki etkisini arttırdığı (Bai, Bai, Dan, Lei ve Wang, 2020) sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak bu araştırmalardan hareketle sosyotelizm ve kişilik özellikleri incelendiğinde yeni deneyimlere açık, farklı yaşantıları öğrenmeyi seven ve kabul eden bir bireyin sosyotelizm düzeyi, düzeni değiştirmekten hoşlanmayan bir bireye göre farklı olabilir. Kısaca kişilik ile ilgili yapılan araştırmalar özetlenecek olursa sosyotelist bireylerde nevrotizm ve çekingenlik düzeylerinin yüksek olabileceği; uyumluluk, vicdanlılık, güvengenlik, dışadönüklük kişilik özelliklerinin düşük olabileceği görülmektedir. Nevrotizm düzeyi yüksek olan bireylerde sosyotelizm düzeyinin daha yüksek, sorumluluk boyutu yüksek olan bireylerde daha az sosyotelizm olabileceği ile ilgili araştırma sonuçları bulunmaktadır. Bununla birlikte çekingen bireylerin sosyotelizm düzeyinin güvengen bireylere göre daha yüksek olabileceği ile ilgili araştırmalar mevcuttur.

Sonuç olarak alanyazında farklı kişilik özelliklerine sahip bireylerin sosyotelizm düzeylerinin değiştiği görülmektedir.

Sosyotelizm ve yalnızlık ile ilgili araştırmalar. Sosyotelizm ve yalnızlık ile ilgili araştırmalar incelendiğinde sınırlı sayıda araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Sosyotelizm ve yalnızlık ile ilgili araştırmalara tarihsel bir sıra izlenerek yer verilmiştir. Bir araştırmada sosyotelizm ve sosyotelize maruz kalma ile yalnızlık arasında istatistiksel olarak negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ergün, Göksu ve Sakız, 2019). Yalnızlığın sosyotelize etki gücünün araştırıldığı bir araştırmada ise yalnızlığın sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b). Bununla birlikte farklı bir araştırmada ise cep telefonu bağımlılığı ve depresyon arasındaki ilişkide sosyotelizmin aracı rolünü yöneten değişkenin yalnızlık olduğu bulunmuştur (Ivanova vd., 2020). Özetle sosyotelizm ve yalnızlığın beraber incelendiği araştırmalarda yalnızlığın sosyotelizmi önemli bir düzeyde etkilediği ve sosyotelizmle negatif yönde bir ilişkisi olduğu söylenebilir. Buna ek olarak yalnızlığın sosyotelizmi doğrudan etkilemediği araştırma sonuçları da mevcuttur. Sonuç olarak alanyazında sosyotelizm ve yalnızlık ile ilgili yapılan araştırmalarda çelişkili sonuçların olduğu söylenebilir.

Sosyotelizm ve can sıkıntısı ile ilgili araştırmalar. Alanyazında çalışılan bir diğer değişken olan can sıkıntısı ve sosyotelizm ile ilgili araştırmalar incelendiğinde sınırlı sayıda araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Sosyotelizm ve can sıkıntısı ile ilgili araştırmalara tarihsel bir sıra izlenerek yer verilmiştir. Yapılan iki araştırmada durumluk ve özellik can sıkıntısının sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordayan önemli bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Al-Saggaf, MacCulloch ve Weiner, 2019; Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b). Bu araştırmalardan hareketle can sıkıntısı değişkeninin sosyotelizmin istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcısı olduğu söylenebilir.

Sosyotelizm ve teknoloji bağımlılıkları ile ilgili araştırmalar. Sosyotelizm teknoloji ile ilişkili faktörlerden etkilenmektedir. Griffiths'e (1995) göre teknoloji bağımlılığı insan-makine etkileşimini içeren kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklardır. Griffiths (1996) internet bağımlılığının, Lin ve diğerleri (2014) akıllı telefon bağımlılığının teknoloji bağımlılıklarından olduğunu ifade etmiştir. Bu açıklamalardan yola çıkılarak bu başlık altında teknoloji bağımlılıkları ve

sosyotelizm ile ilgili araştırmalara, diğer başlıklarda olduğu gibi tarihsel bir sıra izlenerek yer verilmiştir. Temelinde telefon kullanımı nedeniyle sosyal ortamda diğerlerini görmezden gelme olgusu bulunan sosyotelizmi yordayan en gcl değişkenin akıllı telefon bağımlılığı olabileceği söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde Karadağ ve diğerleri (2015) akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, internet bağımlılığı, oyun ve kısa mesaj bağımlılığının sosyotelizmin önemli birer yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Chotpitayasunondh ve Douglas (2016) sosyotelizm ve farklı değişkenler ile yürüttüğü araştırmada akıllı telefon bağımlılığının sosyotelizmin bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Benzer bir şekilde Davey ve diğerleri (2018) akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığının sosyotelizmi yordadığını ifade etmiştir. Bir nceki araştırma bulgusunu destekleyen bir şekilde Blanca ve Bendayan (2018) internet bağımlılığının sosyotelizmi yordadığını bulmuştur. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018a) sosyotelizm davranışının problemlili telefon kullanımından tamamen ayırlamayabileceğini belirtmektedir. Devam eden araştırmalarda alanyazınla uyumlu olarak akıllı telefon bağımlılığının sosyotelizmi etkilediği bulunmuştur (Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019; Xie, Chen, Zhu ve He, 2019). Bir diğer araştırmada sosyotelizm ile teknoloji kullanımı ve bağımlılıklarını içeren değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki olduğu ve en gcl ilişkinin cep telefonu kullanımı ve bağımlılığı değişkenine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Guazzini, Duradoni, Capelli ve Meringolo, 2019). Bununla birlikte bu araştırmada sosyal medya kullanımı, internet kullanımı ve kısa mesaj kullanımının da sosyotelizmi yordadığı söylenebilir fakat bu cep telefonu kullanımı kadar yüksek bir etkiye sahip değildir. Ivanova ve diğerlerinin (2020) araştırması sosyotelizm ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yürütülmüş ve bu araştırma bulgularına göre akıllı telefon bağımlılığının sosyotelizmi önemli bir ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Özetle teknoloji bağımlılıkları ve sosyotelizm ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, kısa mesaj bağımlılığı, problemlili telefon kullanımı, sosyal medya kullanımı, internet kullanımı ve kısa mesaj kullanımı gibi değişkenler sosyotelizmi anlamlı bir düzeyde yordamaktadır. Bu araştırmalara ek olarak sosyotelizm ile teknolojik araçların kullanımı ve teknoloji bağımlılıkları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Sonuç olarak alanyazındaki araştırmalar ele alındığında teknoloji bağımlılıkları sosyotelizmi

önemli bir ölçüde etkilemektedir. Teknoloji kullanımı ve teknoloji bağımlılıkları arttıkça sosyotelizmin arttığı görülmektedir. Sosyotelizm davranışı kişilerarası ilişkilerde telefonla görmezden gelmeyi içerdiğinden akıllı telefon bağımlılığının sosyotelizmi etkileyen en önemli değişken olduğu söylenebilir.

Sosyotelizm ve gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilgili araştırmalar.

Gelişmeleri kaçırma korkusu (fear of missing out), sosyotelizmi etkileyen önemli bir değişken olmakla birlikte teknolojiden kaynaklanan sorunlar içerisinde yer alan alanyazında güncel bir konudur. Diğerlerinin ödüllendirici deneyimler yaşayabileceği herhangi bir konuya bir kimsenin dâhil olamamasından dolayı duyduğu endişe olarak tanımlanan gelişmeleri kaçırma korkusu, başkalarının yaptıklarıyla sürekli bağlantıda kalma arzusu ile karakterize olan bir fenomeni yansıtmaktadır (Przybylski, Murayama, DeHaan ve Gladwell, 2013). Bu başlıkta gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyotelizm değişkenlerinin beraber incelendiği araştırmalara tarihsel bir sıra izlenerek değinilmiştir. Gelişmeleri kaçırma korkusu ile beraber farklı değişkenlerin sosyotelizmi yordama gücünün incelendiği bir araştırma bulgularına göre gelişmeleri kaçırma korkusu, akıllı telefon bağımlılığı ve internet bağımlılığı sosyotelizmi pozitif yönde, öz-kontrol ise negatif yönde yordamaktadır (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016). Bu araştırmaya benzer bir şekilde gelişmeleri kaçırma korkusu ve farklı değişkenlerin ele alınarak sosyotelizmi yordama düzeyinin incelendiği bir araştırmada gelişmeleri kaçırma korkusu, akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı ve öz-kontrolün sosyotelizmin güçlü birer yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Davey vd., 2018). Bununla birlikte bu araştırmada akıllı telefon ve internet bağımlılığı yordayıcılarının yüksek düzeyde ilişkili olduğu depresyon ve stres değişkenlerinin sosyotelizm düzeyi yüksek olan katılımcılar için birer risk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak bir önceki araştırmada bahsedildiği gibi bu araştırmada da teknoloji ile ilgili değişkenler ve gelişmeleri kaçırma korkusunun sosyotelizmin güçlü birer yordayıcısı olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle gündemden geri kalmaktan korkan, akıllı telefon bağımlılığı geliştiren ve her iki değişkenle ilgili olarak internet bağımlılığı geliştiren bir bireyin sosyal ortamda daha çok sosyotelizm davranışı göstermesi beklenebilir. Balta, Emirtekin, Kırçaburun ve Griffiths (2018) durumluk gelişmeleri kaçırma korkusunun sosyotelizmi hem doğrudan etkilediğini hem de sorunlu Instagram kullanımı üzerinden dolaylı yoldan etkilediğini bulgulamıştır. Alanyazın

incelendiğinde gelişmeleri kaçırma korkusunun problemleri sosyal medya kullanımı ile olan ilişkisi nedeniyle sosyotelizmi hem doğrudan hem de dolaylı bir şekilde yordadığı (Franchina vd., 2018), sosyotelizm ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu (Blanca ve Bendayan, 2018), sosyotelizmin güçlü bir yordayıcısı olduğu (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b) ve sosyal medyadan sağlanan duygusal desteğin sosyotelizmle ilişkisinde gelişmeleri kaçırma korkusunun aracı role sahip olduğu (Fang, Wang, Wen ve Zhou, 2020) belirtilmiştir. Özetle sosyotelizm ve gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde gelişmeleri kaçırma korkusunun sosyotelizmin önemli bir yordayıcısı olduğu ve sosyotelizmle arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu araştırma sonuçları bulunmaktadır. Sonuç olarak alanyazın incelendiğinde gelişmeleri kaçırma korkusunun sosyotelizmi pozitif yönde yordayan önemli bir değişken olduğu ve gelişmeleri kaçırma korkusu arttıkça sosyotelizmin de arttığı söylenebilir.

Sosyotelizm ve aile ilişkileri ile ilgili araştırmalar. Aile ilişkilerinde sosyotelizm ile ilgili yapılan araştırmalar; ebeveyn sosyotelizmi, ergen sosyotelizmi ve anne sosyotelizmi alanlarında yapılmıştır. Bu başlıkta ebeveyn sosyotelizmi ile benlik saygısı, problemleri cep telefonu kullanımı, ergen sosyotelizmi, depresyon, yaşam doyumu, ilişki doyumu, ruh sağlığı, akademik tükenmişlik, uyumluluk, nevrozizm, ebeveyn-çocuk ilişkisi, anne sosyotelizmi ve bağlanma stili değişkenlerinin bir arada ele alındığı araştırmalara tarihsel bir sıraya uygun bir şekilde yer verilmiştir. Ebeveyn sosyotelizmi ve farklı değişkenlerin incelendiği bir araştırma bulgularına göre ebeveyn sosyotelizmi yüksek olan çocukların problemleri telefon kullanım oranı, ebeveyn sosyotelizmi az olanlara göre yüksektir (Hong vd., 2019). Bununla birlikte araştırmada ebeveyn sosyotelizminin, ebeveyn-çocuk ilişkisi ve çocukların özsaygısının çoklu aracı rolleri yoluyla çocukların problemleri cep telefonu kullanımını dolaylı yoldan etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Kısaca, aile ilişkilerinde sosyotelizmin incelendiği ve tür olarak ebeveynlerin çocuklara gösterdiği sosyotelizm davranışında çocuğun ebeveyni model almasının önemi bu araştırma ile kanıtlanmıştır. Şöyle ki ebeveyn sosyotelizmine maruz kalan çocukların problemleri akıllı telefon kullanımı arasında pozitif yönde bir ilişki mevcuttur. Bu nedenle araştırmalarda ergen ve çocuklarda ortaya çıkan sosyotelizm düzeyinin incelendiği görülmektedir. Ebeveyn ve ergen sosyotelizminin farklı değişkenlerle arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla

yapılan araştırma bulgularına göre ergenlerin kaçınmacı bağlanma stiline sahip olmalarının ebeveyn ve ergen sosyotelizminin depresyonu etkilemesinde aracı bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bai, Lei, Hsueh, Yu, Hu, Wang ve Wang, 2020). Bir başka deyişle ebeveyn ve ergen sosyotelizmi arttığında ergenlerin depresif belirtileri artarken, iki değişken arasında tutarsızlık arttığında ergenlerin depresif belirtilerinde azalma olmaktadır. Sonuç olarak bağlanma stilleri ve sosyotelizm ile ilgili araştırmalar incelendiğinde kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan ergenlerin, güvenli bağlanma stiline sahip olan ergenlere göre sosyotelizme maruz kalma sonucunda depresyon riski oranının daha yüksek olabileceği söylenebilir. Bağlanma stillerinin incelendiği bir araştırma bulgularına göre korkulu ve kaygılı bağlanmaya sahip ergenlerde güvenli bağlanan ergenlere göre ebeveyn sosyotelizmi düşük ilişki ve yaşam doyumunu yordamaktadır (Liu, Chen ve Lei, 2020). Sonuç olarak bu araştırmada bir önceki araştırma sonuçlarına benzer bir şekilde kaygılı ve korkulu bağlanmaya sahip olan ergenlerin güvenli bağlanmaya sahip olan ergenlere göre ebeveyn sosyotelizmine maruz kalma sonucunda yaşam doyumları daha olumsuz etkilenebilmektedir. Bir diğer araştırmada ise kişilik özellikleri ve anne sosyotelizminin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma bulgularına göre anne sosyotelizmi ve ergen akademik tükenmişliği arasındaki dolaylı ilişkide ergen ruh sağlığı aracı bir role sahiptir. Uyumluluk anne sosyotelizmi ve ergen ruh sağlığı arasındaki bağlantıyı azaltırken nevrozizm anne sosyotelizminin ergen ruh sağlığı aracılığıyla ergen akademik tükenmişliği üzerindeki etkisini arttırmaktadır (Bai, Bai, Dan, Lei ve Wang, 2020). Sonuç olarak bu araştırmada ebeveyn sosyotelizmi ve kişilik özellikleri incelenerek alanyazına uygun bir şekilde nevrozizm düzeyi yüksek olan bireylerin ebeveyn sosyotelizmine maruz kalma sonucunda daha fazla akademik tükenmişlik yaşadığı, uyumluluk düzeyi yüksek olan bireylerin akademik tükenmişlik düzeyinin sosyotelizmden daha az etkilendiği söylenebilir. Bir başka deyişle ergenlerin kişilik özellikleri ebeveyn sosyotelizminden etkilenme ve akademik tükenmişlik düzeyi arasında önemli bir aracı role sahip olabilir. Özetle ebeveyn sosyotelizmi ile ilgili araştırmalarda benlik saygısı, problemler cep telefonu kullanımı, ergen sosyotelizmi, depresyon, yaşam doyumunu, ilişki doyumunu, ruh sağlığı, akademik tükenmişlik, uyumluluk, nevrozizm, ebeveyn-çocuk ilişkisi, anne sosyotelizmi ve bağlanma stili değişkenlerinin ebeveyn sosyotelizmi ile ilişkili olduğu, ergen sosyotelizmine sebebiyet verebileceği ile ilgili araştırma sonuçları

bulunmaktadır. Ebeveyn sosyotelizmi ile cep telefonu kullanımı arasında doğrudan bir ilişkinin bulunmadığı farklı değişkenlerin aracı rolü sayesinde dolaylı bir ilişkinin sağlandığı söylenebilir. Özetle alanyazında ebeveyn sosyotelizmi ile ilgili çeşitli değişkenlerle çalışıldığı ve modellerin oluşturulduğu incelenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına bakıldığında ebeveyn sosyotelizminin aile içindeki iletişim ve çocukların ebeveynlerini rol model almasında önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Sosyotelizm ve toplumsal normlar ile ilgili araştırmalar. Psikososyal faktörler içerisinde ele alınan önemli iki faktör cep telefonu kullanımına ilişkin algılar ve toplumsal normlardır. Cep telefonu normlarını içselleştiren bireyler sohbet ederken telefonla ilgilenmenin uygun olmadığını düşünerek görmezden gelme davranışını sergileyebilir ve sosyotelizme maruz kaldığında daha olumsuz etkilenebilir. Sosyal bir ortamda yüz yüze iletişimde sosyotelist ve sosyotelizme maruz kalanın cep telefonu kullanımına ilişkin algıları sosyotelizm davranışında belirleyici bir rol oynamaktadır (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018a). Yüz yüze iletişimde karşıdaki kişinin telefonla ilgilenmesini olağan bir durum olarak veya saygısızlık olarak algılayan bir bireyin sosyotelizmden etkilenme düzeyi de değişebilmektedir. Cep telefonu kullanım normları ile sosyotelizmin incelendiği bir araştırmada toplumsal normları içselleştiren bireylerin sosyotelizm düzeylerinin düşük olduğuna ulaşılmıştır (Schneider ve Hitzfeld, 2019). Özetle sosyotelizm ve toplumsal normlar ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde toplumsal normları içselleştirme düzeyi yüksek olan bireylerde sosyotelizmin daha az görülebileceği ve bu davranışın saygısızlık olarak algılanabileceğine yönelik araştırma sonuçları mevcuttur. Sosyotelizm ve toplumsal normlar arasında ilişkinin olmadığı herhangi bir araştırma günümüzde bulunmamaktadır. Sonuç olarak alanyazında sosyotelizm ve toplumsal normların içselleştirilmesinde negatif yönde bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Sosyotelizm ve depresyon ile ilgili araştırmalar. Sosyotelizmin depresyonu dolaylı yoldan etkilediği (Roberts ve David, 2016; Wang vd., 2017), akıllı telefon ve internet bağımlılığı yordayıcılarının yüksek düzeyde ilişkili olduğu depresyon ve stres değişkenlerinin sosyotelizm düzeyi yüksek olan katılımcılar için birer risk olduğu (Davey vd., 2018), depresif ruh hali ile istatistiksel olarak önemli bir düzeyde ilişkili olduğu (Ivanova vd., 2020) ve ebeveyn-ergen sosyotelizminin

ergenlerin depresif belirtilerini arttırdığı (Bai, Lei, Hsueh, Yu, Hu, Wang ve Wang, 2020) sonucuna ulaşılmıştır. Özetle sosyotelizm ve depresyon ile ilgili araştırmalar incelendiğinde; sosyotelizmin depresyonu dolaylı yönden etkilediği bu nedenle sosyotelizme maruz kalan bireyler için bir risk içerdiği ve aile ilişkilerinde meydana gelen iletişimsel sorunlar sonucunda depresyonu etkileyebileceği yönünde araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalardan farklı olarak sosyotelizmin depresyonu doğrudan etkilediği bir araştırma bulunmamaktadır. Sonuç olarak aracı değişkenlerin sosyotelizm ve depresyon arasındaki ilişkide önemli olduğu söylenebilir.

Neticede sosyotelizm ile ilgili alanyazında farklı birçok değişkenin incelendiği araştırma sonuçları yer almaktadır. Bu çalışmada ise sosyotelizmin sosyal bir ortamda ortaya çıkmasından dolayı iletişim becerileri değişkeni ele alınarak sosyotelizm ile ilişkisi ve sosyotelizmi yordama gücü iletişim becerilerine göre incelenecektir. Bununla birlikte cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenleri ele alınarak gruplararası farkların incelenmesinin sosyotelizmi daha iyi açıklayacağı düşünülmüştür. Bir sonraki bölümde araştırma yöntemi, çalışma grubu, veri toplama süreci, kullanılan veri toplama araçları ve son olarak verilerin işlenmesi ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Bölüm 3

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırma yöntemi, çalışma grubu, veri toplama süreci, kullanılan veri toplama araçları ve son olarak verilerin işlenmesi ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nicel yöntem temel alınarak korelasyonel ve betimsel modele uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Sosyotelizm ve iletişim becerileri arasında ilişki olup olmadığı, iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığı ve sosyotelizm düzeyinde araştırmada ele alınan cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenlerine göre gruplar arasında anlamlı farkın olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu iki büyükşehir ve bir şehir statüsünde bulunan yedi farklı üniversitede 2019-2020 eğitim-öğretim yılında eğitimine devam eden 18-30 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak 565 üniversite öğrencisinin gönüllü katılımı ile veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Korelasyonel araştırmalarda olabildiğince seçkisiz yöntemlerin kullanılarak örneklem seçilmesinin (Büyüköztürk vd., 2017) önemli olduğu belirtilse de çoğu zaman seçkisiz örnekleme yöntemlerinde örnekleme ulaşabilmek son derece zordur (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011). Bu nedenle örnekleme ulaşmadaki elverişliliği ve ekonomikliği açısından bu araştırmada uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Uygun örnekleme yöntemine göre çalışma grubunun belirlendiği araştırmalarda katılımcıların özelliklerinin detaylı bir şekilde verilmesi önemlidir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011). Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerine ait bilgilerin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerine Ait Bilgilerin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişken	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	290	58.6
	Erkek	205	41.4
Yaş	18	20	4.04
	19	77	15.5
	20	110	22.2
	21	109	22.02
	22	84	16.96
	23	45	9.09
	24	21	4.24
	25	15	3.03
	26	3	0.6
	27	4	0.8
Bölüm	29	2	0.4
	30	5	1.01
	Tıp	13	2.62
	PDR	40	8.08
	Tarih	6	1.21
	Biyoloji	13	2.62
	Kimya	14	2.82
	İktisat	16	3.23
	İşletme	7	1.41
	Hukuk	18	3.63
	Psikoloji	5	1.01
	Muhasebe	13	2.62
	Hemşirelik	31	6.26
	Yönetim Bilişim	26	5.25
	Beslenme Diyetetik	23	4.64
	Makine Mühendisliği	58	11.7
Sınıf Öğretmenliği	90	18.1	
Matematik Öğretmenliği	69	13.9	
Türk Dili ve Edebiyatı	23	4.64	
Bilgisayar Öğretmenliği	9	1.81	
Okul Öncesi Öğretmenliği	21	4.24	
Sınıf	1. Sınıf	163	32.9
	2. Sınıf	119	24
	3. Sınıf	108	21.8
	4. Sınıf	105	21.2
Haftalık Kitap Okuma Sayısı	Birden Az Kitap	138	27.9
	Bir Kitap	257	51.9
	Birden Fazla Kitap	100	20.2
Arkadaş Sayısı	0-5	66	13.3
	5-15	208	42
	15-50	153	30.9
	50-150	26	5.3
	150'den Fazla	42	8.5

Haftalık Arkadaşla Görüşme Sıklığı	0-3 Gün	191	38.6
	3-5 Gün	114	23
	5-7 Gün	190	38.4
Serbest Zaman Etkinliği	Yok veya Belirtmedi	42	8.5
	Televizyon İzlemek	81	16.4
	Spor Yapmak	61	12.3
	Hobilerle İlgilenmek	30	6.1
	Arkadaşla Görüşmek	59	11.9
	Gezmek	31	6.3
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	37	7.5
	Kitap Okumak	56	11.3
	Müzik Dinlemek	37	7.5
	Video Oyunları Oynamak	61	12.3
	Toplam		495

Tablo 1 incelendiğinde 495 katılımcıdan %58.6'sının kadın (n=290) ve %41.4'ünün erkek (n=205) olduğu görülmektedir. Katılımcıların %4.04'ü 18 yaşında (n=20), %15.5'i 19 yaşında (n=77), %22.2'si 20 yaşında (n=110), %22.02'si 21 yaşında (n=109), %16.96'sı 22 yaşında (n=84), %9.09'u 23 yaşında (n=45), %4.24'ü 24 yaşında (n=21), %3.03'ü 25 yaşında (n=15), %0.6'sı 26 yaşında (n=3), %0.8'i 27 yaşında (n=4), %0.4'ü 29 yaşında (n=2) ve %1.01'i 30 yaşında (n=5) olmak üzere 18-30 yaş arasındaki üniversite öğrencilerine ulaşılmıştır.

Çeşitli fakültelerden alınan veriler doğrultusunda araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %2.62'si tıp (n=13), %8.8'i psikolojik danışma ve rehberlik (n=40), %1.21'i tarih (n=6), %2.62'si biyoloji (n=13), %2.82'si kimya (n=14), %3.23'ü iktisat (n=16), %1.41'i işletme (n=7), %3.63'ü hukuk (n=18), %1.01'i psikoloji (n=5), %2.62'si muhasebe (n=13), %6.26'sı hemşirelik (n=31), %5.25'i yönetim bilişim (n=26), %4.64'ü beslenme diyetetik (n=23), %11.7'si makine mühendisliği (n=58), %18.1'i sınıf öğretmenliği (n=90), %13.9'u matematik öğretmenliği (n=69), %4.64'ü Türk dili ve edebiyatı (n=23), %1.81'i bilgisayar öğretmenliği (n=9) ve %4.24'ü okul öncesi öğretmenliğinde (n=21) eğitimine devam ettiğini bildirmiştir. Bu üniversite öğrencilerinin %32.9'u birinci sınıfta (n=163), %24'ü ikinci sınıfta (n=119), %21.8'i üçüncü sınıfta (n=108) ve %21.2'si dördüncü sınıfta (n=105) okuduğunu belirtmiştir.

Haftalık kitap okuma sayısı değişkeni incelendiğinde katılımcıların %27.9'u haftada birden az kitap okuduğunu (n=138), %51.9'u haftada bir kitap okuduğunu (n=257) ve %20.2'si haftada birden fazla kitap okuduğunu (n=100) belirtmiştir. Arkadaş sayısı değişkenine göre katılımcıların %13.3'ü 0-5 arkadaşına sahip

olduğunu (n=66), %42'si 5-15 arkadaşına sahip olduğunu (n=208), %30.9'u 15-50 arkadaşına sahip olduğunu (n=153), %5.3'ü 50-150 arkadaşına sahip olduğunu (n=26) ve %8.5'i 150'den fazla arkadaşına sahip olduğunu (n=42) belirtmiştir. Haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkeninde ise katılımcıların %38.6'sı arkadaşlarıyla 0-3 gün görüştüğünü (n=191), %23'ü arkadaşlarıyla haftada 3-5 gün görüştüğünü (n=114) ve %38.4'ü arkadaşlarıyla haftada 5-7 gün görüştüğünü (n=190) belirtmiştir. Serbest zaman etkinliği değişkeninde ise katılımcıların %8.5'i serbest zaman etkinliği olmadığını veya belirtmediğini (n=42), %16.4'ü televizyon izlediğini (n=81), %12.3'ü spor yaptığını (n=61), %6.1'i hobileri ile ilgilendiğini (n=30), %11.9'u arkadaşıyla görüştüğünü (n=59), %6.3'ü gezdiğini (n=31), %7.5'i sanatsal aktivitelere katıldığını (n=37), %11.3'ü kitap okuduğunu (n=56), %7.5'i müzik dinlediğini (n=37), %12.3'ü video oyunları oynadığını (n=61) belirtmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde öncelikle *Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinin* orijinal halini geliştiren, uyarlama çalışmasını yürüten ve *İletişim Becerileri Ölçeğini* geliştiren araştırmacılardan izin alınmıştır. Ölçek kullanım izinleri EK-A ve EK-B'de yer almaktadır. Araştırmacı tarafından alt problemler doğrultusunda *Kişisel Bilgi Formu* hazırlanmıştır. Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu Onay Biriminden izin alınmıştır. Etik Komisyonu Onay belgesi EK-G'de yer almaktadır. Etik komisyonu onayı doğrultusunda farklı üniversite ve fakültelerden uygulama izinleri alınmıştır. Araştırmacı veri toplama sürecini iki şekilde yürütmüştür. İlk olarak farklı fakültelerde görev yapan araştırma görevlileri ve sınıf temsilcileri ile iletişime geçilerek uygulama formları elden gönderilmiştir. Tamamlanan formlar teslim alınmıştır. İkinci olarak araştırma kapsamında yürütülen uygulama çalışmaları salgın hastalıktan dolayı üniversitelerin uzaktan eğitime karar vermesi nedeniyle yarıda kaldığından çevrimiçi bağlantı oluşturularak araştırma görevlisi, öğretim üyesi ve sınıf temsilcilerine ulaşılmıştır. Araştırma görevlisi ve öğretim üyeleri çevrimiçi derse bağlandıklarında formu üniversite öğrencilerine göndermiş ve formun üniversite öğrencileri tarafından doldurulduğuna bu şekilde emin olunmuştur. İzin alınan üniversite ve fakültelerde eğitime devam eden sınıf temsilcileri ile iletişime geçilerek diğer bireylerin kullanımına kapalı gruplarda bağlantı linki paylaşılmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle katılımcılara Gönüllü

Katılım Formu (EK-C) verilerek araştırma hakkında sözlü ve yazılı bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmanın herhangi bir risk içermediği, katılımcılara herhangi bir sorumluluk getirmeyeceği, araştırmaya katılımın gönüllülük esasında olduğu, katılımcıların araştırmadan istedikleri zamanda ayrılacakları, katılımcı bilgilerinin araştırmacı tarafından korunacağı, gizliliğin araştırma sürecinde esas olduğu ve cevaplama işleminin 10-15 dakika sürdüğü ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Bu çalışmada *Kişisel Bilgi Formu* (EK-Ç), *Genel Sosyotelist Olma Ölçeği* (EK-D) ve *İletişim Becerileri Ölçeği* (EK-E) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemine göre 565 üniversite öğrencisinin katılımı ile veri toplama süreci tamamlanmıştır. Veri toplama sürecinin birinci aşamasında salgın hastalık sürecinden önce elden toplanan 216 formun verilerine ait iletişim becerileri ve sosyotelizm puan ortalaması, salgın hastalık sürecinden sonra çevrimiçi bağlantı ile toplanan 349 forma ait verilerin puan ortalamasıyla karşılaştırılmıştır. Alanyazında daha önce çevrimiçi ve elden teslim alınan formlardan elde edilen verilerin birleştirilebileceğine yönelik bir çalışmadan hareketle (Guisse, Chambers, Välimäki ve Makkonen, 2010) bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyotelizm ve iletişim becerileri düzeylerinin salgın hastalık öncesi ve sonrası yakın ortalamalara sahip olduğu incelenerek iki verinin birleştirilmesine karar verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Genel Sosyotelist Olma Ölçeği, İletişim Becerileri Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Genel sosyotelist olma ölçeği. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018a) tarafından geliştirilen ölçeğin (*The Generic Scale of Phubbing-GSP*) amacı sosyotelizm davranışını ölçmektir. GSO orijinal formu nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma ve problemin farkında olma olmak üzere dört faktörlü bir yapıya sahip, orijinal formu 15 maddeden oluşan ve yedili likert tipi betimsel derecelendirmeli bir ölçektir. Ölçeği geliştiren araştırmacılar telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı, gelişmeleri kaçırma korkusu ve öz-kontrolün sosyotelizm ve sosyotelizme maruz kalma ile ilişkisini inceleyen bir model önerdikleri çalışmada sosyotelist olma ve sosyotelizme maruz kalma ölçeklerini

geliştirmiştir. Bu araştırmada GSO'nun Türkçe'ye uyarlanmış versiyonu olan *Genel Sosyotelist Olma Ölçeği* kullanılmıştır.

Genel sosyotelist olma ölçeğinin geçerliği. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018a) tarafından yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının tamamlanması sonucunda 33 maddeden oluşan GSO deneme formu yaşları 18-61 arasında değişen 352 katılımcıya (175 kadın, 175 erkek ve 2 cinsiyet belirtmeyen) uygulanmıştır. Ölçeğin yapı-kapsam geçerliğinin incelenmesi amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizine göre 29 maddeye düşen ikinci deneme formu farklı bir gruba uygulanmıştır ($N=252$, $KMO=.97$, $X^2(406)=7497.11$, $p<.001$). Yapılan analizler sonucunda 15 maddeden oluşan GSO orijinal nihai formunun dört faktörlü yapısına göre açıklanan toplam varyans %52.56'dır. Birinci faktör nomofobi dört maddeden, ikinci faktör kişilerarası çatışma dört maddeden, üçüncü faktör kendini yalnızlaştırma dört maddeden ve dördüncü faktör problemin farkında olma üç maddeden oluşmaktadır. Madde faktör yük değerleri .50 ile .84 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi için yaşları 18-65 arasında değişen 333 katılımcı (223 kadın, 108 erkek ve 2 cinsiyet belirtmeyen) ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Model için uyum indeksleri ($X^2(84)=184.37$, $p<.001$, $X^2/sd=2.20$, $CFI=.97$, $GFI=.93$, $NFI=.95$, $SRMR=.04$, $RMSEA=.06$) kabul edilebilir bir düzeydedir. Ölçüt dayanıklı geçerlik için GSO ile *Sosyotelizm Ölçeği* (Karadağ vd., 2015) kullanılmıştır. GSO ve *Sosyotelizm Ölçeği* arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=.85$, $p<.001$). Yakınsak geçerlik için de GSO ile Przybylski, Murayama, DeHaan ve Gladwell (2013) tarafından geliştirilen *Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği (Fomo)*, Kwon, Kim, Cho ve Yang (2013) tarafından geliştirilen *Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form (SAS-SV)* ve Pawlikowski, Altstötter-Gleich ve Brand (2013) tarafından geliştirilen *İnternet Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form (s-IAT)* ile çalışmalar yapılmıştır. GSO ile *Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği (Fomo)* arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=.51$, $p<.001$). GSO ile *Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form (SAS-SV)* arasında ($r=.80$, $p<.001$) ve *İnternet Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form (s-IAT)* arasında ($r=.75$, $p<.001$) istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayırt edici geçerlik için GSO ile Goldberg ve diğerleri (2006) tarafından geliştirilen içedönüklük (*IPIP*

Introversiön Scale), Raine ve Benishay (1995) tarafından geliştirilen şizotipal kişilik (*Schizotypal Personality Questionnaire-Brief Form*) ve Stöber (2001) tarafından geliştirilen sosyal çekicilik (*Social Desirability Scale*) ile sosyotelizmin ilişkisine bakılmıştır. Sosyotelizm ile içedönüklük ($r=-.14$, $p<.05$) ve sosyal çekicilik arasında ($r=-.13$, $p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunurken; sosyotelizm ile şizotipal kişilik arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki ($r=.28$, $p<.001$) bulunmuştur.

Genel sosyotelist olma ölçeğinin güvenirliliği. Chotpitayasunondh ve Douglas (2018a) orijinal ölçeğinin güvenirlilik çalışmaları için Cronbach Alpha ve test tekrar test yöntemini kullanmıştır. Cronbach Alpha tüm ölçek için $\alpha=.93$ 'tür. Birinci faktör nomofobi için $\alpha=.84$, ikinci faktör kişilerarası çatışma için $\alpha=.87$, üçüncü faktör kendini yalnızlaştırma için $\alpha=.83$ ve dördüncü faktör problemin farkında olma için $\alpha=.82$ bulunmuştur. Test tekrar test güvenirliliği dört hafta sonra gerçekleştirilmiştir ve GSO'nun ölçü değeri ICC .90 ve %95 güven aralığıyla .83-.93 arasında değişmektedir. Bu durum ölçeğinin mükemmel güvenirliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Genel sosyotelist olma ölçeğinin puanlanması. Orijinal ölçeğinin nihai formu 15 maddeden oluşan dört faktörlü bir yapıdadır ve yedili likert tipinde betimsel derecelendirmeye sahiptir (1=Asla, 2=Nadiren, 3=Ara Sıra, 4=Bazen, 5=Sık Sık, 6=Genellikle, 7=Daima). GSO toplam puan veren bir ölçektir. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 15 ve en yüksek puan 105'tir. Ölçekten alınan toplam puanın yükselmesi bireyde görülen sosyotelizmin arttığını göstermektedir.

Genel sosyotelist olma ölçeğinin uyarlanması. GSO uyarlama çalışması alınan izinler doğrultusunda Göksün (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğinin orijinal formuna sadık kalınarak dil uzmanları ile yapılan çalışmada dört faktörlü ve 15 maddelik yapısı üzerinde analizler yapılmıştır. Uyarlama çalışması için 18-35 yaş aralığında 180 katılımcıdan (94 kadın ve 86 erkek) veri toplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde yol diyagramı kullanılarak uyum indeksleri incelenmiş ($X^2/sd=1.99$, $p<.001$, CFI=.96, GFI=.89, NFI=.92, SRMR=.06, RMSEA=.07) ölçeğinin kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiği görülmüştür (Göksün, 2019). Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için $\alpha=.86$ ve her bir alt faktör için; nomofobi $\alpha=.78$, kişilerarası çatışma $\alpha=.74$, kendini yalnızlaştırma $\alpha=.84$ ve

problemin farkında olma $\alpha=.73$ 'tür. Ölçeğin uyarlanmış nihai formu 15 maddeden oluşmaktadır, dört faktörlü bir yapıda ve yedili likert tipinde betimsel derecelendirmeye sahiptir (1=Asla, 2=Nadiren, 3=Ara Sıra, 4=Bazen, 5=Sık Sık, 6=Genellikle, 7=Daima). Ölçek toplam puan vermektedir ve ölçekten yüksek puan almak sosyotelizmin arttığını göstermektedir.

Bu araştırma kapsamında yapılan Cronbach Alpha güvenirlik analizi tüm ölçek için $\alpha=.89$ bulunmuştur. Nomofobi alt faktörü için $\alpha=.80$, kişilerarası çatışma alt faktörü için $\alpha=.78$, kendini yalnızlaştırma alt faktörü için $\alpha=.89$ ve problemin farkında olma alt faktörü için $\alpha=.73$ bulunmuştur. Güvenirlik analizi sonuçları orijinal araştırma sonuçlarına yakındır. Ölçeğin uyarlama çalışmasından farklı olarak bu araştırmada tüm ölçek için güvenirlik analizi sonuçlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer bir şekilde nomofobi, kişilerarası çatışma ve kendini yalnızlaştırma alt faktörleri ölçek uyarlama çalışması sonuçlarına göre daha yüksek ve kabul edilebilir düzeydedir. Problemin farkında olma alt faktörü ise ölçeğin uyarlama çalışması ile aynı güvenirliğe sahiptir. Güvenirlik analizi ile ilgili sonuçlar beraber ele alındığında bu araştırmada güvenilir bir ölçüm yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. GSO uyarlanmış formunun kullanımına ilişkin izin EK-A'da ve madde örnekleri EK-D'de yer almaktadır.

İletişim becerileri ölçeği. Korkut-Owen ve Bugay (2014) tarafından geliştirilen ölçeğin amacı iletişim becerilerini ölçmektir. İBÖ iletişim ilkeleri ve temel beceriler, kendini ifade etme, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim ve iletişim kurmaya isteklilik olmak üzere dört faktörlü bir yapıya sahip, 25 maddeden oluşan beşli likert tipi betimsel derecelendirmeli bir ölçektir. Bu araştırmada İletişim Becerileri Ölçeği kullanılmıştır.

İletişim becerileri ölçeğinin geçerliği. Ölçeğin yapı-kapsam geçerliğinin sağlanabilmesi için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları yapılmıştır. Birinci aşamada açımlayıcı faktör analizi çalışmaları için 162 katılımcıdan (99 kadın ve 63 erkek) veri toplanmıştır. Analiz sonucunda madde faktör yüklerinin .30-.70 arasında değiştiği ve ölçeğin dört faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Ölçekte birinci faktör iletişim ilkeleri ve temel beceriler (İİTB) on madde, ikinci faktör kendini ifade etme (KİE) dört madde, üçüncü faktör etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim (EDSÖİ) altı madde ve dördüncü faktör iletişim kurmaya isteklilik (İKİ) beş maddeden oluşmaktadır. Açıklanan toplam varyans %45.95'tir. İkinci aşamada

doğrulayıcı faktör analizi yapılarak modelin uyum derecesi incelenmiştir. Ölçeğin dört faktörlü ve 25 maddeden oluşan yapısı için modelin kabul edilebilir bir aralıkta olduğu incelenmiştir, $\chi^2(268)=377.73$, $p<.001$; $\chi^2/sd=1.40$; CFI=.91, RMSEA=.046, SRMR=.068, IFI=.91, TLI=.90 (Korkut-Owen ve Bugay, 2014). Benzer ölçekler geçerliği için Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından geliştirilen *Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi'nin* dışadönüklük alt testi kullanılmıştır. İletişim becerileri ile dışadönüklük arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki ($r=.69$, $p<.001$) bulunmuştur (Korkut-Owen ve Bugay, 2014).

İletişim becerileri ölçeğinin güvenirliği. Güvenirlik analizi için Cronbach Alpha ve test tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Cronbach Alpha tüm ölçek için $\alpha=.88$ 'dir. İletişim ilkeleri ve temel beceriler alt faktörü için $\alpha=.79$, kendini ifade etme alt faktörü için $\alpha=.72$, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim alt faktörü için $\alpha=.64$ ve iletişim kurmaya isteklilik alt faktörü için $\alpha=.75$ 'tir. Test tekrar test güvenirliği dört hafta sonra hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenirliği tüm ölçek için $r=.81$; İİTB için $r=.73$, KİE için $r=.76$, EDSÖİ için $r=.70$ ve İKİ için $r=.75$ bulunmuştur.

İletişim becerileri ölçeğinin puanlanması. İBÖ 25 maddeden oluşmaktadır ve beşli likert tipi betimsel derecelendirmeye sahiptir (1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Bazen, 4=Sıklıkla ve 5=Her Zaman). İBÖ toplam puan veren bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25 ve en yüksek puan 125'tir (Korkut-Owen ve Bugay, 2014). Ölçekten alınan toplam puanın artması iletişim becerilerinin arttığını göstermektedir.

Bu araştırma kapsamında yapılan Cronbach Alpha güvenirliği tüm ölçek için $\alpha=.85$ bulunmuştur. İletişim ilkeleri ve temel beceriler alt faktörü için $\alpha=.73$, kendini ifade etme alt faktörü için $\alpha=.74$, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim alt faktörü için $\alpha=.70$ ve iletişim kurmaya isteklilik alt faktörü için $\alpha=.60$ bulunmuştur. Güvenirlik sonuçları orijinal araştırma sonuçlarına yakındır. Benzer şekilde tüm ölçek için güvenirlik yüksek bulunurken; her bir alt faktör için düşüktür. Bu araştırmada etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim alt faktörü için hesaplanan güvenirlik değeri orijinal araştırma sonuçlarına göre daha yüksek ve kabul edilebilir düzeydedir. Bunun aksine iletişim kurmaya isteklilik alt faktörü için hesaplanan güvenirlik değeri orijinal araştırmaya göre daha düşük bir düzeydedir. Güvenirlik ile ilgili sonuçlar beraber ele alındığında bu araştırmada güvenilir bir ölçüm yapıldığı

sonucuna ulaşılmıştır. *İBÖ* kullanımına ilişkin izin EK-B'de ve madde örnekleri EK-E'de yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formu (KBF). Araştırma kapsamında Kişisel Bilgi Formu hazırlanmıştır. Cinsiyet, yaş, üniversite, bölüm, sınıf, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenleri hakkında bilgi alınması amaçlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu EK-Ç'de yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle ölçek formları numaralandırılarak incelenmiştir; ritmik kodlama yapan, maddeleri boş bırakan veya atlayan, her maddeye aynı cevabı veren, 18 yaşından büyük olmayan, üniversite eğitimini yarıda bırakan veya mezun olan katılımcıların formları tespit edilerek eleme yapılmıştır. Formların incelenmesi sonucunda 29 katılımcının veri setine alınmamasının uygun olduğuna karar verilmiştir. Formların kontrolü ve düzenlenmesinden sonra veri dosyası hazırlanarak veri girişi yapılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 25.0 ve AMOS 23.0 programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Hatalı ve eksik veri kontrolü için veri taraması yapılmıştır. Eksik veriler, numaralandırılmış formlarla karşılaştırılarak düzeltilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni sosyotelizm ve bağımsız değişkeni iletişim becerileri arasındaki ilişkinin, iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığının incelenmesi ve cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenlerine göre sosyotelizm düzeyinde gruplar arası karşılaştırmaların yapılabilmesi için parametrik ve parametrik olmayan testlerin analizine karar verilmeden önce birtakım varsayımların sağlanması önemlidir. Bu amaçla kayıp verilerin kontrolü, uç değerlerin incelenmesi, verilerin normalliği, varyansın homojenliğinin test edilmesi gerekmektedir ve varsayımların kontrolü betimsel analiz sayesinde olmaktadır (Pallant, 2017). Betimsel analiz için aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Verilerin analizinde öncelikle kayıp veri analizi yapılarak veri setinde herhangi bir kayıp veri olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada uç değerlerin tespiti için boxplots grafikleri ve Mahalanobis uzaklığı kontrol edilmiştir. Boxplots grafiğinin incelenmesi ve Mahalanobis uzaklığında ki-kare değeri ile karşılaştırma yapılarak $p < .001$

değerinin altında kalan verilerin (Tabachnick ve Fidell, 2013) veri setinden çıkarılması uygun görülmüştür. Bu kapsamda araştırmada 41 uç değer tespit edilerek veri setinden çıkarılması sonucunda 495 katılımcı ile veri analizinin yürütülmesine karar verilmiştir. Varyansın homojenliği için Levene F testi sonuçlarına göre verilerin homojen bir şekilde her gruba eşit dağıldığı incelenmiştir. Normallik varsayımının kontrolünde histogram grafikleri ile çarpıklık ve basıklık katsayısı incelenmiştir. Tablo 2’de *Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinin* ve Tablo 3’te *İletişim Becerileri Ölçeğinin* betimsel analiz değerleri yer almaktadır.

Tablo 2

Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinin Betimsel İstatistik Değerleri

Ölçek ve Alt Faktörler	n	\bar{X}	ss	Çarpıklık	Basıklık
Sosyotelizm	495	43.77	14.20	.494	-.110
Nomofobi	495	16.69	5.54	.054	-.617
Kişilerarası Çatışma	495	8.08	3.91	1.198	1.168
Kendini Yalnızlaştırma	495	8.95	4.73	1.125	.960
Problemin Farkında Olma	495	10.02	4.28	.406	-.476

Tablo 2 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2 değer aralığında olduğu görülmektedir. George ve Mallery’e (2010) göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2 değer aralığında olması verilerin normal dağılıma sahip olduğunun göstergesidir. Bu araştırmada *Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinden* elde edilen verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Ölçekten en fazla 105 puan alınabildiğinden sosyotelizm puan ortalaması ($\bar{X}=43.77$) dikkate alındığında bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3

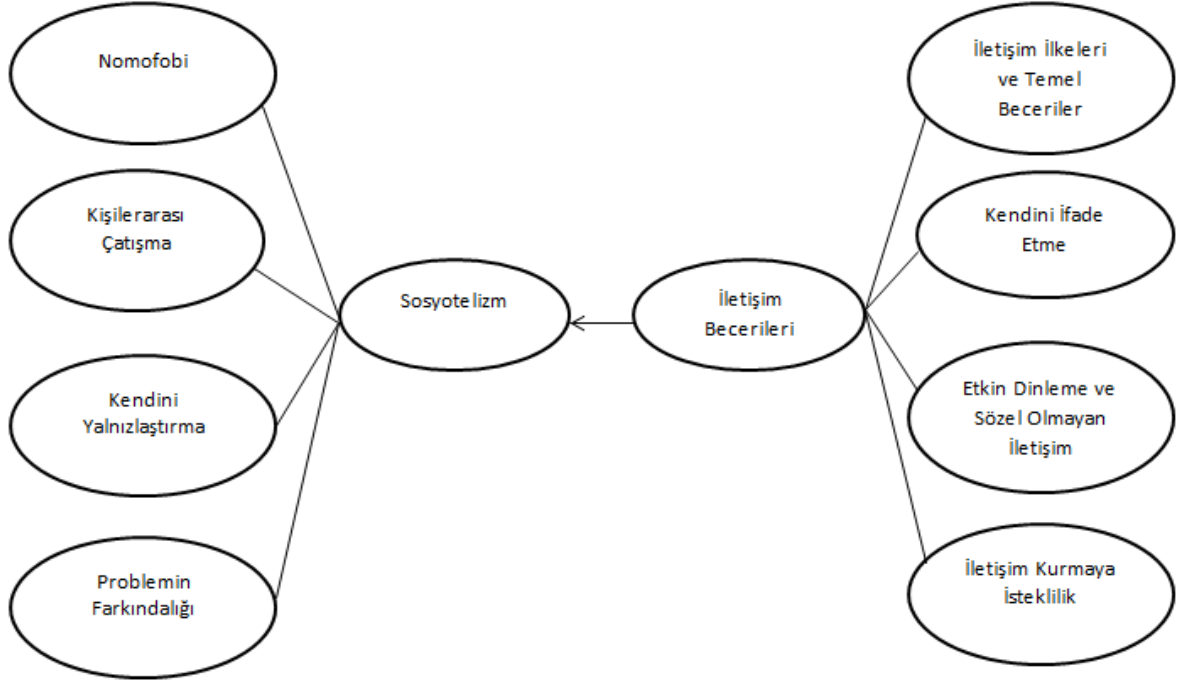
İletişim Becerileri Ölçeğinin Betimsel İstatistik Değerleri

Ölçek ve Alt Faktörler	n	\bar{X}	ss	Çarpıklık	Basıklık
İletişim Becerileri	495	102.52	10.32	-.403	-.254
İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	495	41.46	4.52	-.374	-.160
Kendini İfade Etme	495	16.23	2.64	-.475	-.260
Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	495	25.13	3.04	-.613	.730
İletişim Kurmaya İsteklilik	495	19.69	2.91	-.403	-.254

Tablo 3 incelendiğinde iletişim becerileri toplam puan ortalamaları için çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2 değer aralığında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2010) temel alındığında bu araştırmada *İletişim Becerileri Ölçeğinden* elde edilen verilerin normal dağıldığı söylenebilir. İletişim becerilerinden alınabilecek en yüksek toplam puan 125'tir. Bu araştırmada tüm ölçekten alınan toplam puan ortalamasının $\bar{X}=102.52$ olduğu görülmektedir. İletişim becerileri puan ortalaması dikkate alındığında bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Varsayımların test edilmesi sonucunda bu araştırmada parametrik testlerin analizinin yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmanın birinci alt problemi sosyotelizm ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. İletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığına ilişkin alt problemi için yapısal eşitlik modellemesinde AMOS 23.0 programı aracılığıyla yol analizi (path analysis) yapılmıştır. Yol analizi regresyon analizinden farklı olarak değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisine yönelik bilgi vermektedir (Olobatuyi, 1992). Yol analizinde gözlenen ve gizil değişkenler arasında doğrudan, dolaylı ve tüm modele ilişkin etki hesaplanırken değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin bulunması gerektiği belirtilmiştir (Wright, 1934). Bununla birlikte yol analizi yapılırken yapısal eşitlik modellerinde verilerin normal ve sürekli olması, yapılar için çoklu ölçümler yapılması, uyum indeksleri sağlandığında modelin kabul edilmesi gerekmektedir (Ayyıldız ve Cengiz, 2011). Yol analizi yapılırken ilk aşamada, gizil değişken değerlerinin tahmin edilebilmesi için gizil değişkenlerden, gözlenen değişkenlere değer atanarak faktör yükünün 1'e eşitlenmesi veya gizil değişkenin varyansına bir değer atanması gerekmektedir (Hair vd., 2005). İkinci aşamada, sosyotelizm ve iletişim becerileri yol modeli tahminlenirken yapısal eşitlik modellerinde verilerin normal dağılmadığı durumlarda dahi güvenilir sonuçlar veren sıklıkla kullanılan maximum likelihood yöntemi (Yuan, Bentler ve Kano, 1997) kullanılarak gözlenen değişkenlerin hatalarının, gizil değişkenlerin varyansları ve gizil değişkenlerden gözlenen değişkenlere doğru oluşturulan yollara yönelik regresyon katsayılarını kapsayan parametrelerin tahminlenmesi hedeflenmiştir. Uyum indekslerinin iyileştirilmesi için *İletişim Becerileri Ölçeğindeki* "IBÖ1" ve "IBÖ3" ile "IBÖ18" ve "IBÖ19" maddelerinin hata terimleri arasında iki yönlü ilişki kurulmuştur. İletişim

becerilerinin sosyotelizmi yordama gücü model için hesaplanan regresyon katsayısı ile incelenmiştir. Şekil 3'te iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığına ilişkin ilk aşamada kurulan yol diyagramı (path diagrams) yer almaktadır.

Şekil 3. Sosyotelizm ve iletişim becerileri yol diyagramı.

Kişisel Bilgi Formundan açık uçlu bir şekilde toplanan haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenleri için kategorilerin belirlenmesinde içerik analizi ile kodlama yapılmıştır. Daha çok nitel yöntemlerde kullanılan içerik analizi (Büyüköztürk vd., 2017) bu araştırmada verilerin sınırlandırılmaması ve özgün cevapların alınabilmesi amacıyla açık uçlu sorulara verilen yanıtlarda kategorilerin belirlenmesi ve benzer özelliklere sahip bireyleri bir araya getirebilmek amacıyla kullanılmıştır. Maddelere verilen yanıtlar ve kodlama ile oluşturulan kategorilerin geçerliğinin sağlanması için iki ölçme uzmanı ve bir alan uzmanının görüşü ile değişkenlerin kategorileri oluşturulmuştur. Veri analizinde frekans ve yüzde dağılımı incelenerek gruplar arasında dengenin sağlanabilmesi için grup büyüklüğünün her grupta en az 30 kişi ($n > 30$) olacak şekilde düzenlenmesi amaçlanmıştır. Haftalık kitap okuma sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenleri için $n > 30$ grup büyüklüğü faktörü sağlanırken arkadaş sayısı değişkeninde 50-150 ve 150'den fazla grupları birleştirilerek veri

analizi gerçekleştirilmiştir. Cinsiyet değişkenine ait alt problemin test edilmesinde ilişkisiz örneklemler t testi kullanılmıştır. Haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenlerine ait alt problemlerin test edilmesinde tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplar arasında farkların tespit edildiği haftalık kitap okuma sayısı ve serbest zaman etkinliği alt problemleri için etki büyüklüğü (η^2) hesaplanmıştır. Bir ANOVA deseninde değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü kararlaştırmada sık kullanılan istatistik olan eta-kare (Büyüköztürk, 2017) bu araştırmada hesaplanarak bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Etki büyüklüğü $0.01 \leq \eta^2 < 0.06$ düşük, $0.06 \leq \eta^2 < 0.14$ orta ve $\eta^2 \geq 0.14$ geniş düzeyde etki şeklinde değerlendirilmektedir (Cohen, 1988). Gruplar arasında ortaya çıkan farkın incelenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma testleri (post hoc) kullanılmıştır. Haftalık kitap okuma sayısı ve serbest zaman etkinliği değişkenlerinde güçlü bir test olan Tukey HSD oklu karşılaştırma (post hoc) testi hesaplanarak gruplar arasındaki fark incelenmiştir (Field, 2009).

Araştırma kapsamında yapılan veri analizi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar Bölüm 4'te yer almaktadır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırma amacına uygun bir şekilde araştırmanın alt problemlerine ilişkin veri analizinden elde edilen bulgular ve yorumlara sırayla yer verilmiştir.

Sosyotelizm ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. “Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyi ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” alt problemine ilişkin değişkenler arasında ilişkinin incelenmesi amacıyla Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır ve tablo 4’te analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 4

Sosyotelizm ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Sonuçları

Ölçekler ve Alt Faktörler	1. Sosyotelizm
1. Sosyotelizm	1
2. İletişim Becerileri	-.169**
3. İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler	-.159**
4. Kendini İfade Etme	-.168**
5. Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim	-.126**
6. İletişim Kurmaya İsteklilik	-.069

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 4 incelendiğinde sosyotelizm ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır ($r = -.169$, $p < .01$). *İletişim Becerileri Ölçeğinin* her bir alt faktörü değerlendirildiğinde iletişim ilkeleri ve temel beceriler ($r = -.159$, $p < .01$), kendini ifade etme ($r = -.168$, $p < .01$), etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim ($r = -.126$, $p < .01$) ile sosyotelizm arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. İletişim kurmaya isteklilik alt faktörü ile sosyotelizm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = -.069$, $p > .05$). Tüm sonuçlar beraber ele alındığında sosyotelizm düzeyi arttıkça iletişim becerileri, iletişim ilkeleri ve temel beceriler, kendini ifade etme, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim düzeyinin azaldığı söylenebilir.

İletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığının incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. “Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri sosyotelizm düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” alt problemi için bağımsız değişken iletişim becerileri, bağımlı değişken sosyotelizm olmak üzere yapısal eşitlik modellemesi yol analizi yöntemi kullanılmıştır. Sosyotelizm ve iletişim becerileri yol modelinde ele alınan gizil ve gözlenen değişkenler tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5

Sosyotelizm ve İletişim Becerileri Yol Modeline Ait Gizil ve Gözlenen Değişkenler

Model	Gizil Değişken	Gözlenen Değişken
	Sosyotelizm (GSO)	GSO Tüm Maddeler
	Nomofobi (N)	GSO 1. Alt Faktör Maddeleri
	Kişilerarası Çatışma (KÇ)	GSO 2. Alt Faktör Maddeleri
	Kendini Yalnızlaştırma (KY)	GSO 3. Alt Faktör Maddeleri
Yol Modeli	Problemin Farkında Olma (PF)	GSO 4. Alt Faktör Maddeleri
	İletişim Becerileri (İBÖ)	İBÖ Tüm Maddeler
	İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (İİTB)	İBÖ 1. Alt Faktör Maddeleri
	Kendini İfade Etme (KİE)	İBÖ 2. Alt Faktör Maddeleri
	Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (EDSOİ)	İBÖ 3. Alt Faktör Maddeleri
	İletişim Kurmaya İsteklilik (İKİ)	İBÖ 4. Alt Faktör Maddeleri

Tablo 5 incelendiğinde yol modelinde sosyotelizm (GSO), nomofobi (N), kişilerarası çatışma (KÇ), kendini yalnızlaştırma (KY), problemin farkındalığı (PF), iletişim becerileri (İBÖ), iletişim ilkeleri ve temel beceriler (İİTB), kendini ifade etme (KİE), etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim (EDSOİ), iletişim kurmaya isteklilik (İKİ) olmak üzere 10 adet gizil değişken bulunmaktadır. Sosyotelizm, nomofobi, kişilerarası çatışma, kendini yalnızlaştırma ve problemin farkında olma gizil değişkenleri *Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinden* elde edilen gözlenen değişkenler ile alınmıştır. Bununla birlikte iletişim becerileri, iletişim ilkeleri ve temel beceriler, kendini ifade etme, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim, iletişim kurmaya isteklilik gizil değişkenleri *İletişim Becerileri Ölçeğinden* elde edilen gözlenen değişkenler ile alınmıştır. EK-F’de modele ait tüm gözlenen değişkenler arasındaki korelasyon analizi sonuçlarının bulunduğu tabloda sosyotelizm değişkeni -.22 ve .79, nomofobi alt faktörü -.15 ve .63, kişilerarası çatışma alt faktörü -.18 ve .68, kendini yalnızlaştırma alt faktörü -.22 ve .79 ve problemin farkındalığı alt faktörü -

.20 ve .55 arasında değerler almaktadır. İletişim becerileri değişkeni -.22 ve .61, iletişim ilkeleri ve temel beceriler alt faktörü -.20 ve .50, kendini ifade etme alt faktörü -.20 ve .61, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim alt faktörü -.16 ve .53, iletişim kurmaya isteklilik alt faktörü -.22 ve .50 arasında değerler almaktadır ve korelasyon katsayılarının gözlenen değişkenlerden elde edilen gizil değişkenlerde istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < .01$). Tablo 6'da modele ait gözlenen değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma, varyans, minimum ve maksimum değerleri sunulmuştur.

Tablo 6

Yol Modelinde Gözlenen Değişkenlere İlişkin Ortalama, Standart Sapma, Varyans, Minimum ve Maksimum Değerleri

Gözlenen Değişken	\bar{X}	ss	σ	Min.	Max.
GSO	43.77	14.20	201.72	16.00	87.00
GSO-N	16.69	5.54	30.71	4.00	28.00
GSO-K	8.08	3.91	15.32	4.00	25.00
GSO-Ö	8.95	4.73	22.46	4.00	27.00
GSO-P	10.02	4.28	18.33	3.00	21.00
İBÖ	102.52	10.32	106.66	72.00	124.00
İBÖ-İİTB	41.46	4.52	20.46	26.00	50.00
İBÖ-KİE	16.23	2.64	6.98	8.00	20.00
İBÖ-EDSOİ	25.13	3.04	9.25	13.00	30.00
İBÖ-İKİ	19.69	2.91	8.49	10.00	25.00

Tablo 6'da GSO puan ortalamasının $\bar{X}=43.77$ ($ss=14.20$) olduğu ve puanların 16.00 ve 87.00 arasında değiştiği görülmektedir. GSO-N, nomofobi alt faktörü ($\bar{X}=16.69$, $ss=5.54$), ölçeğin diğer alt faktörlerine göre daha yüksek puan ortalamasına sahiptir. İBÖ puan ortalamasının $\bar{X}=102.52$ ($ss=10.32$) olduğu ve puanların 72.00 ve 124.00 arasında değiştiği görülmektedir. İBÖ-İİTB alt faktörü ($\bar{X}=41.46$, $ss=4.52$), ölçeğin diğer alt faktörlerine göre daha yüksek bir ortalama puana sahiptir. Gizil ve gözlenen değişkenleri içeren regresyon katsayısı, standartlaştırılmış regresyon katsayısı, standart hata, kritik oran ve anlamlılık düzeylerinin incelenmesi yapısal modelin kabul edilmesinde önemlidir. Modelde gözlenen değişkenlerin gizil değişkenleri açıklama gücü tablo 7'de yer almaktadır.

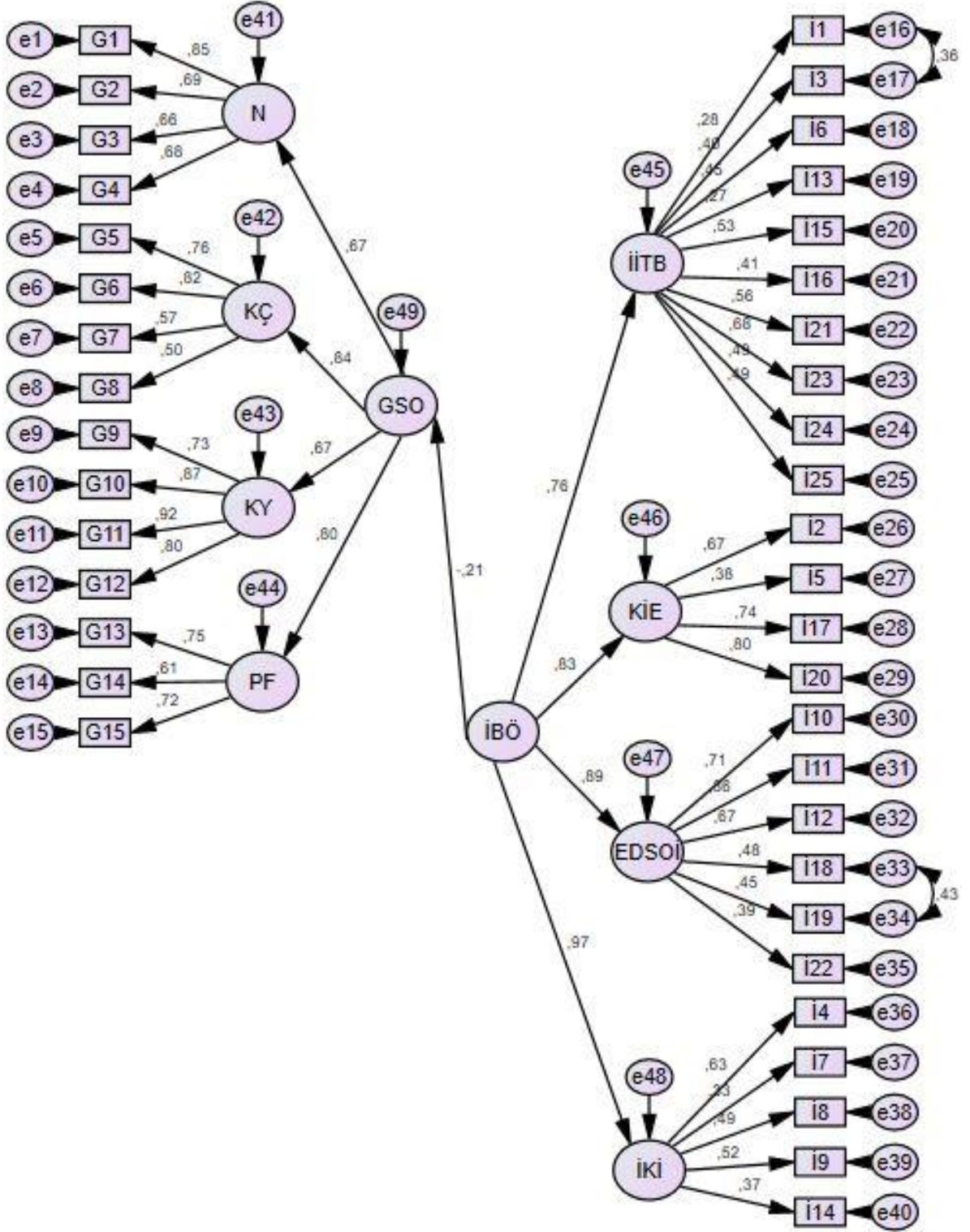
Tablo 7

Yol Modelinde Gizil ve Gözlenen Değişkenlere İlişkin Standartlaştırılmış Regresyon Katsayısı, Regresyon Katsayısı, Standart Hata, Kritik Oran ve Anlamlılık Değerleri

Gözlenen Değişken		Gizil Değişken	Std β	β	Std. Hata	cr	p
GSO1	←	N	0.84	1	-	-	-
GSO2	←	N	0.68	0.89	0.05	15.11	.000
GSO3	←	N	0.66	0.78	0.05	14.51	.000
GSO4	←	N	0.67	0.91	0.06	14.82	.000
GSO5	←	KÇ	0.76	0.82	0.05	16.17	.000
GSO6	←	KÇ	0.82	1	-	-	-
GSO7	←	KÇ	0.57	0.62	0.05	12.19	.000
GSO8	←	KÇ	0.50	0.39	0.03	10.53	.000
GSO9	←	KY	0.72	0.79	0.04	17.41	.000
GSO10	←	KY	0.86	0.95	0.04	21.86	.000
GSO11	←	KY	0.91	0.99	0.04	23.25	.000
GSO12	←	KY	0.79	1	-	-	-
GSO13	←	PF	0.75	0.99	0.07	13.16	.000
GSO14	←	PF	0.61	0.79	0.06	11.47	.000
GSO15	←	PF	0.72	1	-	-	-
İBÖ1	←	İİTB	0.28	0.5	0.09	5.12	.000
İBÖ3	←	İİTB	0.40	0.81	0.11	6.79	.000
İBÖ6	←	İİTB	0.45	0.86	0.11	7.32	.000
İBÖ13	←	İİTB	0.27	0.62	0.12	4.95	.000
İBÖ15	←	İİTB	0.52	0.90	0.11	8.08	.000
İBÖ16	←	İİTB	0.41	0.68	0.1	6.86	.000
İBÖ21	←	İİTB	0.56	0.96	0.11	8.39	.000
İBÖ23	←	İİTB	0.68	0.96	0.1	9.21	.000
İBÖ24	←	İİTB	0.48	1	-	-	-
İBÖ25	←	İİTB	0.48	0.68	0.08	7.69	.000
İBÖ2	←	KİE	0.66	0.81	0.06	13.48	.000
İBÖ5	←	KİE	0.38	0.38	0.05	7.76	.000
İBÖ17	←	KİE	0.74	1	-	-	-
İBÖ20	←	KİE	0.80	0.88	0.05	15.71	.000
İBÖ10	←	EDSOİ	0.70	1	-	-	-
İBÖ11	←	EDSOİ	0.35	0.48	0.06	6.97	.000
İBÖ12	←	EDSOİ	0.66	0.9	0.07	12.41	.000
İBÖ18	←	EDSOİ	0.47	0.66	0.07	9.20	.000
İBÖ19	←	EDSOİ	0.44	0.57	0.06	8.64	.000
İBÖ22	←	EDSOİ	0.39	0.51	0.06	7.60	.000
İBÖ4	←	İKİ	0.62	0.93	0.1	9.07	.000
İBÖ7	←	İKİ	0.32	0.56	0.09	5.85	.000
İBÖ8	←	İKİ	0.49	1	-	-	-
İBÖ9	←	İKİ	0.52	.058	0.07	8.20	.000
İBÖ14	←	İKİ	0.36	0.59	0.09	6.44	.000

Tablo 7 incelendiğinde ölçüm modeline ilişkin standartlaştırılmış regresyon katsayılarının .27 ve .91 arasında ve regresyon katsayılarının .38 ve 1 arasında

olduğu görülmektedir. Bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < .000$). Şekil 4'te iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığına ilişkin yol modeli bulgularına yer verilmiştir.

Şekil 4. Sosyotelizm ve iletişim becerileri yol modeli bulguları.

Şekil 4 incelendiğinde iletişim becerileri sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordamaktadır. Üniversite öğrencilerinde iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordama gücüne ilişkin elde edilen bulgu tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8

Üniversite Öğrencilerinde İletişim Becerilerinin Sosyotelizm Düzeyini Yordama Gücüne İlişkin Standartlaştırılmış Regresyon Katsayısı, Regresyon Katsayısı, Standart Hata, Kritik Oran ve Anlamlılık Değerleri

Bağımlı Değişken		Bağımsız Değişken	Std β	β	Standart Hata	cr	p
GSO	←	İBÖ	-0.21	-0.35	0.09	-3.54	.000

Tablo 8 incelendiğinde iletişim becerilerinin sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\beta=-0.21$; $p<.001$). İletişim becerilerinin sosyotelizmi yordama gücüne ilişkin kurulan yol modeli için uyum indeksleri tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9

Sosyotelizm ve İletişim Becerileri Yol Modeli İçin Uyum İndeksleri

İndeks	Mükemmel Uyum Ölçütü	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütü	Araştırma Bulgusu	Sonuç
X^2/sd	$0 \leq X^2/sd \leq 3$	$3 \leq X^2/sd \leq 5$	2.42	Mükemmel Uyum
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .10$	.05	Mükemmel Uyum
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .08$	.06	İyi Uyum
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.85 \leq CFI \leq .95$	.85	Kabul Edilebilir Uyum
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.85 \leq GFI \leq .95$	.85	Kabul Edilebilir Uyum

Kaynak: X^2/sd ve RMSEA: Schumacker ve Lomax, 1996, SRMR: Hu ve Bentler, 1999, CFI: Bollen, 1989, GFI: Anderson ve Gerbing, 1984; Cole 1987; Marsh, Balla ve McDonald, 1988

Tablo 9’da görüldüğü üzere elde edilen uyum değerlerine bakıldığında X^2/sd ve RMSEA değerlerinin mükemmel uyum gösterdiği (Schumacker ve Lomax, 1996), SRMR değerlerinin iyi olduğu görülmektedir (Hu ve Bentler, 1999; Meydan ve Şeşen, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2001). CFI değerinin kabul edilebilir bir düzeyde olduğu görülmektedir (Bollen, 1989). GFI değeri kabul edilebilir bir değerdedir (Anderson ve Gerbing 1984; Cole 1987; Marsh, Balla ve McDonald, 1988). Sonuç olarak genel olarak uyum indekslerine bakıldığında modelin kabul

edilebilir olduğu söylenebilir ($X^2=1768.657$, $p<.001$, $X^2/sd=2.42$, $RMSEA=.05$, $SRMR=.06$, $CFI=.85$, $GFI=.85$).

Araştırmanın diğer değişkenlerine göre sosyotelizm düzeyinin incelendiği alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın bu başlığında sosyotelizm düzeyinde gruplar arası fark olup olmadığının cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliğine göre incelendiği araştırma bulgularına ve yorumlara yer verilmiştir. Cinsiyet değişkeni için ilişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenleri için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak bulgular elde edilmiştir. Araştırmanın alt problemlerine uygun bir sırada elde edilen bulgular ve yorumlara sırasıyla yer verilmiştir.

Cinsiyete göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin bulgular ve yorumlar. “Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemi için ilişkisiz örneklem t testi kullanılarak erkek ve kadın üniversite öğrencileri arasında sosyotelizm puan ortalamalarında fark olup olmadığı incelenmiştir. Tabla 10’da cinsiyete göre sosyotelizm puan ortalamalarının ilişkisiz örneklem t testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 10

Cinsiyete Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin İlişkisiz Örneklem t Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	Sd	t	p
Kadın	290	44.19	14.72	493	-0.781	.435
Erkek	205	43.18	13.44			

* $p<.05$ ** $p<.01$

Tablo 10 incelendiğinde kadın üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması ($\bar{X}=44.19$, $ss=14.72$) erkek üniversite öğrencilerinin puan ortalamasından ($\bar{X}=43.18$, $ss=13.44$) yüksektir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek için ilişkisiz örneklem t testi yapılarak cinsiyete göre *Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinden* alınan puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir, [$t(493) = 0.781$, $p = 0.435$, $p > .05$]. Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin sosyotelizm

düzeyinde cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Araştırmaya katılan kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

Haftalık kitap okuma sayısına göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin bulgular ve yorumlar. “Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde haftalık kitap okuma sayısına göre anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemi için haftada birden az kitap okuyor, haftada bir kitap okuyor ve haftada birden fazla kitap okuyor olmak üzere üniversite öğrencileri üç gruba ayrılarak gruplar arasında sosyotelizm düzeyinde fark olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tablo 11’de haftalık kitap okuma sayısına göre *Genel Sosyotelist Olma Ölçeği* puan ortalamalarına ilişkin betimsel analiz değerleri sunulmuştur.

Tablo 11

Haftalık Kitap Okuma Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin n, \bar{X} ve SS Değerleri

Haftalık Kitap Okuma Sayısı	n	\bar{X}	ss
Haftada Birden Az Kitap Okuyor	138	46.07	13.95
Haftada Bir Kitap Okuyor	257	43.93	13.96
Haftada Birden Fazla Kitap Okuyor	100	40.19	14.56

Tablo 11 incelendiğinde haftada birden az kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması (\bar{X} =46.07, ss=13.95), haftada bir kitap okuyan (\bar{X} =43.93, ss=13.96) ve haftada birden fazla kitap okuyan (\bar{X} =40.19, ss=14.56) üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamasından belirgin bir şekilde yüksektir. Haftalık kitap okuma sayısı arttıkça üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması düşmektedir.

Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Haftalık Kitap Okuma Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Gruplar Arası	2024.406	2	1012.203	5.101	.006**	.02
Gruplar İçi	97626.252	492	198.427			
Toplam	99650.659	494				

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 12 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin haftalık kitap okuma sayısına göre sosyotelizm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur [$F(2,492) = 5.101, p = .006, p < .01$]. Etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .02$). Haftalık kitap okuma sayısına göre hangi gruplar arasında farkın ortaya çıktığını incelemek için çoklu karşılaştırma (post hoc) testleri kullanılmıştır. Tablo 13'te haftalık kitap okuma sayısına göre sosyotelizm puan ortalamalarında çoklu karşılaştırma için gruplar arasındaki farkı veren Tukey HSD testi değerleri sunulmuştur.

Tablo 13

Haftalık Kitap Okuma Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tukey HSD Çoklu Karşılaştırma Değerleri

(I) Haftalık Kitap Okuma Sayısı	(J) Haftalık Kitap Okuma Sayısı	(I-J) Ortalama Farkı	Standart Hata	p
Haftada Birden Az Kitap Okuyor	Haftada Bir Kitap Okuyor	2.14	1.48	.318
	Haftada Birden Fazla Okuyor**	5.88**	1.84	.004**
Haftada Bir Kitap Okuyor	Haftada Birden Az Kitap Okuyor	-2.14	1.48	.318
	Haftada Birden Fazla Kitap Okuyor	3.73	1.66	.064
Haftada Birden Fazla Kitap Okuyor	Haftada Birden Az Kitap Okuyor**	-5.88	1.84	.004**
	Haftada Bir Kitap Okuyor	-3.73	1.66	.064

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 13 incelendiğinde haftada birden az kitap okuyan ve haftada birden fazla kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < .01$). Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonuçları incelendiğinde haftada birden az kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması, haftada birden fazla kitap okuyan

üniversite öğrencilerinin puan ortalamasından ($\bar{X}_{fark} = 5.88$) istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yüksektir.

Arkadaş sayısına göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin bulgular ve yorumlar. “Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde arkadaş sayısına göre anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemi için arkadaş sayısı değişkeni 0-5 arkadaş, 5-15 arkadaş, 15-50 arkadaş, 50-150 arkadaş, 150’den fazla arkadaş olmak üzere beş gruba ayrılmıştır. Gruplar arasında $n > 30$ grup büyüklüğü faktörünün sağlanabilmesi için 50-150 arkadaş ve 150’den fazla arkadaş grupları birleştirilmiş, 50’den fazla arkadaş grubu oluşturularak dört grup arasında sosyotelizm düzeyinde fark olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 14’te arkadaş sayısına göre *Genel Sosyotelist Olma Ölçeği* puan ortalamalarına ilişkin betimsel analiz değerleri sunulmuştur.

Tablo 14

Arkadaş Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin n, \bar{X} ve SS Değerleri

Arkadaş Sayısı	n	\bar{X}	ss
5’ten Az Arkadaş	66	45.63	15.44
5-15 Arkadaş	208	44.14	14.76
15-50 Arkadaş	153	43.25	12.92
50’den Fazla Arkadaş	68	41.98	14.20

Tablo 14 incelendiğinde 0-5 arkadaşı olan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması ($\bar{X}=45.63$, $ss=15.44$), 5-15 arkadaşı olan ($\bar{X}=44.14$, $ss=14.76$), 15-50 arkadaşı olan ($\bar{X}=43.25$, $ss=12.92$) ve 50’den fazla arkadaşı olan ($\bar{X}=41.98$, $ss=14.20$) üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamasından yüksektir.

Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15

Arkadaş Sayısına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	516.962	3	172.231	0.853	.465
Gruplar İçi	99133.697	491	201.902		
Toplam	99650.659	494			

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 15 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin arkadaş sayısına göre sosyotelizm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F(3,491) = 0.853, p = .465, p > .05$]. Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde arkadaş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin bulgular ve yorumlar. “Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre anlamlı bir fark var mıdır?” alt problemi için 0-3 gün, 3-5 gün ve 5-7 gün olmak üzere üniversite öğrencileri üç gruba ayrılarak gruplar arasında sosyotelizm düzeyinde fark olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tablo 16’da haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre *Genel Sosyotelist Olma Ölçeği* puanlarına ilişkin betimsel analiz değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 16

Haftalık Arkadaşla Görüşme Sıklığına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin n, \bar{X} ve SS Değerleri

Haftalık Arkadaşla Görüşme Sıklığı	n	\bar{X}	ss
0-3 Gün	191	42.86	14.53
3-5 Gün	114	46.40	15.34
5-7 Gün	190	43.10	12.99

Tablo 16 incelendiğinde arkadaşları ile haftada 3-5 gün görüşenlerin sosyotelizm puan ortalaması ($\bar{X}=46.40$), arkadaşları ile 0-3 gün görüşen ($\bar{X}=42.86$) ve arkadaşları ile 5-7 gün görüşen ($\bar{X}=43.10$) üniversite öğrencilerinin sosyotelizm

puan ortalamasından yüksektir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Haftalık Arkadaşla Görüşme Sıklığına Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1029.598	2	514.799	2.568	.078
Gruplar İçi	98621.061	492	200.449		
Toplam	99650.659	494			

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 17 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre sosyotelizm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur [$F(2,492) = 2.568, p = .078, p > .05$]. Bu sonuca göre üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığına ulaşılmıştır.

Serbest zaman etkinliğine göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin bulgular ve yorumlar. “Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde serbest zaman etkinliğine göre anlamlı bir fark var mıdır?” alt faktörü için serbest zaman etkinliği yok veya belirtmedi, televizyon izlemek, spor yapmak, hobilerle ilgilenmek, arkadaşla görüşmek, gezmek, sanatsal aktivitelere katılmak, kitap okumak, müzik dinlemek ve video oyunları oynamak olmak üzere on gruba ayrılarak gruplar arasında sosyotelizm düzeyinde fark olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 18’de serbest zaman etkinliğine göre *Genel Sosyotelist Olma Ölçeği* puanlarına ilişkin betimsel analiz değerleri sunulmuştur.

Tablo 18

Serbest Zaman Etkinliğine Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin İlişkin n, \bar{X} ve SS Değerleri

Serbest Zaman Etkinliği	n	\bar{X}	ss
Yok veya Belirtmedi	42	44.30	17.14
Televizyon İzlemek	81	44.93	14.41
Spor Yapmak	61	40.72	12.48
Hobilerle İlgilenmek	30	43.76	16.08
Arkadaşla Görüşmek	59	42.83	15.21
Gezmek	31	43.80	10.57
Sanatsal Aktivitelere Katılmak	37	43.48	12.09
Kitap Okumak	56	40.80	12.85
Müzik Dinlemek	37	41.35	12.96
Video Oyunları Oynamak	61	50.18	14.70

Tablo 18 incelendiğinde serbest zaman etkinliğine göre video oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamasının (\bar{X} =50.18, ss=14.70), serbest zaman etkinliği olmayan veya belirtmeyen (\bar{X} =44.30, ss=17.14), televizyon izleyen (\bar{X} =44.93, ss=14.41), spor yapan (\bar{X} =40.72, ss=12.48), hobileri ile ilgilenen (\bar{X} =43.76, ss=16.08), arkadaşları ile görüşen (\bar{X} =42.83, ss=15.21), gezen (\bar{X} =43.80, ss=10.57), sanatsal aktivitelere katılan (\bar{X} =43.48, ss=12.09), kitap okuyan (\bar{X} =40.80, ss=12.85) ve müzik dinleyen (\bar{X} =41.35, ss=12.96) üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin serbest zaman etkinliğine göre sosyotelizm puan ortalaması ele alındığında spor yapan (\bar{X} =40.72, 12.48), kitap okuyan (\bar{X} =40.80, ss=12.85) ve müzik dinleyen (\bar{X} =41.35, ss=12.96) üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması diğer serbest zaman etkinliklerine göre düşüktür.

Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19

Serbest Zaman Etkinliğine Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Gruplar Arası	3960.687	9	440.076	2.231	.019*	.04
Gruplar İçi	95689.972	485	197.299			
Toplam	99650.659	494				

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 19 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin serbest zaman etkinliğine göre sosyotelizm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur [$F(9,485) = 2.231, p = .019, p < .05$]. Etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .04$). Serbest zaman etkinliğine göre hangi gruplar arasında farkın ortaya çıktığını incelemek için çoklu karşılaştırma (post hoc) testleri kullanılmıştır. Tablo 20’de serbest zaman etkinliğine göre sosyotelizm puan ortalamalarında çoklu karşılaştırma için gruplar arasındaki farkı veren Tukey HSD testi değerleri sunulmuştur.

Tablo 20

Serbest Zaman Etkinliğine Göre Genel Sosyotelist Olma Ölçeği Puanlarına İlişkin Tukey HSD Çoklu Karşılaştırma Değerleri

(I) Serbest Zaman Etkinliği	(J) Serbest Zaman Etkinliği	(I-J) Ortalama Farkı	Standart Hata	p
Yok veya Belirtmedi	Televizyon İzlemek	-.628	2.67	1.00
	Spor Yapmak	3.58	2.81	.959
	Hobilerle İlgilenmek	.542	3.35	1.00
	Arkadaşla Görüşmek	1.47	2.83	1.00
	Gezmek	.503	3.32	1.00
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	.823	3.16	1.00
	Kitap Okumak	3.50	2.86	.969
	Müzik Dinlemek	2.95	3.16	.995
	Video Oyunları Oynamak	-5.87	2.81	.539
Televizyon İzlemek	Yok veya Belirtmedi	.628	2.67	1.00
	Spor Yapmak	4.21	2.38	.753
	Hobilerle İlgilenmek	1.17	3.00	1.00
	Arkadaşla Görüşmek	2.10	2.40	.997
	Gezmek	1.13	2.96	1.00
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	1.45	2.78	1.00
	Kitap Okumak	4.13	2.44	.799
	Müzik Dinlemek	3.58	2.78	.956
	Video Oyunları Oynamak	-5.24	2.38	.457

Spor Yapmak	Yok veya Belirtmedi	-3.58	2.81	.959
	Televizyon İzlemek	-4.21	2.38	.753
	Hobilerle İlgilenmek	-3.04	3.13	.994
	Arkadaşla Görüşmek	-2.10	2.56	.998
	Gezmek	-3.08	3.09	.992
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	-2.76	2.92	.995
	Kitap Okumak	-.082	2.59	1.00
	Müzik Dinlemek	-.630	2.92	1.00
	Video Oyunları Oynamak**	-9.45	2.54	.008**
Hobilerle İlgilenmek	Yok veya Belirtmedi	-.542	3.35	1.00
	Televizyon İzlemek	-1.17	3.00	1.00
	Spor Yapmak	3.04	3.13	.994
	Arkadaşla Görüşmek	.936	3.14	1.00
	Gezmek	-.039	3.59	1.00
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	.280	3.45	1.00
	Kitap Okumak	2.96	3.17	.995
	Müzik Dinlemek	2.41	3.45	1.00
	Video Oyunları Oynamak	-6.41	3.13	.566
Arkadaşla Görüşmek	Yok veya Belirtmedi	-1.47	2.83	1.00
	Televizyon İzlemek	-2.10	2.40	.997
	Spor Yapmak	2.10	2.56	.998
	Hobilerle İlgilenmek	-.936	3.14	1.00
	Gezmek	-.975	3.11	1.00
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	-.655	2.94	1.00
	Kitap Okumak	2.02	2.62	.999
	Müzik Dinlemek	1.47	2.94	1.00
	Video Oyunları Oynamak	-7.34	2.56	.118
Gezmek	Yok veya Belirtmedi	-.503	3.32	1.00
	Televizyon İzlemek	-1.13	2.96	1.00
	Spor Yapmak	3.08	3.09	.992
	Hobilerle İlgilenmek	.039	3.59	1.00
	Arkadaşla Görüşmek	.975	3.11	1.00
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	.319	3.42	1.00
	Kitap Okumak	3.00	3.14	.994
	Müzik Dinlemek	2.45	3.42	.999
	Video Oyunları Oynamak	-6.37	3.09	.559
Sanatsal Aktivitelere Katılmak	Yok veya Belirtmedi	-.823	3.16	1.00
	Televizyon İzlemek	-1.45	2.78	1.00
	Spor Yapmak	2.76	2.92	.995
	Hobilerle İlgilenmek	-.280	3.45	1.00
	Arkadaşla Görüşmek	.655	2.94	1.00
	Gezmek	-.319	3.42	1.00
	Kitap Okumak	2.68	2.97	.996
	Müzik Dinlemek	2.13	3.26	1.00
	Video Oyunları Oynamak	-6.69	2.92	.399
Kitap Okumak	Yok veya Belirtmedi	-3.50	2.86	.969
	Televizyon İzlemek	-4.13	2.44	.799
	Spor Yapmak	-.082	2.59	1.00
	Hobilerle İlgilenmek	-2.96	3.17	.995
	Arkadaşla Görüşmek	-2.02	2.62	.999
	Gezmek	-3.00	3.14	.994
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	-2.68	2.97	.996
	Müzik Dinlemek	-.547	2.97	1.00
	Video Oyunları Oynamak	-9.37	2.59	.013*

Müzik Dinlemek	Yok veya Belirtmedi	-2.95	3.16	.995
	Televizyon İzlemek	-3.58	2.78	.956
	Spor Yapmak	-6.30	2.92	1.00
	Hobilerle İlgilenmek	-2.41	3.45	1.00
	Arkadaşla Görüşmek	-1.47	2.94	1.00
	Gezmek	-2.45	3.42	.999
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	-2.13	3.26	1.00
	Kitap Okumak	-.547	2.97	1.00
	Video Oyunları Oynamak	-8.82	2.92	.079
Video Oyunları Oynamak	Yok veya Belirtmedi	5.87	2.81	.539
	Televizyon İzlemek	5.24	2.38	.457
	Spor Yapmak**	9.45	2.54	.008**
	Hobilerle İlgilenmek	6.41	3.13	.566
	Arkadaşla Görüşmek	7.34	2.56	.118
	Gezmek	6.37	3.09	.559
	Sanatsal Aktivitelere Katılmak	6.69	2.92	.399
	Kitap Okumak*	9.37	2.59	.013*
	Müzik Dinlemek	8.82	2.92	.079

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 20 incelendiğinde serbest zaman etkinliğine göre üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p < .05$, $p < .01$). Tukey HSD çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre video oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması, spor yapan ($\bar{X}_{fark} = 9.45$) ve kitap okuyan ($\bar{X}_{fark} = 9.37$) üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yüksektir.

Bölüm 5'te araştırma bulguları ilgili alanyazın ışığında tartılarak araştırma sonuçları ile ilgili araştırmacılara, psikolojik danışmanlara ve politika yapıcılara yönelik birtakım öneriler sunulmuştur.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümü bulguların genel bir değerlendirmesinden ve ilgili alanyazın temel alınarak tartışma ve yorumdan oluşmaktadır. Buna ek olarak araştırma sonuçlarından hareketle araştırmacılara, psikolojik danışmanlara ve politika yapıcılara yönelik birtakım öneriler sunulmuştur.

Sonuç

Bu araştırmada sosyotelizm ve iletişim becerileri arasındaki ilişki, iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordayıp yordamadığı, sosyotelizm düzeyinde cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliğine göre gruplar arasında fark olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda ulaşılan araştırma sonuçları aşağıda yer almaktadır:

- Sosyotelizm ve iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük bir ilişki bulunmaktadır. İletişim becerileri alt faktörleri; iletişim ilkeleri ve temel beceriler, kendini ifade etme ve etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim ile sosyotelizm arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük bir ilişki tespit edilmiştir. İletişim kurmaya isteklilik alt faktörü ile sosyotelizm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
- İletişim becerileri sosyotelizmi istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde yordamaktadır. İletişim becerilerinin sosyotelizmi yordama gücüne ilişkin kurulan yol modeli için yapılan uyum indeksleri incelendiğinde modelin kabul edilebilir bir düzeyde olduğu söylenebilir.
- Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
- Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde haftalık kitap okuma sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Haftada birden fazla kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması, haftada birden az kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamasından düşüktür.

- Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde arkadaş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
- Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
- Üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde serbest zaman etkinliğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Video oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması, spor yapan ve kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalamasından yüksektir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın çerçevesinde aşağıda tartışılmıştır.

Tartışma

Sosyotelizm ve iletişim becerileri arasındaki ilişki ve yordama gücüne ilişkin tartışma. Araştırma sonucunda sosyotelizm ve iletişim becerileri ile alt faktörleri; iletişim ilkeleri ve temel beceriler, kendini ifade etme, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle bu araştırmada sosyotelizm düzeyi arttıkça iletişim becerileri, iletişim ilkeleri ve temel beceriler, kendini ifade etme, etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim düzeyi düşmektedir. Bununla birlikte bu araştırmada iletişim becerileri sosyotelizmi negatif yönde anlamlı bir düzeyde yordamaktadır. Alanyazında birçok kaynakta sosyotelizmin insan etkileşiminde diğerlerini görmezden gelme davranışı içerdiği belirtilmektedir (Abeele, Antheunis ve Schouten, 2016; Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019a; Aslan ve Küçükvardar, 2020; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016, 2018a, 2018b; David ve Roberts, 2017; Karadağ vd., 2015, 2016; Krasnova, Abramova, Baumann ve Lessmann, 2017; Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019; Nazir ve Pişkin, 2016; Roberts ve David, 2016, 2020; Uğur ve Koç, 2015; Wang vd., 2017). Sosyotelizm davranışı gösteren bireyler iletişim sırasında anlatılanların tamamını kaçırma durumunun en sık yaşadıkları durum olarak belirtmektedir (Karadağ vd., 2016). Bu araştırma sonucuna göre bir bireyin sosyotelizm düzeyi arttıkça etkin dinleme oranı ve iletişimde temel becerileri gösterme oranı düşmektedir. Karadağ ve diğerlerinin

araştırmasında (2016) sosyotelizm davranışına sahip bireyler sosyotelizme maruz bırakıldığında göz temasının kurulamamasının kendilerini olumsuz hissettirdiği, dikkatini iki yöne verebilme temasında görüşme sırasında mesaj yazdıklarını, sosyotelizmle karşılaştıklarında empati kurma, tepkili davranma ve olumsuz düşünceler hissetme gibi tepkiler verdiklerini, kızgınlık ve değersizlik hissi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Tüm bu sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde beden dili, göz teması, empati, etkin dinleme, yakından ilgilenmenin karşılıklı iletişim sırasında önemli olduğu, sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma nedeniyle iletişimin bozulduğu görülmektedir. Bu çalışmada da etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim alt faktörü ile sosyotelizm arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bireylerin sosyotelizm nedeniyle göz teması kuramamasının kendilerini olumsuz hissettirdiği bulgusu kanıtlanmıştır. Sözel olmayan iletişim içerisinde yer alan göz teması kurma ile sosyotelizm arasında olumsuz bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Benzer bir çalışmada Chotpitayasunondh ve Douglas (2018b) sosyotelizmin iletişim doyumunu olumsuz yönde etkilediğini bulmuştur. Sosyotelizm iletişim sırasında şimdi ve burada gerçekleşen iletişimden alınan doyum, iletişim kalitesini düşürmektedir ve çeşitli iletişim becerilerinin gösterilememesinden kaynaklanan bir iletişim engeline dönüşebilmektedir. Araştırma sonuçları ile örtüşmeyen bir şekilde alanyazında iletişim ve sosyotelizmin beraber incelendiği araştırmalar ele alındığında empatinin sosyotelizmi yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır (Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019). Bu araştırma sonuçlarına göre alanyazınla örtüşmeyen bir şekilde iletişim becerilerinin tamamı ve empati ile ilgili alt faktörler sosyotelizmi negatif yönde yordamaktadır. Bununla birlikte alanyazında dikkati karşıdaki kişiye verme ile sosyotelizm arasında çelişkili sonuçlar olduğu belirtilmiştir (Abeele, Hendrickson, Pollmann ve Ling, 2019). Bu çalışmada ise sözel olmayan iletişimden biri olan dikkati karşıya verme konusunda sosyotelizm ve etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim alt faktörü arasında negatif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte dikkati karşıdaki bireye verme yakından ilgilenme becerisi ile ilişkili olduğundan alanyazınla örtüşmeyen bir şekilde iletişim ilkeleri ve temel beceriler ile sosyotelizm arasında negatif bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Tüm sonuçlar ele alındığında iletişim becerileri ve sosyotelizm ile ilgili yapılan araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. İletişim becerilerinin sosyotelizmi açıklamakta yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Sosyotelizmin incelenmesinde

iletişim becerilerine ek olarak kişilik özelliklerinin bilinmesi önem kazanmaktadır. Kişilerarası iletişimde mesaj alan ve veren bireyler aynı zamanda kişiliklerini şimdi ve burada iletişimlerine yansıtmaktadır. Alanyazın incelendiğinde çekingen bireylerin, güvengen bireylere göre sosyotelizm oranı daha yüksek bulunmuştur (Parmaksız, 2019). Buna ek olarak nevrozizm düzeyi yüksek bireylerin sosyotelizm düzeylerinin daha yüksek olduğu ile ilgili sonuçlar bulunmaktadır (Bai, Bai, Dan, Lei ve Wang, 2020; Balta, Emirtekin, Kırçaburun ve Griffiths, 2019; Erzen, Odacı ve Yeniçeri, 2019). Bu araştırmalara ek olarak uyum sağlama düzeyi yüksek ve sorumluluk sahibi bireylerin karşılıklı iletişimde sosyotelizm göstermeyebileceği düşünülmektedir. Kişiliğe ek olarak cep telefonu kullanım alışkanlığı, cep telefonu kullanım normları ve kültür iletişim becerileri ile beraber alındığında sosyotelizmi daha iyi açıklamaktadır. Günümüzde kültürlerarası teknolojinin gelişimine bağlı olarak cep telefonu kullanım alışkanlığı değişmektedir. Akıllı telefonların günümüzde daha yaygın bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir (Deloitte, 2019). Cep telefonu kullanım normları ile toplumsal normları içselleştiren ve davranışlarında normlara bağlı kalan bireylerin sosyotelizm düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Schneider ve Hitzfeld, 2019). Kişilerarası iletişimde telefonla ilgilenmeyi saygısızlık olarak algılayan bir bireyin sosyotelizmden etkilenme düzeyi de toplumsal normları içselleştirmesine göre değişiklik gösterebilmektedir. Sonuç olarak bir bireyin cep telefonu kullanımına ilişkin algısı (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016) ve toplumsal normlar (Schneider ve Hitzfeld, 2019) iletişim becerileri ile beraber değerlendirildiğinde sosyotelizm ile ilgili daha yeterli açıklamalar yapılabilmektedir. İletişim becerilerine ek olarak sosyotelizm düzeyinde sosyal ortamdaki bireylerin kişilik özellikleri, toplumsal normları içselleştirme düzeyleri, içinde buldukları kültür ve yaşadıkları çevredeki teknolojik gelişmeler sosyotelizmin açıklanmasında önemlidir.

Cinsiyete göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin tartışma.

Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir. Başka bir deyişle kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyleri arasında fark bulunmamaktadır. Bu araştırma bulgusuyla örtüşen bir şekilde alanyazında erkek ve kadınlar arasında sosyotelizmin fark göstermediği ile ilgili sonuçlar bulunmaktadır (Abeele, Hendrickson, Pollmann ve Ling, 2019; Al-Saggaf,

MacCulloch ve Wiener, 2018; Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b; Guazzini vd., 2019; Krasnova vd., 2016; Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019; Roberts ve David, 2020; T'ng, Ho ve Low, 2018; Yam ve Kumcağız, 2020). Bununla beraber alanyazında bu araştırma bulgusuyla örtüşmeyen bir şekilde sosyotelizm düzeyinde cinsiyete göre fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Al-Saggaf ve MacCulloch, 2019; Blachnio ve Przepiorka, 2019; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016; Ivanova vd., 2020; Karadağ vd., 2015; Pirinçci, Karaçorlu ve Kaya, 2019; Xie ve Xie, 2020). Cinsiyete göre sosyotelizm düzeyinin incelendiği araştırmalarda farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde sosyotelizm düzeyinin cinsiyete göre değiştiği araştırmalarda sosyotelizme maruz kalma ve sosyal norm olarak sosyotelizm arasında cinsiyetin aracı rolü olduğu; kadınların erkeklere oranla sosyotelizm davranışını daha sık ve uzun süre gösterdiği bununla beraber daha fazla sosyotelizme maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016). Bir diğer araştırmada kadınlarda sosyal medya, kısa mesaj ve cep telefonu bağımlılığı; erkeklerde internet ve oyun bağımlılığı sosyotelizm düzeyini istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde etkilemektedir (Karadağ vd., 2015). Alanyazında akıllı telefon kullanımında cinsiyete göre fark olduğu belirtilmiştir (Altundağ ve Bulut, 2017). Cep telefonu bağımlılığı ve depresyon arasındaki ilişkide sosyotelizmin aracı rolünün ve bu etkinin yalnızlık tarafından kontrolünün incelendiği bir araştırmada; erkek katılımcıların yalnızlık düzeylerinin yüksek olması sosyotelizmin aracı rolünün gücünü artırırken, kadın katılımcılardaki arabuluculuk etkisinin zayıfladığı bulgulanmıştır (Ivanova vd., 2020). Farklı bir araştırmada sosyotelizmin alt boyutları olan iletişim bozukluğu ve telefon takıntısı düzeylerinin kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Blachnio ve Przepiorka, 2019). Toplumsal cinsiyet rolleri ile kültür erkek ve kadınlar arasında cep telefonu kullanım alışkanlıklarını değiştirebilmektedir. Bundan dolayı toplumsal cinsiyet rolleri, içselleştirilen kadın ve erkek normları, kadın ve erkeğe toplumda atfedilen roller nedeniyle sosyotelizm düzeyinde farklılık olabilir. Karadağ ve diğerleri (2016) akıllı telefon kullanma nedenlerinde kadınların aktardığı bilgiler arasında partnerle iletişim kurmanın önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Buna ek olarak kadınlar partnerleri ile telefonda daha rahat bir şekilde iletişim kurabilmekte ve telefonları yanlarında olduğunda kendilerini daha güvende hissedebilmektedir. Aynı zamanda ebeveyn sosyotelizmine maruz kalan ergenlerle ilgili yapılan bir araştırmada cinsiyete göre

depresyon düzeyinde fark bulunmuştur (Xie ve Xie, 2020). Görüldüğü üzere birtakım ruhsal problemlere sebep olan sosyotelizm kadın ve erkeklerde farklı düzeylerde ortaya çıkabilmektedir. Fakat ilgili alanyazında bu araştırma ile tutarlı bir şekilde erkek ve kadınlar arasında fark olmadığına dair sonuçlar mevcuttur. Bu araştırmada erkek ve kadın üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeylerinde benzer sonuçlara ulaşılmasının sebebi benzer yaşantılara sahip olma ile ilişkili olabilir. Popüler kültür, sosyal medya, internet, çevrimiçi alışveriş uygulamaları, uzaktan eğitim uygulamaları ile kadın ve erkek üniversite öğrencileri benzer yaşantıları öğrenmektedirler ve akranlarından geri kalmama amaçları ile daha çok akıllı telefon kullanımına yönelerek sosyal ortamda telefonla görmezden gelme davranışı gösteriyor olabilirler. Başka bir deyişle sosyotelizm genç akran grupları ve arkadaşlık ilişkilerinde üniversite öğrencilerini etkileyerek öğrenilen bir davranış haline gelebileceğinden erkek ve kadınlarda benzer bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Haftalık kitap okuma sayısına göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin tartışma. Araştırma sonucunda haftalık kitap okuma sayısına göre üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre haftada birden fazla kitap okuyan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyi, haftada birden az kitap okuyan üniversite öğrencilerine göre düşüktür. Alanyazın incelendiğinde sosyotelizm ve kitap okuma ile ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle sosyotelizmle ilgili yapılan araştırmalarda haftalık kitap okuma sayısı değişkeni önemli bir bulgu niteliğinde alanyazında bir boşluğu kapatmaktadır. Kitap okumanın önemini gösteren bu araştırma sonucuna göre kitap okuma oranı fazla olan bireylerin, kitap okuma oranı daha az olan bireylere göre telefonla ilgilenme ve sosyal ortamda telefonla görmezden gelme davranışını daha az gösterdikleri görülmektedir. Bir başka deyişle düzenli kitap okuma alışkanlığı geliştiren ve haftada birden fazla kitap okuyan bireylerin sosyotelizm düzeylerinin düzenli kitap okumayan bireylere göre daha az olduğu bulgulanmıştır. Bilgisayar kullanma ve televizyon izleme ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada bahsedilen bu iki durumun zaman alıcı yapısından kaynaklı olarak bireylerin okumaya vakit ayırmadıkları ifade edilmiştir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007). Araştırma sonuçları dijital araç kullanımının zaman alıcı yapısına odaklanmaktadır benzer bir şekilde bu araştırmada da sosyotelizm puan ortalaması yüksek olan üniversite

öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığının düşük olmasının bir sebebinin telefonla geçirilen sürede zamanın nasıl geçtiğinin farkında olmamalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Akıllı telefonlar, günümüz insanının büyük bir zamanını aldığından kitap okuma alışkanlığının unutulması veya geride kalması beklenebilen bir sonuçtur. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan akıllı telefon ve uygulama kullanım süreleri incelendiğinde öğrencilerin akıllı telefonları uzun bir süre kullandıklarını; öğrencilerin akıllı telefonu oyun oynamak, profili güncellemek, arkadaş edinmek, çevrimiçi sohbet etmek, markaları incelemek, paylaşım yapmak, gündemi takip etmek, arkadaşlarının neler yaptığını takip etmek, vakit geçirmek amacıyla kullandıkları belirlenmiştir (Sağır ve Eraslan, 2019). Üniversite öğrencilerinin belirttiği ifadelerde çevrimiçi kitap okuma (e-book) seçeneğinin yer almadığı görülmektedir. Gelişen teknoloji ile kitap okuma alışkanlığı e-kitaplara kaymıştır. Fakat akıllı telefonda her an bildirim ve uyarı alma sonucunda kitap okurken geçirilen zamanda dikkati toparlayamama ve ani kopmalar meydana gelebilmektedir. İnsanlar gündelik yaşamın büyük bir çoğunluğunda telefon ve sosyal medya ile geçirilen sürenin farkında olmama ile ilişkili olarak kitap okumaya vakit ayıramayabilir. Türkiye’de 1580 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen bir çalışmada kitap okumayı en çok engelleyen birinci faktörün telefon olduğu ikinci faktörün ise internet olduğu bulgulanmıştır (Alan, 2020). Bir başka deyişle üniversite öğrencileri kitap okumalarını engelleyen ilk iki sebebin telefon ve internet olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada erkek üniversite öğrencilerinin %70.7’si, kadın üniversite öğrencilerinin %73.9’u telefonu kitap okumayı engelleyen bir faktör olarak görmektedir (Alan, 2020). Araştırma bulguları incelendiğinde benzer bir şekilde bu araştırmada sosyotelizm düzeyi yüksek olan üniversite öğrencileri telefonla ilgilenme nedeniyle haftada birden az kitap okuyor olabilir. Bununla birlikte akıllı telefonların internet ve çeşitli imkânları sunabilmesi ile sosyotelizm düzeyi yüksek olan öğrencilerin telefon ve internet kullanımları nedeniyle haftada birden az kitap okuduğu söylenebilir. Bir başka deyişle üniversite öğrencilerinin büyük bir oranı telefon, sosyal medya ve internet gibi teknolojik faktörler nedeniyle kitap okumaya vakit ayıramamaktadır ve bu öğrencilerin sosyotelizm düzeyinin de yüksek olabileceği düşünülmektedir. Amerikan Kütüphane Derneği’nin belirlediği kritere göre yılda 12 ve üzerinde kitap okumanın güçlü bir alışkanlık, 6 ve 11 arasında kitap okumanın orta düzeyde bir alışkanlık ve yılda 1-5 arasında kitap okumanın ise zayıf bir kitap okuma

alışkanlığına sahip olunduğunun göstergesi olduğunu belirtilmiştir (ALA, 1978). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde haftada birden fazla kitap okuduğu kriter olarak alındığında ayda en az dört kitap ve yılda 48'den fazla kitap okuduğunu belirten bir başka deyişle güçlü bir kitap okuma alışkanlığına sahip olan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinin düşük olduğu bu araştırma ile kanıtlanmıştır. Buna ek olarak zayıf bir kitap okuma alışkanlığına sahip olan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyotelizm ve kitap okuma değişkeni ile ilgili alanyazında herhangi bir bulguya rastlanılmadığından dolayı akıllı telefon kullanımı, internet kullanımı ve sosyal medya ile kitap okuma arasındaki araştırma sonuçları ele alındığında sosyotelizme açıklık getirebileceği düşünülmektedir, bu nedenle bu bölümde teknoloji kullanımı ile ilişkili araştırma bulgularına yer verilmiştir. Alanyazın incelendiğinde gençlerin büyük bir çoğunluğunun kitap okumaktan ziyade teknolojik araçlar (bilgisayar, tablet, telefon ve televizyon), internet, sosyal medya, oyun ve çevrimiçi alışveriş ile ilgilendikleri görülmektedir ve günlük akıllı telefon kullanımının üniversite öğrencilerinde 4 saat ve üzeri olduğu belirtilmektedir (Minaz ve Bozkurt, 2017). Bu nedenle kitap okuma alışkanlığının bu durumda olumsuz etkileneceği düşünülmektedir (Alan, 2020; Çizmeci, 2017b). Kitap okuma alışkanlığını olumsuz etkileyen teknolojilerin tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Bilgisayarların hayata girmesi ile Lyons (1999) kitap okuma alışkanlığının değiştiğini kanıtlamıştır. Günümüzde iletişim teknolojileri, akıllı telefon kullanımı, tablet ve bilgisayarlara ulaşımının daha erişilebilir olması nedeniyle kitap okuma alışkanlığını olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu araştırmada kitap okuma alışkanlığı düşük düzeyden olan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinin yüksek olması geçmiş araştırmalar ile uyumludur. Bilinçsiz teknoloji kullanımı hem sosyal ortamda bireyleri sosyotelizm nedeniyle olumsuz etkilerken hem de zaman alıcı yapısından dolayı kitap okuma alışkanlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin tartışma. Bu başlıkta arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerinin bir arada ele alınarak tartışılmasına karar verilmiştir. Araştırma sonucunda 0-5 arkadaşı olan, 5-15 arkadaşı olan, 15-50 arkadaşı olan ve 50'den fazla arkadaşı olan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde fark yoktur. Bununla birlikte haftalık

arkadaşla görüşme sıklığı değişkeni ele alındığında arkadaşları ile 0-3 gün, 3-5 gün ve 5-7 gün görüşen üniversite öğrencilerinin sosyotelizm düzeyinde fark yoktur. Başka bir deyişle hiç arkadaşı olmayan bir bireyle birçok arkadaşı olan bir bireyin ve arkadaşlarıyla hiç görüşmeyen bir bireyle arkadaşlarıyla sürekli bir arada olan bir bireyin sosyotelizm düzeyinde fark yoktur. Alanyazın incelendiğinde sosyotelizm ile ilgili çalışmalarda arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenleri ile ilgili araştırmalara rastlanılmamasından dolayı bu araştırma bulgularının alanyazında bir boşluğu dolduracağı ve arkadaşlık ilişkilerinde sosyotelizm hakkında bilgi vereceği düşünülmektedir. Günümüzde üniversitelerde özellikle ailelerinden uzakta eğitimine devam eden üniversite öğrencileri için arkadaşlık ilişkileri son derece önemlidir. Dunbar'a (2010) göre bireylerin yürütebileceği anlamlı ilişki sayısı en fazla 150 kişi ile sınırlanmıştır. Bununla birlikte Dunbar (2010) arkadaşlık ilişkilerini sayı ile sınıflandırarak bireyin etrafındaki 0-5 kişinin onun dostları olduğunu, 5-15 kişinin yakın arkadaşları olduğunu, 15-50 kişinin arkadaşları olduğunu, 50-150 kişinin uzak arkadaşları olduğunu ve 150'den fazla kişinin ise tanıdık olabileceğini ifade etmektedir. Bireylerin yakınlık kurduğu arkadaş sayısı ile sosyotelizmin incelendiği bu araştırmada sosyotelizm düzeyinde herhangi bir farkın olmadığı görülmektedir. Sosyal destek sisteminde yakın ilişki kurulan arkadaşlar ve sosyotelizm ile ilgili araştırmalar incelendiğinde yakın ilişkilere sahip bireylerin uzak ilişkilere sahip bireylere göre birbirlerine daha fazla sosyotelizm gösterdikleri bulunmuştur (Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019a). Benzer bir şekilde Al-Saggaf ve MacCulloch (2019) tarafından yürütülen çok kültürlü bir araştırmada sosyotelistlerin en çok ailelerine ve arkadaşlarına, daha sonra yabancılara sosyotelizm davranışı gösterdiği bulunmuştur ve bireyin yakın arkadaşlarına gösterdiği sosyotelizm düzeyinin iş arkadaşlarına gösterdiği sosyotelizm düzeyinden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyotelizmin arkadaşlık ilişkilerine etkisinin incelendiği başka bir araştırmada arkadaşlar birbirlerine karşı sosyotelizm gösterdiklerinde karşı taraftan uyarı aldıklarını belirtmişlerdir, bununla birlikte sosyotelist bireyler arkadaşlarının dinlenilme ihtiyacının farkında olduklarını ve karşı tarafın ciddiye alınmama gibi olumsuz hislerini fark ettiklerini ifade etmişlerdir (Karadağ vd., 2016). Bu araştırmadan hareketle sosyotelizme maruz kalan ve sosyotelist olan arkadaşlar arasında ortaya çıkan telefonla görmezden gelme durumu ilişki doyumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Arkadaş sosyotelizminin Kibarlık

Kuramına göre açıklandığı bir araştırmada Kelly, Miller-Ott ve Duran (2019) arkadaşların sosyotelizme maruz kaldıklarında, telefon kullanımları hakkında bir arkadaşla doğrudan yüzleşmekten kaçındıklarını ve bu durumun ilişki doyumunu düşürdüğünü belirtmiştir. Sonuç olarak sosyotelizm arkadaşlık ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu araştırmada ele alınan arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığına göre fark bulunmamasının nedeni; bu değişkenlerin bireyin kişilik özellikleri, ilişki doyumunu, ait olma ihtiyacı ve yalnızlık düzeyi ile ilgili olmasından kaynaklanmaktadır. Kişilik ve sosyotelizm ile ilgili araştırmalarda sosyotelizmin uyumluluk (Bai, Bai, Dan, Lei ve Wang, 2020), güvengenlik (Parmaksız, 2019) ve sorumluluk (Erzen, Odacı ve Yeniçeri, 2019) ile negatif; nevrozizm (Erzen, Odacı ve Yeniçeri, 2019) ve çekingenlik (Parmaksız, 2019) ile pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerine göre sosyotelizm düzeyinin değişmemesinin bir nedeninin araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal ilişkilerde uyumlu, sorumlu, güvengen ve duygusal olarak kararlı kişilik özelliklerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Önemli sosyal destek kaynaklarından olan arkadaşlarla ilişki doyumunu, bireyin kişilik özellikleri, ait olma ihtiyacı sosyotelizm davranışının ortaya çıkmasında önemlidir. Ait olma temel ihtiyacı sosyotelizm ve ilişki doyumunu arasında aracı rolünü üstlenmektedir (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018b). Sosyotelizm arkadaşlık ilişkisi de dahil olmak üzere kişilerarası ilişkilerden alınan doyumunu düşürmektedir (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018b; Roberts ve David, 2016; Wang vd., 2017). Bununla birlikte bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin arkadaşlarına aitlik duygusu ve arkadaşlık ilişkisinden aldıkları doyum fazla olabileceğinden sosyotelizm düzeylerinde fark olmadığı düşünülmektedir. Buna ek olarak sosyotelizmle ilgili çalışılan önemli bir diğer değişken yalnızlıktır (Blachnio ve Przepiorka, 2019; Ivanova vd., 2020). Yalnızlık bir bireyin arkadaş sayısını ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığını etkileyen önemli bir değişken olabilir. Bu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyi sosyotelizm düzeylerinde fark olmamasının bir nedeni olabilir. Buna ek olarak telefonla geçirilen sürede de bir birey sosyalleşebildiğinden kendine ait bir ağ oluşturarak, arkadaş sayısını arttırabilmekte ve bununla birlikte arkadaşları ile çeşitli sosyal medya uygulamaları aracılığı ile görüşebilmektedir. Arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığında sosyotelizm düzeyinde farkın ortaya çıkmamasının

bir nedeni de sosyal ilişkilerin medyatik araçlarla sürekli devam etmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte Y ve Z kuşağının teknoloji kullanımına çok yatkın olduğu ifade edilmektedir (Choudhary, 2014). Bu durum nedeniyle arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerinde sosyotelizm düzeyinde fark ortaya çıkmamış olabilir. Farkın ortaya çıkmamasının bir nedeni de üniversite öğrencilerinin sosyotelizmi olağan bir davranış olarak görmesi ile açıklanabilir. Bir bakıma cep telefonu kullanım normları ile ilgili olan bu durum (Schneider ve Hitzfeld, 2019) sosyal ortamda arkadaşla görüşme esnasında ortaya çıktığında normal bir davranış olarak algılanıyorsa (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016) sosyotelizm düzeyinde herhangi bir fark ortaya çıkmayabilir. Tüm bu sonuçlar bir arada değerlendirildiğinde arkadaşlık ilişkilerinde sosyotelizm davranışını gösteren bireylerin kişilik özelliklerinin, ilişki doyumlarının, ait olma ihtiyaçlarının, yalnızlık düzeylerinin, cep telefonu kullanım normlarının ve sosyotelizmi algılama durumlarının bu araştırmada ele alınan arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerinde etkili olduğu ve bu nedenle sosyotelizm düzeylerinde gruplar arasında fark olmadığı söylenebilir.

Serbest zaman etkinliğine göre katılımcıların sosyotelizm puanlarına ilişkin tartışma. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin serbest zaman etkinliğine göre sosyotelizm düzeyinde fark bulunmuştur. Video oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması, kitap okuyan ve spor yapan öğrencilerden yüksektir. Bu araştırmada haftalık kitap okuma sayısı ve serbest zaman etkinliği değişkeninden elde edilen bulgular beraber ele alındığında haftada birden az kitap okuyan ve video oyunları oynayarak serbest zamanını geçiren bir bireyde sosyotelizm düzeyinin spor yapan ve haftada birden fazla kitap okuyan üniversite öğrencilerine göre yüksek olduğu söylenebilir. Serbest zaman etkinliğinde akıllı telefon, sosyal medya ve internet kullanımı ile ilgili yapılan araştırmaların bu araştırma sonuçlarına paralel olarak sosyotelizmi açıklayacağı düşünülmektedir. Günümüzde bireyler serbest zaman etkinliğinde bir vakit geçirme aracı olarak bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi teknolojik araçlara yönelmiştir. Bu araştırmada video oyunu oynayan bireylerin sosyotelizm düzeylerinin yüksek olmasının bir sebebi teknoloji kullanımlarının artmasından kaynaklanıyor olabilir. Bireylerin serbest zamanlarında akıllı telefonla ilgilenmeleri günlük aktivitelerini olumsuz düzeyde etkilemektedir (Duke ve Montag, 2017). Buna ek olarak

sosyotelizm düzeyi nedeniyle de günlük aktivitelerin ve karşılıklı iletişimin zarar gördüğü söylenebilir. Covid-19 sebebiyle sosyal izolasyona maruz kalan bireylerin serbest zaman etkinliği ve sosyal medya kullanımlarının incelendiği bir araştırmada bireylerde sosyal medya kullanımının arttığı, erkeklerde kadınlara oranla daha yüksek olduğu ve serbest zamanın büyük bir çoğunluğunu teknolojinin aldığı bulunmuştur (Güleryüz, Esentaş, Yıldız ve Güzel, 2020). Salgın hastalık sürecinde evdeki bireylerle sürekli bir arada olma, evdeki bireylerle geçirilen sürede yeni paylaşımların yapılamaması ve can sıkıntısının bireylerin sosyotelizm davranışını arttıran önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Can sıkıntısı değişkeni serbest zaman etkinliği ile beraber ele alındığında sosyotelizmi daha yeterli bir şekilde açıklamaktadır. Durumluk ve özellik can sıkıntısının sosyotelizmi yordayan önemli bir değişken olduğu farklı çalışmalarda belirtilmiştir (Al-Saggaf, MacCulloch ve Weiner, 2019; Al-Saggaf ve O'Donnell, 2019b). İnsanlar gün içinde heyecan ve uyarı alma isteği nedeniyle sosyal medya, oyun ve uygulama, internete yönelerek akıllı telefonlarını daha çok kullandığından veya karşılıklı iletişim sırasında konunun ilgilerini çekmemesinden dolayı sıkıldıklarından zamanı geçirmek için teknolojik araçlara yönelebilirler. Bundan dolayı bireylerde sosyotelizm davranışı görülebilmektedir. Serbest zamandan memnuniyet derecesi ele alınabilecek bir diğer faktör olarak sosyotelizmi daha yeterli bir şekilde açıklayabilir. Karoğlu ve Atasoy (2018) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada serbest zamandan tatmin olma durumunun sosyal medya kullanımı ile arttığını ifade etmiştir. Sosyotelizm ve serbest zaman tatmini ile ilgili yapılan bir araştırmada, serbest zaman ve karşıdaki bireyle iletişimden alınan doyum azaldığında teknoloji ile ilgilenme davranışının ortaya çıktığı bulunmuştur (McDaniel, Galovan ve Drouin, 2020). Bu araştırma bulgularına göre sosyotelizmde telefonla görmezden gelme ile ilişkili olarak video oyunlarının, diğer serbest zaman etkinliklerine göre daha fazla tatmin edici olması ve karşılıklı iletişimden alınan tatminin düşük olması gibi nedenlerle üniversite öğrencileri sosyal ortamda karşılıklı iletişimi sürdürürken video oyunu oynamaya yönelebilmektedirler. Bir diğer araştırmada serbest zaman aktivitesi olarak telefon, tablet ve bilgisayar kullanımı arttıkça sosyotelizmin arttığı bulunmuştur (Karaş, 2019). Bu araştırmada da benzer bir şekilde video oyunu oynayan üniversite öğrencilerinde sosyotelizmin artmasının bir nedeni teknoloji kullanımının artması olabilir. Bununla birlikte serbest zaman etkinliği olarak cep telefonu kullanımının

telefon bağımlılığına sebep olabileceği ile ilgili araştırmalar bulunmaktadır (Roberts, Yaya ve Manolis, 2014). Sosyotelizm ve teknoloji bağımlılıklarının beraber incelendiği araştırmalarda da sosyotelizmi yordayan en güçlü değişkenin akıllı telefon bağımlılığı olduğu farklı çalışmalarda belirtilmiştir (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016; Davey vd., 2018; Ivanova vd., 2020; Karadağ vd., 2015, 2016; Latifa, Mumtaz ve Subchi, 2019; Xie, Chen, Zhu ve He, 2019). Bu araştırmada da video oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin, kitap okuyan ve spor yapanlara göre sosyotelizm düzeyinin fazla olmasının bir sebebi teknoloji bağımlılıkları ile ilgili olabilir. Yapılan farklı araştırmalar bir arada ele alındığında sosyotelizmi yordayan diğer önemli teknoloji ile ilişkili değişkenler sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve kısa mesaj bağımlılığı (Karadağ vd., 2015, 2016) ve internet bağımlılığı (Blanca ve Bendayan, 2018; Davey vd., 2018; Karadağ vd., 2015, 2016) şeklinde sıralanabilir. Bu araştırma sonuçlarına uygun bir şekilde tüm bu sonuçlar ele alınacak olursa serbest zaman etkinliği olarak video oyunu oynayan ve teknoloji ile ilgilenen bireylerin sosyotelizm düzeyleri yüksektir; bu durumu destekleyen bir şekilde alanyazında bireylerin teknoloji ile ilişkili faaliyetlerle ilgilendiği, can sıkıntısı, serbest zamandan memnuniyet derecesi, teknoloji bağımlılıkları geliştirmeleri gibi nedenlerle sosyotelizm davranışında buldukları söylenebilir.

Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda bu bölümde araştırmacılara, psikolojik danışmanlara ve politika yapıcılara yönelik birtakım öneriler sunulmuştur.

Araştırmacılara yönelik öneriler.

- Bu araştırmada sosyotelizm ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Bununla birlikte iletişim becerilerinin sosyotelizmi yordadığı bulunmuştur. Bundan sonraki araştırmalarda iletişim becerileri ile beraber farklı değişkenlerin bir arada ele alındığı yeni modeller geliştirilebilir.
- Bu araştırmada cinsiyete göre sosyotelizm düzeyinde fark olmadığından bundan sonraki araştırmalarda sosyotelizm, kültür, cep telefonu kullanım normları ve cep telefonu

kullanım alışkanlıklarının beraber ele alınarak cinsiyetler arası farkın incelendiği bir araştırma tasarlanabilir.

- Bu araştırmada haftada birden fazla kitap okuyan üniversite öğrencilerinin haftada birden az kitap okuyanlara göre sosyotelizm düzeyi yüksek olduğundan bundan sonraki araştırmalarda sosyotelizm ile kitap okuma alışkanlığı ve serbest zaman sıkıntısı değişkenleri ele alınarak bir araştırma yapılabilir.
- Bu araştırmada sosyotelizm düzeyinde arkadaş sayısı ve haftalık arkadaşla görüşme sıklığı değişkenlerine göre fark olmadığından dolayı bundan sonraki araştırmalarda sosyotelizm ile algılanan sosyal destek, arkadaşlık ilişkisi ve ilişki doyumu değişkenlerinin bir arada ele alındığı bir araştırma tasarlanabilir.
- Bu araştırmada video oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin sosyotelizm puan ortalaması spor yapan ve kitap okuyanlara göre yüksek olduğundan bundan sonraki araştırmalarda sosyotelizm, akıllı telefon bağımlılığı, oyun bağımlılığı, kitap okuma alışkanlığı ve spor yapma alışkanlığının ele alındığı bir araştırma tasarlanabilir.
- Bu araştırma nicel yöntem kullanılarak korelasyonel ve betimsel bir model şeklinde tasarlanmıştır. Araştırmacılar bundan sonraki süreçte sosyotelizm konusunda derinlemesine araştırmalar yapabilmek için nitel ve karma yöntemlerin kullanıldığı araştırmalar tasarlayarak sosyotelizmin açıklanmasına katkıda bulunabilir. Bununla birlikte kesitsel ve tarama niteliğindeki bu araştırmadan farklı olarak boylamsal bir çalışmanın yürütülmesi sosyotelizmin zaman içinde değişimi hakkında bilgi verebilir.
- Bu araştırma verileri *Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinden* alınan veriler ile sınırlıdır. Sosyotelizm ve sosyotelizm türleri konusunda ilgili alanyazında yeterli miktarda ölçek çalışması bulunmamaktadır. Bu nedenle yurt dışı alanyazında bulunan Genel Sosyotelizm Ölçeği, Partner Sosyotelizm Ölçeği, Ebeveyn Sosyotelizm Ölçeği, Yönetici Sosyotelizm Ölçeği, Ergen Sosyotelizm Ölçeği uyarlama ve geliştirme çalışmaları gerçekleştirilerek ergen ve yetişkin bireylerdeki

sosyotelizm düzeyinin ölçülmesine katkıda bulunulabilir. Bununla birlikte yurt dışında yapılan ölçek çalışmalarının uyarlanması, çocuk, ergen ve yetişkin ölçek formlarının geliştirilmesi alana fayda sağlayabilir.

- Bu araştırma yaşları 18-30 arasında değişen üniversite öğrencileri ile yürütülmüştür. Alanyazın incelendiğinde sosyotelizm ile ilgili çalışmalar ergenliğe kadar inmektedir ve çocukların sosyotelizm düzeyleri hakkında herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Teknolojinin ve günümüz uzaktan eğitim sisteminin çocuklarda birtakım teknolojik bağımlılıklara sebebiyet verebileceği dikkate alınarak çocuklar üzerinde benzer nicel çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Sosyotelizm konusunda bu çalışmada iletişim becerileri incelenmiştir. Araştırmacılar iletişim becerileri ile beraber alanyazında ele alınan iletişim doyumu, yalnızlık, ilişki doyumu, can sıkıntısı, olumlu ve olumsuz duygulanım, kıskançlık, anne-çocuk ilişkisi, ilişki uzunluğu, cep telefonu normları, bağımlılık ve bağlanma stilleri ile ilgili çalışmalar yürüterek sosyotelizmin yordanması ve ilişkisine yönelik çalışmalar yapabilir.
- Bu çalışmada cinsiyet, haftalık kitap okuma sayısı, arkadaş sayısı, haftalık arkadaşla görüşme sıklığı ve serbest zaman etkinliği değişkenleri kullanılarak gruplar arası fark incelenmiştir. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalar bireylerin gün içinde telefon kullanım süresi, akıllı telefona sahip olma durumu, akıllı telefonu kontrol etme durumu, kardeş sayısı, aile ilişkisi, sosyal destek kaynakları ile ilgili değişkenler kullanılarak yapılabilir.
- Bu araştırma iki büyükşehir ve bir şehir statüsünde bulunan yedi üniversitede eğitime devam eden lisans öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Benzer bir araştırma önlisans, lisans ve lisansüstü öğrenime devam eden üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilebilir. Buna ek olarak milenyum kuşağının telefon ve teknolojik gelişmelere olan yatkınlığı göz önünde bulundurularak

benzer bir araştırma ergenler ve lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilebilir.

- Bu araştırma bulguları göz önünde bulundurularak araştırmacılar sosyotelizm ve iletişim becerilerine yönelik psiko-eğitim grupları geliştirebilir ve grupların etkililiği sınanabilir.

Psikolojik danışmanlara yönelik öneriler.

- Bu araştırma sonuçlarına göre haftalık kitap okuma sayısı birden fazla olan bireylerin haftalık kitap okuma sayısı birden az olan bireylere göre sosyotelizm düzeyinin düşük olduğu bulunduğundan dolayı okul psikolojik danışmanları çalıştıkları kurumlarda bulunan çocuklar için kitap okumaya dair olumlu bakış açısı geliştirme ile ilgili etkinlikler düzenleyebilir ve velilere seminer verebilir.
- Bu araştırma sonuçlarına göre video oyunları oynayan bireylerin kitap okuyan ve spor yapanlara göre sosyotelizm düzeyi yüksek olduğundan dolayı okul psikolojik danışmanları çalıştıkları kurumlarda etkinlikler düzenleyebilir, bilinçli teknoloji kullanımı ile ilgili velilere seminer verebilir, öğrencilerin ders dışında çeşitli serbest zaman etkinliklerine yönelmelerinde veli ve öğretmenlere müşavirlik yapabilir. Bununla birlikte video oyunları ve teknoloji kullanımının zaman alıcı yapısından hareketle zaman yönetimi konusunda yeni teknikler ile ilgili öğrenci, veli ve danışmanlarına eğitim ve seminer düzenleyebilir.
- Psikolojik danışmanlar hem kendilerini geliştirebilmek hem de danışanlarının doğru bir şekilde anlayabilmek için kendi iletişim becerilerini üst seviyelere taşıyabilmeli, alanlarında kendilerini geliştirmeli, mesleki alanlarda sosyotelizm gibi güncel gelişmeleri takip etmeli, danışanlarının sosyotelizm davranışı konusunda farkındalık kazanarak onlara etkili ve uygun iletişim becerileri kazandırabilmeleri için birtakım çalışmalar, seminer ve eğitimler yürütmelidir.
- Psikolojik danışmanlar iletişim becerileri, teknoloji bağımlılıkları, sosyotelizm, telefonsuz kalma korkusu, gelişmeleri kaçırma korkusu,

internetsiz kalma korkusu gibi ortaya çıkan teknolojik sorunların farkında olmalı ve bu alanlarda psikoeğitim grupları açarak bireylerdeki yakından ilgilenme, samimiyet, etkin dinleme, empati, beden dili, göz teması kurabilme gibi konularda danışanlarının kendilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Politika yapıcılara yönelik öneriler.

- Politika yapıcılar bilinçli teknoloji kullanımı konusunda geniş çaplı araştırmalar ve eğitimler verebilir. Bunu ücretsiz bir şekilde okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servisleri aracılığıyla sağlayabilirler. Bununla birlikte üniversiteler, halk eğitim merkezleri, toplum ruh sağlığı merkezleri, psikolojik danışma merkezleri tarafından halka bu konuda ücretsiz seminer, eğitim ve danışma hizmeti sağlanabilir.
- Politika yapıcılar sosyotelizm, iletişim becerileri ve teknoloji bağımlılıklarının bir arada ele alındığı çeşitli proje ve çalışmalarını destekleyebilir, sosyotelizmin her yaş grubundan birey için bir risk olduğu düşünüldüğünde dünya çapında yürütülen çalışmalara fon sağlayabilir.
- Politika yapıcılar cep telefonu kullanımı, gün içinde cep telefonu kontrol etme, güvenli internet kullanımı, yazılım ve uygulamalar geliştirerek halkın sosyotelizm ve bilinçli telefon kullanımı konusunda bilgilendirilmesini sağlayabilir.
- Politika yapıcılar kitap okuma ve serbest zaman etkinliği konusunda halkı bilinçlendirmeli ve halkın çeşitli spor, sanat, müzik faaliyetlerine yönlendirilmesini sağlamalıdır.

Kaynaklar

- Aagaard, J. (2020). Digital akrasia: A qualitative study of phubbing. *AI & SOCIETY*, 35(1), 237-244.
- Abeelee, M. M. V., Hendrickson, A. T., Pollmann, M. M., & Ling, R. (2019). Phubbing behavior in conversations and its relation to perceived conversation intimacy and distraction: An exploratory observation study. *Computers in Human Behavior*, 100, 35-47. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2019.06.004>.
- Abeelee, M. V., Antheunis, M., & Schouten, A. (2016). The impact of phubbing on impression formation, conversation and relationship quality. *Computers in Human Behavior*, 62, 562-569. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.04.005>.
- Afifi, W. A., & Metts, S. (1998) Characteristics and consequences of expectation violations in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 365-392.
- Aksaçlıoğlu, A. G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- Alan, Y. (2020). Türkiye’de üniversite öğrencilerinin kitap okuma profilleri. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(1), 278-303.
- Al-Saggaf, Y., & MacCulloch, R. (2019). Phubbing and social relationships: Results from an Australian sample. *Journal of Relationships Research*, 10, 1-10. <https://doi.org/10.1017/jrr.2019.9>.
- Al-Saggaf, Y., & O’Donnell, S. B. (2019b, December). The role of state boredom, state of fear of missing out and state loneliness in state phubbing. In *The 30th Australasian Conference on Information Systems: ACIS 2019* (pp. 214-221). Australasian Conference on Information Systems.
- Al-Saggaf, Y., & O’Donnell, S. B. (2019a). Phubbing: Perceptions, reasons behind, predictors, and impacts. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 132-140.

- Al-Saggaf, Y., MacCulloch, R., & Wiener, K. (2019). Trait boredom is a predictor of phubbing frequency. *Journal of Technology in Behavioral Science*, 4(3), 245-252.
- Altundağ, Y. ve Bulut, S. (2017). Aday sınıf öğretmenlerinde problemlili akıllı telefon kullanımının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1670-1682.
- American Library Association, & Gallup Organization. (1978). *Book Reading and Library Usage: A Study of Habits and Perceptions*. Princeton, NJ: Gallup Organization.
- Anderson, I. C., & Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49,155-173.
- Argan, M., Köse, H., Özgen, C., & Yalınkaya, B. (2019). Do sports, take photo and share: Phubbing, social media addiction and narcissism of body builders. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 5(9), 79-94.
- Aslan, A. ve Küçükvardar, M. (2020). Dijital hastalıkların tespitinde etik bir model önerisi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 10(39), 9-22.
- Aydemir, Ö. (2016). *Gazi Üniversitesi öğrencilerinde cep telefonu problemlili kullanımı ile akıllı telefon ve internet bağımlılığının değerlendirilmesi* (Uzmanlık tezi). Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.
- Ayyıldız, H. ve Cengiz, E. (2006). Pazarlama modellerinin testinde kullanılabilir yapısal eşitlik modeli (YEM) üzerine kavramsal bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2), 63-84.
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Bai, Q., Bai, S., Dan, Q., Lei, L., & Wang, P. (2020). Mother phubbing and adolescent academic burnout: The mediating role of mental health and the moderating role of agreeableness and neuroticism. *Personality and Individual Differences*, 155, 109622. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109622>.

- Bai, Q., Lei, L., Hsueh, F. H., Yu, X., Hu, H., Wang, X., & Wang, P. (2020). Parent-adolescent congruence in phubbing and adolescents' depressive symptoms: A moderated polynomial regression with response surface analyses. *Journal of Affective Disorders*, 1-30. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.03.156>.
- Balta, S., Emirtekin, E., Kırçaburun, K., & Griffiths, M. D. (2018). Neuroticism, trait fear of missing out, and phubbing: The mediating role of state fear of missing out and problematic instagram use. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-12. <https://doi.org/10.1007/s11469-018-9959-8>.
- Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (1992). *Bedenin dili* (18. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-hall.
- Bianchi, A., & Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *Cyber Psychology & Behavior*, 8(1), 39-51.
- Blachnio, A., & Przepiorka, A. (2019). Be aware! If you start using Facebook problematically you will feel lonely: Phubbing, loneliness, self-esteem, and Facebook intrusion. A cross-sectional study. *Social Science Computer Review*, 37(2), 270–278.
- Blanca, M. J., & Bendayan, R. (2018). Spanish version of the Phubbing Scale: internet addiction, Facebook intrusion, and fear of missing out as correlates. *Psicothema*, 30(4), 449-454.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. New York: Wiley.
- Burgoon, J. K. (1993). Interpersonal expectations, expectancy violations, and emotional communication. *Journal of Language and Social Psychology*, 12(1-2), 30-48.
- Burgoon, J. K., & Hale, J. L. (1988). Nonverbal expectancy violations: Model elaboration and application to immediacy behaviors. *Communications Monographs*, 55(1), 58-79.
- Burgoon, J. K., & Jones, S. B. (1976). Toward a theory of personal space expectations and their violations. *Human Communication Research*, 2(2), 131-146.

- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum* (23. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş. ve Çakmak, E. K. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (23. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cambridge Dictionary. (2020). Phubbing. Mayıs 2020 tarihinde <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/phubbing> adresinden erişildi.
- Cao, S., Jiang, Y., & Liu, Y. (2018). Analysis of phubbing phenomenon among college students and its recommendations. *Journal of Arts and Humanities*, 7(12), 27-32.
- Chatfield, T. (2013). The rise of phubbing – Aka phone snubbing. Mayıs 2020 tarihinde <https://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/features/the-rise-of-phubbing-aka-phone-snubbing-8747229.html> adresinden erişildi.
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2016). How phubbing becomes the norm: The antecedents and consequences of snubbing via smartphone. *Computers in Human Behavior*, 63, 9-18. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.018>.
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2018a). Measuring phone snubbing behavior: Development and validation of the Generic Scale of Phubbing (GSP) and the Generic Scale of Being Phubbed (GSBP). *Computers in Human Behavior*, 88, 5-17. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.06.020>.
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2018b). The effects of “phubbing” on social interaction. *Journal of Applied Social Psychology*, 48(6), 304-316.
- Choudhary, A. (2014). Smartphones and their impact on net income per employee for selected U.S. firms. *Review of Business and Finance Studies*, 5(2), 9-17.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd. Ed). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 55*, 584-594.
- Çıkrıkçı, Ö., Griffiths, M. D., & Erzen, E. (2019). Testing the mediating role of phubbing in the relationship between the big five personality traits and satisfaction with life. *International Journal of Mental Health and Addiction, 1-13*. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00115-z>.
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(4)*, 417-434.
- Çizmeçi, E. (2017a). Disconnected, though satisfied: Phubbing behavior and relationship satisfaction. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 7(2)*, 364-375.
- Çizmeçi, E. (2017b). No time for reading, addicted to scrolling: The relationship between smartphone addiction and reading attitudes of Turkish youth. *Intermedia. International Peer-Reviewed Journal Of Communication Sciences, 4(7)*, 290-302.
- Davey, S., Davey, A., Raghav, S. K., Singh, J. V., Singh, N., Blachnio, A., & Przepiórkaa, A. (2018). Predictors and consequences of “Phubbing” among adolescents and youth in India: An impact evaluation study. *Journal of Family & Community Medicine, 25(1)*, 35-42.
- David, M. E., & Roberts, J. A. (2017). Phubbed and alone: Phone snubbing, social exclusion, and attachment to social media. *Journal of the Association for Consumer Research, 2(2)*, 155-163.
- Deloitte. (2019). Hayatımızın merkezindeki mobil teknolojiler Deloitte Global Mobil Kullanıcı Anketi 2019: Türkiye yönetici özeti. Mayıs 2020 tarihinde <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/TR-GMCS-2019.html> adresinden erişildi.
- Duke, É., & Montag, C. (2017). Smartphone addiction, daily interruptions and self-reported productivity. *Addictive behaviors reports, 6*, 90-95. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2017.07.002>.
- Dunbar, R. (2010). *How many friends does one person need?: Dunbar's number and other evolutionary quirks*. US: Harvard University Press.

- Ehrenberg, A., Juckes, S., White, K. M., & Walsh, S. P. (2008). Personality and self-esteem as predictors of young people's technology use. *Cyberpsychology & Behavior, 11*(6), 739-741.
- Elhai, J. D., Dvorak, R. D., Levine, J. C., & Hall, B. J. (2017). Problematic smartphone use: A conceptual overview and systematic review of relations with anxiety and depression psychopathology. *Journal of Affective Disorders, 207*, 251-259. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.08.030>.
- Erdur-Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). Cyber bullying: A new face of peer bullying. *Eurasian Journal of Educational Research, 7*(27), 31-42.
- Ergün, N., Göksu, İ., & Sakız, H. (2019). Effects of phubbing: Relationships with psychodemographic variables. *Psychological Reports, 1-36*. Doi: 10.1177/0033294119889581.
- Ergün, Z. (2019). *Yüz yüze iletişimden kitlesel iletişime geçiş sürecinde bir iletişim formu olarak kız isteme geleneği: "Gözüm Sende" Programı örneği* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ersanlı, K. ve Balcı, S. (1998). İletişim Becerileri Envanterinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2*(10), 7-12.
- Erzen, E., Odacı, H., & Yeniçeri, İ. (2019). Phubbing: Which personality traits are prone to phubbing?. *Social Science Computer Review, 20*(10), 1-14. <https://doi.org/10.1177/0894439319847415>.
- Fang, J., Wang, X., Wen, Z., & Zhou, J. (2020). Fear of missing out and problematic social media use as mediators between emotional support from social media and phubbing behavior. *Addictive Behaviors, 107*, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106430>.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd Ed). Los Angeles: SAGE Publications Ltd.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (8th Ed). New York: McGraw-Hill.
- Franchina, V., Vanden Abeele, M., Van Rooij, A. J., Lo Coco, G., & De Marez, L. (2018). Fear of missing out as a predictor of problematic social media use

and phubbing behavior among Flemish adolescents. *International Journal Of Environmental Research and Public Health*, 15(10), 1-18. <https://doi.org/10.3390/ijerph15102319>.

Fu, X., Liu, J., Liu, R. D., Ding, Y., Hong, W., & Jiang, S. (2020). The impact of parental active mediation on adolescent mobile phone dependency: A moderated mediation model. *Computers in Human Behavior*, 107, 106280. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106280>.

George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10th Ed). Boston: Pearson.

Goldberg, L. R., Johnson, J. A., Eber, H. W., Hogan, R., Ashton, M. C., Cloninger, C. R., & Gough, H. G. (2006). The international personality item pool and the future of publicdomain personality measures. *Journal of Research in personality*, 40(1), 84-96. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2005.08.007>.

Goswami, V., & Singh, D. R. (2016). Impact of mobile phone addiction on adolescent's life: A literature review. *International Journal of Home Science*, 2(1), 69-74.

Göksün, D. O. (2019). Sosyotelist olma ve sosyotelizme maruz kalma ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlanması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 657-671.

Griffiths, M. (1995, February). Technological addictions. In *Clinical psychology forum* (pp. 14-14). Division of Clinical Psychology of the British Psychol Soc.

Griffiths, M. (1996). Gambling on the internet: A brief note. *Journal of Gambling Studies*, 12(4), 471–473.

Guazzini, A., Duradoni, M., Capelli, A., & Meringolo, P. (2019). An explorative model to assess individuals' phubbing risk. *Future Internet*, 11(1), 21. <https://doi.org/10.3390/fi11010021>.

Guise, V., Chambers, M., Välimäki, M., & Makkonen, P. (2010). A mixed-mode approach to data collection: Combining web and paper questionnaires to examine nurses' attitudes to mental illness. *Journal of Advanced Nursing*, 66(7), 1623–1632. doi:10.1111/j.1365-2648.2010.05357.x.

- Güteryüz, S., Esentaş, M., Yıldız, K. ve Güzel, P. (2020). Sosyal izolasyon sürecindeki bireylerin serbest zaman değerlendirme biçimleri: Sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-45.
- Güvendi, B., Demir, G. T. ve Keskin, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve saldırganlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1194-1217.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., Black, W. C. (2005). *Multivariate data analysis* (6th Ed). New Jersey: Prentice-Hall.
- Hartley, P. (2014). *Kişilerarası iletişim* (2. baskı). (Ü. Doğaney vd., Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Heider, F. (1946). Attitudes and cognitive organization. *Journal of Psychology*, 21, 107–112.
- Hidayat, A., & Putu, M. (2016). Phubbing phenomenon among college students and its solution. *INOSR Humanities and Social Sciences*, 2(1), 18-21.
- Hong, W., Liu, R. D., Ding, Y., Oei, T. P., Zhen, R., & Jiang, S. (2019). Parents' phubbing and problematic mobile phone use: The roles of the parent–child relationship and children's self-esteem. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 22(12), 779-786.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cut-off criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling. Ref Bibliografica*, 237. Doi: 10.1080/10705519909540118.
- Ivanova, A., Gorbaniuk, O., Błachnio, A., Przepiórka, A., Mraka, N., Polishchuk, V., & Gorbaniuk, J. (2020). Mobile phone addiction, phubbing, and depression among men and women: A moderated mediation analysis. *Psychiatric Quarterly*, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s11126-020-09723-8>.
- Kadylak, T., Makki, T. W., Francis, J., Cotten, S. R., Rikard, R. V., & Sah, Y. J. (2018). Disrupted copresence: Older adults' views on mobile phone use during face-to-face interactions. *Mobile Media & Communication*, 6(3), 331-349.

- Kalip, K. ve öl, M. (2020). Teknolojiyle bağlantılı yeni davranışsal bozukluklar. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5(2), 318-333.
- Karadağ, E., Tosuntaş, S. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B., Çulha, I., & Babadağ, B. (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(2), 60-74.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Mızrak-Şahin, B., Çulha, İ. ve Babadağ, B. (2016). Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı: Sosyotelizm (The virtual world's current addiction: Phubbing). *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(2), 250-269.
- Karaş, B. (2019). *Boş zaman aktivitesi olarak sosyal medya kullanımını tercih eden bireylerin gelişmeleri kaçırma korkusu, sosyotelizm, kişilik ve sosyal bağlılık düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Karoğlu A. K. ve Atasoy, B. (2018). Sosyal medya kullanımı ile serbest zaman tatmini arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2): 826-839.
- Kaya, A. (2015). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (8. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kelly, L., Miller-Ott, A. E., & Duran, R. L. (2019). Phubbing friends: Understanding face threats from, and responses to, friends' cell phone usage through the lens of politeness theory. *Communication Quarterly*, 67(5), 540-559.
- Kemp, S. (2019). Digital 2019: Turkey. Mayıs 2020 tarihinde <https://datareportal.com/reports/digital-2019-turkey> adresinden erişildi.
- Kemp, S. (2020). Digital 2020: Turkey. Mayıs 2020 tarihinde <https://datareportal.com/reports/digital-2020-turkey> adresinden erişildi.
- Keskin, T., Ergan, M., Başkurt, F. ve Başkurt, Z. (2018). Üniversite öğrencilerinde akıllı telefon kullanımı ve baş ağrısı ilişkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 864-873.

- Korkut-Owen, F. ve Bugay, A. (2014). İletişim Becerileri Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 51-64.
- Krasnova, H., Abramova, O., Notter, I., & Baumann, A. (2016). Why phubbing is toxic for your relationship: Understanding the role of smart phone jealousy among “Generation Y” users. *Research Papers*, 109 http://aisel.aisnet.org/ecis2016_rp/109.
- Kuyucu, M. (2017). Use of smart phone and problematic of smart phone addiction in young people: Smart phone (colic) university youth. *Global Media Journal TR Edition*, 7(4), 328-359.
- Kwon, M., Kim, D. J., Cho, H., & Yang, S. (2013). The smartphone addiction scale: development and validation of a short version for adolescents. *PLoS one*, 8(12), e83558.
- Latifa, R., Mumtaz, E. F., & Subchi, I. (2019, November). Psychological explanation of phubbing behavior: Smartphone addiction, empathy and self control. In *2019 7th International Conference on Cyber and IT Service Management (CITSM)* (Vol. 7, pp. 1-5). IEEE.
- Lee, Y. K., Chang, C. T., Lin, Y., & Cheng, Z. H. (2014). The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. *Computers in Human Behavior*, 31, 373-383. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.047>.
- Lin, Y. H., Chang, L. R., Lee, Y. H., Tseng, H. W., Kuo, T. B., & Chen, S. H. (2014). Development and validation of the Smartphone Addiction Inventory (SPAI). *Plos One*, 9(6), e98312. doi:10.1371/journal.pone.0098312.
- Liu, K., Chen, W., & Lei, L. (2020). The defensive or disruptive role of attachment style on preparing teens to cope with parental phubbing. *Children and Youth Services Review*. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104932>.
- Lyons, M. (1999). The history of reading Gutenberg to Gates. *European Legacy*, 4(5), 50-57.

- Marsh, H. W, Balla, J. R., & McDonald, R. P. (1988). Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *Psychological Bulletin*, 103, 391-410.
- McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2016). Technoference: The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being. *Psychology of Popular Media Culture*, 5(1), 85-98.
- McDaniel, B. T., Galovan, A. M., & Drouin, M. (2020). Daily technoference, technology use during couple leisure time, and relationship quality. *Media Psychology*, 1-29. <https://doi.org/10.1080/15213269.2020.1783561>.
- Meydan, C. H., ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellenmesi AMOS uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Minaz, A. ve Bozkurt, Ö. Ç. (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 268-286.
- Nazir, T., & Pişkin, M. (2016). Phubbing: A technological invasion which connected the world but disconnected humans. *International Journal of Indian Psychology*, 3(4), 68-76.
- Newcomb, T. M. (1953). An approach to the study of communicative acts. *Psychological review*, 60(6), 393-404.
- Olobatuyi, M. E. (1992). *A user's guide to path analysis*. Lanham: University Press of America.
- Özdemir, S. (2020). Yönetici sosyotelizmi (phubbing): Bir ölçek uyarlama çalışması. *Dicle Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(19), 134-145.
- Özen, S. ve Topçu, M. (2017). Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile depresyon, obsesyon-kompulsiyon, dürtüsellik, aleksitimi arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 18(1), 16-24.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi* (2. baskı). (S. Balcı ve B. Ahi, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Parmaksız, I. (2019). Relationship of phubbing, a behavioral problem, with assertiveness and passiveness: A study on adolescents. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11(3), 34-45.
- Pathak, S. (2013). McCann Melbourne made up a word to sell a print dictionary. Mayıs 2020 tarihinde <https://adage.com/article/news/mccann-melbourne-made-a-word-sell-a-dictionary/244595> adresinden erişildi.
- Pawlikowski, M., Altstötter-Gleich, C., & Brand, M. (2013). Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1212-1223. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.10.014>.
- Pirinçci, E., Karaçorlu, F. N., & Kaya, M. O. (2019, September). Fırat üniversitesi öğrencilerinde telefon bağımlılığı ile sosyotelizm ilişkisinin değerlendirilmesi. In 3. *International 21. National Public Health Congress*.
- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848.
- Raine, A., & Benishay, D. (1995). The SPQ-B: a brief screening instrument for schizotypal personality disorder. *Journal of personality disorders*, 9(4), 346-355. <https://doi.org/10.1521/pedi.1995.9.4.346>.
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2016). My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction among romantic partners. *Computers in Human Behavior*, 54, 134-141. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.058>.
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2017). Put down your phone and listen to me: How boss phubbing undermines the psychological conditions necessary for employee engagement. *Computers in Human Behavior*, 75, 206-217. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.05.021>.
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2020). Boss phubbing, trust, job satisfaction and employee performance. *Personality and Individual Differences*, 155, 109702. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109702>.

- Roberts, J., Yaya, L., & Manolis, C. (2014). The invisible addiction: Cell-phone activities and addiction among male and female college students. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(4), 254-265.
- Sağır, A. ve Eraslan, H. (2019). Akıllı telefonların gençlerin gündelik hayatlarına etkisi: Türkiye’de üniversite gençliği örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 48-78.
- Savcı, M. ve Aysan, F. (2017). Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılık: İnternet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi. *Düşünen Adam*, 30(3), 202-216.
- Schneider, F. M., & Hitzfeld, S. (2019). I ought to put down that phone but I phub nevertheless: Examining the predictors of phubbing behavior. *Social Science Computer Review*, 20(10), 1-14. <https://doi.org/10.1177/0894439319882365>.
- Schumacker, R.E., & Lomax, R.G. (1996). *A beginners guide to structural equation modeling*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Stathatos, P. (2020). *Starting a relationship is difficult: Phubbing creates bad impressions and prevents the creation of relationships* (Doctoral dissertation). Baylor University, Waco, Texas.
- Stöber, J. (2001). The Social Desirability Scale-17 (SDS-17): Convergent validity, discriminant validity, and relationship with age. *European Journal of Psychological Assessment*, 17(3), 222. <https://doi.org/10.1027//1015-5759.17.3.222>.
- Tabachnick B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. (4th Edition). Boston: Pearson Education Inc.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th Ed). Boston: Pearson Education Inc.
- T'ng, S. T., Ho, K. H., & Low, S. K. (2018). Are you “phubbing” me? The determinants of phubbing behavior and assessment of measurement

- invariance across sex differences. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 7(2), 159-190.
- Türen, U., Erdem, H. ve Kalkın, G. (2017). Mobil telefon yoksunluğu korkusu (nomofobi) yayılımı: Türkiye'den üniversite öğrencileri ve kamu çalışanları örnekleme. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(1), 1-12.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması, 2019*. Aralık 2019 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574> adresinden erişildi.
- Uğur, N. G., & Koç, T. (2015). Time for digital detox: Misuse of mobile technology and phubbing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 1022-1031. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.06.491>.
- Van Deursen, A. J. A. M., Bolle, C. L., Hegner, S. M., & Kommers, P. A. M. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional intelligence, social stress, self-regulation, age, and gender. *Computers in Human Behavior*, 45, 411-420. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.12.039>.
- Verma, S., Kumar, R., & Yadav, S. K. (2019). The determinants of phubbing behaviour: A Millennials perspective. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, 8(125), 806-812.
- Voltan Acar, N. (2013). *İnsan ilişkileri iletişim* (5. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Wang, X., Xie, X., Wang, Y., Wang, P., & Lei, L. (2017). Partner phubbing and depression among married Chinese adults: The roles of relationship satisfaction and relationship length. *Personality and Individual Differences*, 100(110), 12-17.
- Wang, X., Zhao, F., & Lei, L. (2019). Partner phubbing and relationship satisfaction: Self-esteem and marital status as moderators. *Current Psychology*, 1-11. doi:10.1007/s12144-019-00275-0.
- Wright, S. (1934). The method of path coefficients. *The Annals of Mathematical Statistics*, 5(3), 161-215.

- Xie, X., & Xie, J. (2020). Parental phubbing accelerates depression in late childhood and adolescence: A two-path model. *Journal of Adolescence*, 78, 43-52. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.12.004>.
- Xie, X., Chen, W., Zhu, X., & He, D. (2019). Parents' phubbing increases adolescents' Mobile phone addiction: Roles of parent-child attachment, deviant peers, and gender. *Children and Youth Services Review*, 105, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104426>.
- Yam, F. C., & Kumcağız, H. (2020). Adaptation of general phubbing scale to Turkish culture and investigation of phubbing levels of university students in terms of various variables. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 7(1), 48-60.
- Yaman, E. (2007). *İnsan ve iletişim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yasin, R. M., Bashir, S., Abeele, M. V., & Bartels, J. (2020). Supervisor phubbing phenomenon in organizations: Determinants and impacts. *International Journal of Business Communication*, <https://doi.org/10.1177/2329488420907120>.
- Yıldırım, S. ve Kışioğlu, A. N. (2018). Teknolojinin getirdiği yeni hastalıklar: Nomofobi, netlessfobi, fomo. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 25(4), 473-480.
- Yuan, K. H., Bentler, P. M., & Kano, Y. (1997). On averaging variables in a CFA model. *Behaviormetrika*, 24, 71-83.

EK-A: Genel Sosyotelist Olma Ölçeği (GSO) Kullanım İzni

EK-A1: Genel Sosyotelist Olma Ölçeğini Geliştiren Araştırmacılardan Alınan İzin

About GSP Scale;

Sule Nur Ballı 8 Eki

Hello Dr Varoth, I'm a master student at Hacettepe University department of Educational Sciences and

Varoth Chotpitayasunondh 20 Eki

Alıcılar: ben

Dear Sule Nur Ballı,

I would like to give you our permission to use our scales for academic non-commercial purpose.

I've also attached all documents related to our scales here. Thank you for your interest.

Good luck with your research.

Regards,
Dr.Varoth

ดร.นพ.วรงค์ โชติพิทยสุนนท์
รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการสุขภาพจิต
โฆษกกรมสุขภาพจิต
กระทรวงสาธารณสุข

ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000

Department of Mental Health, Ministry of Public Health
Tiwanon Road, Muang, Nonthaburi 11000 THAILAND

Email: drvaroth@gmail.com

EK-A2: Genel Sosyotelist Olma Ölçeğinin Uyarlama Çalışmasını Yürüten Araştırmacıdan Alınan İzin

Şule Nur Ballı 19.12.2019

Alicılar: dorhan ^

Gönderen Şule Nur Ballı · sulenur.balli@gmail.com

Alici dorhan@adiyaman.edu.tr

Tarih 19 Ara 2019 3:53 PM

[Güvenlik ayrıntılarını göster](#)

Sayın Derya Hocam,

Merhaba, ismim Şule Nur Ballı. Hacettepe Üniversitesinde Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında tezli yüksek lisans yapıyorum. Doç. Dr. Türkan Doğan ile yürüttüğüm "Genç Yetişkinlerde Sosyotelizmin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezim için Genel Sosyotelist Olma Ölçeğini sizin izniniz doğrultusunda kullanmak istiyorum. Ayrıca ölçeğin kendisi, puanlanması, yorumlanması hakkında da izniniz doğrultusunda formlar için de yardımcı olursanız çok sevinirim. İyi günler dilerim.

Saygılarımla
Psk. Dnş. Şule Nur Ballı

Arş.Gör. Derya ORHAN 19.12.2019

Alicılar: ben v

Merhabalar Hocam,

Ölçeği kullanabilirsiniz.

Ölçekle ilgili ihtiyaç duyduğunuz bütün bilgiler makalede mevcuttur.

EK-B: İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) Kullanım İzni

Gönderen Şule Nur Ballı · sulenur.balli@gmail.com

Alıcı korkut@hacettepe.edu.tr

Tarih 22 Ara 2019 1:23 AM

[Güvenlik ayrıntılarını göster](#)

Sayın Fidan Hocam,

Merhaba, ismim Şule Nur Ballı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programında tezli yüksek lisans yapıyorum.

Doç. Dr. Türkan Doğan ile yürüttüğümüz "Üniversite Öğrencilerinde Sosyotelizmin İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi çalışmam için İletişim Becerileri Ölçeğini sizin de izinleriniz doğrultusunda kullanmak istiyorum. Yardımcı olursanız çok sevinirim. İyi günler dilerim.

Saygılarımla
Psk. Dnş. Şule Nur Ballı

Fidan KORKUT 22.12.2019

Alıcılar: ben ✓

Merhaba Şule Nur

Bu eposta adresimi nadiren kullandığım için epostalarını yeni gördüm..

fidan.korkut@es.bau.edu.tr adresine yazman halinde kısa sürede görebilirim epostalarını. Ölçeği elbette çalışmada kullanabilirsin. Ekte liseliler ve üniversiteliler için kullanılabilen halini ekledim. İlgili makaleyi okumuştundur muhtemelen, yine de iletiyorum..

Veri toplayacağın grup yetişkinlerden oluşuyorsa (20- 45 yaş) sana uygun olan versiyonunu iletebilirim. Çünkü aynı maddelerden oluşuyorsa da **ölçek** yetişkinlerde farklı faktörler gösteriyor.

Türkan hocamıza benden çok selamlar ve sevgiler:)

Kolaylıklar dilerim.

EK-C: Gönüllü Katılım Formu

Sayın Katılımcı,

Tarih:/..../.....

Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalında, Prof. Dr. Türkan Doğan danışmanlığında tezli yüksek lisans öğrencisi Şule Nur Ballı tarafından “Üniversite Öğrencilerinde Sosyotelizmin İncelenmesi” tez çalışması kapsamında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde sosyotelizm davranışlarının (telefon kullanırken karşısındaki bireyi görmezden gelme) ve iletişim becerilerinin ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyon onayı ve okumakta olduğunuz üniversite rektörlüğünden izin alınmıştır. Katılımcılara araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Genel Sosyotelist Olma Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği verilecektir, formların doldurulması 10-15 dakika sürmektedir. Araştırmada kullanılan ölçekler herhangi bir tehdit ve risk içermemektedir.

Çalışmaya katılım tamamen gönüllülüğe dayanmaktadır, katılıp katılmamayı seçme hakkına sahiptir. Araştırma sonucunda katılımcılardan herhangi bir ücret talep edilmeyecektir. Araştırma esnasında araştırmacıya bildirerek araştırmadan ayrılabilirsiniz ve yardım talebinde bulunduğunuzda araştırmacı tarafından bizzat veya yardım alabileceğiniz kurumlara yönlendirilmeniz sağlanacaktır ve katılımı isteğinizle sonlandırmak size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Araştırma sonunda merak ettiklerinizi sormak, araştırma hakkında bilgi ve psikolojik yardım almak istiyorsanız lütfen 0(5**) *** **** telefon numarası ve sulenur.balli@gmail.com mail adresi üzerinden iletişime geçiniz. Araştırmada gizlilik önem arz etmektedir, bu nedenle “Gönüllü Katılım Formu” dışında hiçbir forma isim yazmanız istenmeyecektir. Cevaplarınız üzerinden elde edilen veriler yalnızca analiz ve sonuçların değerlendirilmesinde bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Tutulan tüm kayıtlar ve kimlik bilgileriniz araştırmacı ve danışman dışında kimseyle paylaşılmayacak ve gizliliği korunacaktır.

Katılımcı:

Adı-Soyadı:

Adresi:

Telefon:

e-mail:

İmza:

Kabul ediyorum.

Sorumlu Araştırmacı:

Prof. Dr. Türkan DOĞAN

HÜ Eğitim Bilimleri Ens.

0312 285 5070

trkndgn@gmail.com

İmza:

Araştırmacı:

Şule Nur Ballı

0312 285 5070

sulenur.balli@gmail.com

HÜ Eğitim Bilimleri Ens.

İmza:

EK-Ç: Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Açıklama;

Maddeleri dikkatlice okuduktan sonra *eksiksiz* bir şekilde doldurmanız rica olunur. Katılımınız için teşekkür ederim.

MADDELER

1. **Cinsiyet:** Kadın () Erkek () Diğer ()

2. **Üniversite:**.....

5. **Sınıf:**

1. Sınıf ()

3. **Bölüm:**.....

2. Sınıf ()

3. Sınıf ()

4. **Yaş:**.....

4. Sınıf ()

6. **Haftada Kaç Kitap Okuyorsunuz? (Sayı ile ifade ediniz.)**

.....

7. **Arkadaş Sayınız Nedir? (Sayı ile ifade ediniz.)**

.....

8. **Haftalık Arkadaşınızla Vakit Geçirme Sıklığınız Nedir? (Gün ile ifade ediniz.)**

.....

9. **Serbest Zaman Etkinliğiniz Nedir? (Bir tane tür olarak belirtiniz.)**

.....

EK-D: Genel Sosyotelist Olma Ölçeği (GSO) Madde Örnekleri

YÖNERGE: Bu ölçek telefon kullanımında karşıdaki birey/bireylerle ilgilenmeme ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde kendinizi nasıl bulduğunuzu düşünerek okuyunuz. Değerlendirmenizi 1-asla 2-nadiren, 3-ara sıra, 4-bazen, 5-sık sık, 6-genellikle, 7-daima olmak üzere yaptıktan sonra ifadenin karşısındaki uygun yere (X) işareti koyarak belirtiniz. Hiç bir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirmemize yarayacaktır. Teşekkür ederim.

	Asla	Nadiren	Ara Sıra	Bazen	Sık Sık	Genellikle	Daima
<i>Maddeler</i>	1	2	3	4	5	6	7
1.Telefonum yanımda olmadığında huzursuz olurum.							
5.Telefon kullanımım nedeniyle başkalarıyla tartışıyorum.							
10.Başkalarındansa telefonumla ilgilendiğimde rahatlarım.							
13.Telefonumla planladığım zamandan daha fazla ilgilenirim.							

EK-E: İletişim Becerileri Ölçeği (İBÖ) Madde Örnekleri

YÖNERGE: Bu ölçek iletişimle ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde kendinizi nasıl bulduğunuzu düşünerek okuyunuz. İlişkilerimizdeki özelliklerimiz elbette kiminle, hangi koşullarda, ne zaman ilişkide bulunduğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. O nedenle ifadeleri **genelde** gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi 1- hiçbir zaman 2-nadiren, 3-bazen, 4-sıklıkla, 5-her zaman olmak üzere yaptıktan sonra ifadenin karşısındaki uygun yere (X) işareti koyarak belirtiniz. Hiç bir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirmemize yarayacaktır. Teşekkür ederiz.

İfadeler	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1.Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.	①	②	③	④	⑤
6.Birisi ile iletişim içindeyken sakın bir ses tonuyla konuşurum.	①	②	③	④	⑤
14.Başkalarına içtenlikle iltifat ederim.	①	②	③	④	⑤
18. Birisini dinlerken söylenenlerin altında yatan duyguları anlayabilirim.	①	②	③	④	⑤
23. Karşımdakini dinlerken onu anladığımı uygun bir dille ifade ederim.	①	②	③	④	⑤

EK-F: Yol Modelinde Gözlenen Değişkenler Arasındaki Korelasyon Matrisi

		Cometris																									
		ES0m1	ES0m2	ES0m3	ES0m4	ES0m5	ES0m6	ES0m7	ES0m8	ES0m9	ES0m10	ES0m11	ES0m12	ES0m13	ES0m14	ES0m15	ES0m16	ES0m17	ES0m18	ES0m19	ES0m20	ES0m21	ES0m22	ES0m23	ES0m24	ES0m25	
ES0m1	1																										
ES0m2	.29*	1																									
ES0m3	.55*	.46*	1																								
ES0m4	.36*	.35*	.46*	1																							
ES0m5	.30*	.27*	.26*	.37*	1																						
ES0m6	.40*	.39*	.30*	.38*	.68*	1																					
ES0m7	.25*	.24*	.24*	.26*	.45*	.47*	1																				
ES0m8	.19*	.17*	.16*	.21*	.32*	.32*	.41*	.40*	1																		
ES0m9	.21*	.18*	.21*	.24*	.34*	.33*	.44*	.41*	.40*	1																	
ES0m10	.34*	.16*	.26*	.31*	.31*	.42*	.62*	.62*	.64*	.76*	1																
ES0m11	.28*	.25*	.26*	.27*	.34*	.40*	.54*	.46*	.54*	.62*	.75*	1															
ES0m12	.27*	.19*	.24*	.26*	.33*	.38*	.56*	.53*	.53*	.66*	.73*	.36*	1														
ES0m13	.31*	.27*	.29*	.34*	.33*	.37*	.56*	.53*	.53*	.66*	.73*	.36*	.44*	1													
ES0m14	.01*	.01*	.02*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1												
ES0m15	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1											
ES0m16	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1										
ES0m17	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1									
ES0m18	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1								
ES0m19	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1							
ES0m20	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1						
ES0m21	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1					
ES0m22	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1				
ES0m23	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1			
ES0m24	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1		
ES0m25	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	.01*	1	

* Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
 ** Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 28/01/2020
Sayı: 35853172-300-E.00000974397

0000974397

Sayı : 35853172-300
Konu : Şule Nur BALLI (Etik Komisyon İzni)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 07.01.2020 tarihli ve 51944218-300/00000939054 sayılı yazı.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi **Şule Nur BALLI**'nın **Prof. Dr. Türkan DOĞAN** danışmanlığında yürüttüğü "**Üniversite Öğrencilerinde Sosyotelizmin İncelenmesi**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **21 Ocak 2020** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden b06ae90e-fbd5-4f5d-a3b1-a9a7fd26ce93 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPAL

